

Чужинець на чужій землі
Роберт Гайнлайн

Історія «космічного Мауглі», вихованого в культурі, настільки далекій від земної, що наша філософія, мораль і релігія здаються абсурдними. Як зустріне Земля нового месію, який повернеться з Марса найбагатшою людиною, ще й наділеною здібностями до телекінезу? Закрита лікарня, добровільне ув'язнення в маєтку філософа, патрульованому військовими, мандрівний цирк... Два світи зустрінуться, щоб неодноразово викликати сміх у читача. Проте Майк знає: сміх у землян – це ознака болю...

Роберт Гайнлайн

Чужинець на чужій землі

© Robert A. Heinlein, 1961

Renewed 1989 by Virginia Heinlein

© Virginia Heinlein, 1991

© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

Роберт Енсон Гайнлайн (1907–1988) – один із найвидатніших та найбільш шанованих авторів наукової фантастики XX століття. Він був і залишається єдиним письменником, який отримав чотири премії Г'юго.

Ця книга є оригінальною, найбільш повною і позбавленою скорочень версією класичного твору наукової фантастики з передмовою дружини письменника, Вірджинії Гайнлайн.

Передмова

Якщо вам здається, що ця книга товстіша і містить більше слів, ніж перше друковане видання «Чужинця на чужій землі», то ваші спостереження правильні. Це оригінальне видання, саме таке, яким Роберт Гайнлайн від самого початку його задумав і виклав на папері.

Попереднє видання вмішувало трохи більше від 160 000 слів – тоді як у цьому їх близько 220 000. Зазвичай у рукописах Роберта на одному аркуші було від 250 до 300 слів, залежно від кількості діалогів на сторінці.

Отже, якщо взяти за середнє число 275 слів у рукописі, написаному на 800 сторінках, то у підсумку отримуємо 200 000 слів чи, можливо, трішки більше.

Ця книжка відрізняється від тієї, яку продавали широкому загалу та публіці, що читала наукову фантастику в момент виходу книги, 1961 року, – тому що редактори вимагали від письменника скоротити та викинути кілька сцен, які в той час могли бути неприйнятними для смаків суспільства.

У виданні «Приголомшлива наукова фантастика» у листопаді 1948 року був оприлюднений лист редактору, де читачі пропонували заголовки для наступного річного випуску. Серед них було й оповідання Роберта Е. Гайнлайна «Безодня».

Під час тривалої розмови редактор Джон В. Кемпбел, Джей Ер та Роберт вирішили, що у них іще достатньо часу, щоб написати усі історії, яким прихильники дали назви, і, отже, журнал вийде вчасно – у листопаді 1949 року. Роберт пообіцяв надіслати коротке оповідання, яке б пасувало назві. Більшість інших авторів також погодилися на такий трюк. Цей випуск відомий як «Подорож у часі».

Тоді у Роберта виникли труднощі з тим, щоб знайти історію, якій би можна було дати таку назву. Тож ми влаштували «мозковий штурм». Серед інших неймовірних ідей я запропонувала історію про людське немовля, виховане інопланетянами. За словами Роберта, ця ідея була завеликою для короткого оповідання, проте записав її. Тієї ночі він пішов у свій кабінет, де написав кілька довгих нотаток – і відклав їх. Для заголовку «Безодня» він створив зовсім іншу історію.

Роберт працював над нотатками кілька років, впродовж яких почав писати те, що мало стати «Чужинцем на чужій землі». Та чомусь ця історія не трималась купи, і він відкладав її. Роберт повертався до рукопису кілька разів, але не закінчував його аж до 1960 року. Саме цю версію ви й тримаєте в руках.

У 1960-ті роки видавці боялися публікувати «Чужинця на чужій землі» – ця книга надто відрізнялась від загальноприйнятих норм. Отже, щоб зменшити можливі втрати, Роберта попросили скоротити рукопис до 150 000 слів, вирізавши при цьому близько 70 000. Йому запропонували внести й інші зміни, і лише після цього редактор ризикнув і видав книгу.

Вилучити майже четверту частину завершеної книги було неможливим завданням. Але через кілька місяців Роберт виконав його. Остаточна кількість слів сягала 160 087. Роберт був переконаний, що неможливо викинути щось іще, тож книгу прийняли в такому обсязі.

У такому вигляді її й видавали протягом 28 років.

У 1976 році Конгрес затвердив новий закон про авторське право, у якому, зокрема, зазначалося, що в разі смерті автора вдова чи вдівець поновлює авторське право, а всі попередні контракти скасовуються. Роберт помер у 1988-му, і наступного року авторські права на «Чужинця на чужій землі» було відновлено.

На відміну від багатьох інших авторів Роберт зберігав копію оригінального машинописного тексту як призначеного для друку у свого архівіста Санти Круз, серед документів бібліотеки Каліфорнійського університету. Я попросила копію того рукопису і порівняла її з виданою версією. І дійшла висновку, що скорочення цієї книги було помилкою.

Тоді я відправила копію рукопису Елеонорі Вуд, агенту Роберта. Елеонора також порівняла дві версії та погодилася з моїм рішенням. Тож, домовившись із видавцем, вона показала їм копію нової старої версії.

Ніхто не пам'ятав того, що цю книгу так радикально скоротили: через стільки років усі редактори та керівники у видавництві змінилися. Тож ця версія стала для них цілковитою несподіванкою, і вони вирішили видати оригінальну версію, погодившись із тим, що вона краща за скорочений варіант.

Зараз ви тримаєте у руках оригінальну версію «Чужинця на чужій землі», написану Робертом Енсоном Гайнлайном.

Імена головних персонажів дуже важливі для сюжету. Їх дуже ретельно добирали: Джубал означає «Батько Всього», Майкл символізує «Хто схожий на Бога?». Залишаю читачеві з'ясувати, що ж означають інші імена.

Вірджинія Гайнлайн

Кармел, Каліфорнія

Чужинець на чужій землі

Кохання – це той стан, коли щастя іншої людини є невід'ємною частиною твого власного.

Роберту Корногу, Фредеріку Брауну, Філіпу Хосе Фармера

Усі люди, боги й планети в цій історії вигадані. Будь-які збіги імен – випадкові.

Р. Е. Г.

Частина 1

Його запламоване походження

Розділ 1

Колись давно, коли світ був іще молодим, жив собі марсіанин на ім'я Сміт. Валентин Майкл Сміт був реальним – не менше від податків, – а проте єдиним представником своєї раси.

Екіпаж для першої людської експедиції з Терри на Марс добирався надзвичайно ретельно – з огляду на теорію щодо того, що найбільшою небезпечкою для людини у космосі є вона сама. У ті часи, лише через вісім терранських років після заснування людьми першої колонії на Місяці, будь-яка подорож обов'язково здійснювалася через виснажливий вільний політ,

подвійні дотичні напівеліпси – від Терри до Марса, двісті п'ятдесят вісім днів туди, стільки ж назад; додайте ще чотириста п'ятдесят п'ять днів очікування на Марсі, поки планети повільно займуть взаємне положення, яке утворить подвійну дотичну орбіту, – на все вкупі майже три земні роки. Окрім того, що політ був тривалим та виснажливим, це було ще й дуже ризиковано. Лише дозаправившись на космічній станції, а потім майже повернувшись в атмосферу Землі, «Посланниця», ця летюча труна, могла здійснити переліт. Діставшись Марса, вона мала можливість повернутися – за умови, якщо не розіб'ється під час посадки; якщо на Марсі знайдуть воду, щоб заповнити баки із реакційною масою та хоч яку-небудь їжу; якщо не станеться чогось іще з тисячі можливих варіантів.

Але фізичну небезпеку вважали менш важливою від психологічного стресу. Восьмеро людей, майже на три терранські роки зібрані до купи, мов мавпи, повинні були вміти знаходити спільну мову значно краще, ніж зазвичай. З огляду на вже набутий досвід виключно чоловічий склад команди так і не схвалили – як нездоровий та соціально нестабільний. Дійшли висновку, що команда з чотирьох подружніх пар стане оптимальним варіантом – якщо вдасться знайти необхідних спеціалістів у такому поєднанні.

Головний підрядник, Единбурзький університет, уклав субугоду на добір команди з Інститутом соціальних досліджень. Після відсіювання добровольців, які не підходили за віком, станом здоров'я, інтелектом, підготовкою чи характером, Інститут все ще мав дев'ять тисяч кандидатів зі здоровим тілом та розумом, які володіли хоча б однією з необхідних спеціальних навичок. Очікувалося, що Інститут відзвітує про кілька прийнятних команд із чотирьох пар.

Але не знайшлося жодної. Основними необхідними професіями були: астронавт, лікар, кухар, машиніст, капітан корабля, спеціаліст із семантики, хімічний інженер, інженер з електроніки, фізик, геолог, біохімік, біолог, атомний інженер, фотограф, гідропоніст, ракетний інженер. Кожен зі членів команди мав володіти більше ніж одним вмінням, або мати змогу опанувати додаткові навички у вказаний термін. Існували сотні можливих комбінацій з восьми осіб з такими вміннями; знайшли й три варіанти із чотирьох пар, які їх теж мали, до того ж вони були здоровими та освіченими. Проте у всіх трьох випадках спеціалісти з групової динаміки, які оцінювали темпераменти на сумісність, з жахом хапалися за голову.

Головний підрядник висловив пропозицію знизити показник якості сумісності; Інститут холодно запропонував повернути символічну винагороду в один долар. Тим часом програміст, чие ім'я не записали, за допомогою машин пошуквала на команди з трьох пар. Вона знайшла кілька десятків сумісних комбінацій, кожна з яких визначалась своїм набором характеристик, необхідних, щоб доповнити команду. Тим часом машини перевіряли інформацію, що змінилась через смерть, відмову, появу нових добровольців і так далі.

Капітан Майкл Brent, магістр природничих наук, командор з визначення та виявлення в запасі, пілот (із необмеженою ліцензією) та у свої тридцять – ветеран польотів на Місяць, напевно мав в Інституті свою людину, яка шукала для нього самотніх жінок-добровольців, що могли б (разом з ним) доповнити команду. А потім поєднала його ім'я зі знайденими, щоб за допомогою машин перевірити, чи будуть такі комбінації прийнятними. Це могло б пояснити його переліт до Австралії та пропозицію руки й серця доктору Вініфред Коберн – спеціалісту з семантики, старій діві з кобилячим обличчям, старшій за нього на дев'ять років. Архіви Карлсбаду зображали її з гарним почуттям гумору, але недостатньо привабливою.

Або ж Брент діяв без внутрішньої інформації; він керувався винятково притаманною йому інтуїтивною сміливістю, необхідною керівнику досліджень. У будь-якому разі вогники заблимали, перфокарти вискочили – і нову команду для «Посланниці» було укомплектовано:

- капітан Майкл Брент – основний пілот, астронавт, запасний кухар, запасний фотограф, ракетний інженер;
- доктор Вініфред Коберн Брент – сорок один рік, спеціаліст із семантики, медсестра-практик, офіцер у запасі, історик;
- містер Френсіс Ікс Сіні – двадцять вісім років, адміністративний офіцер, другий пілот, астронавт, астрофізик, фотограф;
- доктор Ольга Ковалик Сіні – двадцять дев'ять років, кухар, біохімік, гідропонік;
- доктор Вард Сміт – сорок п'ять років, хірург, біолог;
- доктор Мері Джейн Лайл Сміт – двадцять шість років, атомний інженер, технік з електроніки та живлення;
- містер Сергій Римський – тридцять п'ять років, інженер з електроніки, інженер-хімік, механік-практик і ремонтник, кріолог;
- місіс Елеонора Альварез Римська – тридцять два роки, геолог і селенолог, гідропоніст.

Команда мала всебічні навички, хоча дехто й отримав додаткові вміння завдяки посиленим тренуванням протягом останніх тижнів перед стартом. Важливішим було те, що члени команди виявились взаємно сумісними за характерами.

Можливо, занадто сумісними.

«Посланниця» вирушила за розкладом, без будь-яких затримок. Упродовж першої частини подорожі її щоденні звіти можна було почути по звичайному радіо. Коли вона віддалилась і сигнал став слабшим, звіти отримували і передавали вже радіо-супутники Землі. Команда здавалася здоровою та щасливою. Найгірше, з чим мав впоратися лікар Сміт, – це епідемія стрижця. Команда швидко пристосувалася до вільного падіння й не застосовувала жодних пігулок проти нудоти вже після першого тижня. Якщо в капітана Брента й виникали якісь дисциплінарні проблеми, він вирішив не доповідати про них Землі.

«Посланниця» досягла тимчасової орбіти точно всередині орбіти Фобоса й витратила два тижні на фотозйомку. Після цього капітан Брент надіслав радіограму: «Ми спробуємо приземлитися о 12:00 за Гринвічем завтра, трохи південніше від Озера Сонця».

Більше повідомлень не було.

Розділ 2

Минула майже чверть земного століття, аж поки люди знову потрапили на Марс. Після шести років мовчання «Посланниці» безпілотний зонд «Зомбі», люб'язно профінансований Географічною спілкою та La Societe Astronautique

Internationale, подолав вакуум і зупинився на орбіті, звідки повернувся після певного періоду очікування. На фотографіях, зроблених мобільним роботом, було зображено територію, непривабливу з точки зору людини. Записувальні прилади підтвердили версії про те, що атмосфера Ареана[1 – Одна із рідковживаних назв Марса.] затонка і, відповідно, непридатна для людей.

Але на фотографіях «Зомбі» було чітко помітно, що «канали» створені штучно. Були й інші деталі, які можна було вважати руїнами міст. Звичайно ж, людська експедиція висадилася б на поверхню Марса швидко та без затримок – якби не почалася Третя світова війна.

Але, врешті-решт, саме завдяки війні та затримці було споряджено експедицію сильнішу та безпечнішу від попередньої, на втраченій «Посланниці». «Чемпіон», корабель Федерації, укомплектований виключно чоловічою командою з вісімнадцяти досвідчених космонавтів та з ще більшою кількістю першовідкривачів на борту, здійснив переліт за допомогою Лайл Драйв лише за дев'ятнадцять днів. «Чемпіон» приземлився трохи південніше від Озера Сонця, тому що капітан ван Тромп планував знайти «Посланницю». Друга експедиція звітувала Землі щодня, але три офіційні повідомлення виявилися важливими не тільки для науковців.

Перше: «Реактивний корабель „Посланниця“ виявлено. Ніхто не вижив».

Друге: «Марс незаселений».

Третє: «Поправка до повідомлення 23–105: на „Посланниці“ знайдено одного живого».

Розділ 3

Капітан Віллем ван Тромп був дуже людяним та розсудливим. Він передав радіограму: «Мого пасажера не повинні, повторю, не повинні зустрічати публічно. Забезпечте барокамеру, медичний супровід, а також озброєну охорону».

Він доручив бортовому хірургу лікарю Нельсону супроводжувати пасажера – щоб переконатися в тому, що Валентина Майкла Сміта доправили до палати-люкс у Медичному центрі Бетесда, обережно помістили в гідравлічне ліжко та виставили морських піхотинців для охорони. Ван Тромп особисто пішов на надзвичайне засідання Вищої Ради Федерації.

У ту хвилину, коли Валентина Майкла Сміта вкладали у ліжко, Вищий Міністр науки роздратовано говорив:

– Я згодний, капітане, що ваші повноваження як військового командира в експедиції, яка, тим не менше, від початку була науковою, дають вам право віддавати накази про незвичайне медичне обслуговування, щоб захистити людину, за яку тимчасово несе відповідальність. Але я не розумію, чому зараз ви дозволяєте собі посягати на власне призначення мого відділу. Та Сміт – це ж справжній скарб для науки!

– Так, думаю, що так і є, сер.

– Тоді чому...

Міністр науки раптом замовк і повернувся до Вищого Міністра миру та військової безпеки.

- Девіде? Очевидно, що зараз це питання в моїй юрисдикції. Ти даси відповідні інструкції своїм людям? Не варто забувати, що ніхто не може змушувати таких людей, як професор Кеннеді та доктор Окадзима, - згадати лише їх двох, - чекати безкінечно. Вони цього не стерплять.

Міністр миру не відповів, але питально глянув на капітана ван Тромпа. Капітан похитав головою:

- Ні, сер.

- Чому ні? - наполягав Міністр науки. - Ви визнали, що він не хворий.

- Дайте капітану можливість пояснити, П'єре, - порадив Міністр миру.

- Отже, капітане?

- Сміт не хворий, сер, - відповів капітан ван Тромп Міністру миру, - але все ж таки йому трохи зле. Він ніколи раніше не відчував нашої сили тяжіння. Зараз він важить у два з половиною рази більше, ніж раніше, і його м'язи цього не витримують. Він не звик до звичайного повітряного тиску на Землі. Він ні до чого не звик, і цей тиск для нього, здається, завищений. Чорт забирай, джентльмени, я втомився як собака лише тому, що знову опинився у зоні земного тяжіння, а я народився на цій планеті.

Міністр науки зневажливо глянув на капітана.

- Якщо перевантаження від сили тяжіння - це єдине, що вас хвилює, дозвольте запевнити, любий капітане, що ми вже це продумали. За його диханням та серцебиттям уважно стежитимуть. Все-таки у нас є уява та завбачливість. Врешті-решт, я теж брав участь у польотах. Мені відоме це відчуття. Ця людина, цей Сміт повинен...

Капітан ван Тромп вирішив, що саме зараз слід вивільнити свій гнів. Він міг би виправдати свою втому - насправді дуже сильною втомою, - це відчуття, наче він щойно висадився на Юпітері. До того ж він був самовдоволено впевнений, що навіть найвищий член ради не дозволить собі бути занадто суворим з командиром першої успішної експедиції на Марс.

Тож він перебив Міністра освіти коротким вигуком:

- Ш-ш-ш! Ця людина Сміт... Ця «людина»! Та чи ж ви не бачите, що він не зовсім людина?

- Що?

- Сміт. Не. Людина.

- Хм? Поясніть, капітане.

- Сміт не людина. Він розумна істота, що має людські гени та походить від людей, але він не людина. Він більше марсіанин, ніж людина. До нашої появи він ніколи не бачив жодної людської істоти. Він думає як марсіанин, відчуває як марсіанин. Його виростила раса, яка не має нічого спільного з нами. Та ж у них немає статей. Сміт ніколи не бачив жінки - не бачив і дотепер, якщо мої накази виконали. Він людина за походженням, але марсіанин - за навколишнім середовищем. А зараз, коли ви хочете, щоб він збожеволів і ви змарнували цей «скарб для науки», - кличте своїх тупоголових професорів та дозвольте їм зацькувати його. Не давайте йому

можливості зміцнити та звикнути до цієї божевільної планети. Просто йдіть вперед та вичавіть його, як апельсин. Мені до цього немає діла; свою роботу я виконав!

Тишу, яка запала, спокійно порушив особисто Генеральний Секретар Дуглас:

- І гарно виконали, Капітане. Вашу пораду обдумають, і будьте певні, що ми не робитимемо нічого поспіхом. Якщо цій людині, чи людині-марсіанину, потрібно кілька днів, щоб адаптуватись, я впевнений, що наука може почекати, тож заспокойтеся, Піте. Винесімо цю частину на обговорення, джентльмени, і повернімося до інших питань. Капітан ван Тромп втомився.

- Дещо чекати не буде, - сказав Міністр публічної інформації.

- Що, Джок?

- Якщо ми найближчим часом не покажемо Людину з Марса через стереоскоп, то власноруч спровокуємо повстання, Містере Секретар.

- Хм... Джоку, ти перебільшуєш. Звичайно ж, інформація про Марс з'явиться у новинах. Уже завтра ми підготуємо капітана та його команду до церемонії нагородження; так буде краще. Капітан ван Тромп розповість про свої враження. Звичайно, після того як виспитесь, капітане.

Міністр похитав головою.

- Щось не так, Джоку?

- Люди очікували, що експедиція привезе щонайменше одного живого марсіанина, щоб вони змогли подивитись на нього. А оскільки цього не сталося, нам потрібен Сміт. Дуже потрібен.

- Живі марсіани? - Генеральний Секретар Дуглас повернувся до капітана ван Тромпа. - У вас же є відео з марсіанами, чи не так?

- Тисячі футів плівки.

- Ось і відповідь на твоє питання, Джоку. Коли скінчиться прямий ефір, запустить відео з марсіанами. Людям сподобається. А зараз, капітане, дещо щодо дипломатичного імунітету: ви стверджували, що марсіани не заперечували?

- Що ж, ні, сер. Але вони і не підтримали цього.

- Я чогось не розумію?

Капітан ван Тромп прикусив губу.

- Сер, я навіть не знаю, як це пояснити. Спілкування з марсіанами чимось схоже на розмову з відлунням. Ви не отримуєте ніяких заперечень, але й жодних результатів - теж.

- Семантичні труднощі? Можливо, сьогодні вам слід було прийти у товаристві... як там його звуть, вашого спеціаліста із семантики? Чи він чекає ззовні?

- Махмуд, сер. Доктор Махмуд не дуже добре почувається. Незначний нервовий зрив, сер.

Ван Тромп подумав, що це практично те саме, що й бути п'яним як чіп.

- Космічна радість[2 - Космічна радість (англ. Space happy) - неофіційний термін, який використовують для позначення незвичайної поведінки, спричиненої довготривалими місіями у космосі.]?

- Схоже, саме так.

- Що ж, приведіть його, коли йому покращає. Припускаю, що цьому молодому хлопцеві, Сміту, знадобиться допомога перекладача.

- Можливо, - із сумнівом сказав ван Тромп.

У той момент «цей молодий хлопець Сміт» намагався просто вижити. Його тіло, нестерпно стиснуте, ослаблене дивним станом простору в цьому неймовірному місці, нарешті могло хоч трохи відпочити у м'якому гнізді, куди ці, інші, його поклали. Він припинив опиратися і перейшов на третій рівень дихання та серцебиття.

Одразу зрозумів, що майже вичерпав себе. Дихати було майже так само важко, як і вдома, а серце шалено билось, щоб розподілити кров, намагаючись впоратися із тиском простору, - і все це тоді, коли він задихався від отруйно густого та гарячого повітря. Він діяв не вагаючись.

Коли його серцебиття сповільнилося до двадцяти ударів на хвилину, а дихання стало майже непомітним, він встановив їх на цьому рівні. І прислухався до себе достатньо довго, щоб переконатися, що з необережності не відділиться від тіла, поки його увага прикута до чогось іншого. Коли він впевнився, що органи працюють належним чином, то використав крихітну частинку свого другого рівня обережності й вивів себе зі стану відпочинку. Це було необхідно для того, щоб осмислити всі ці нові події, пристосувати їх до себе - а потім плекати і шанувати їх. Бо в іншому разі вони його поглинуть.

З чого ж почати? З того моменту, коли він покинув дім, захоплений цими іншими, які, виявляється, з одного з них гнізда? Чи з того, як він прибув у цей простір, що так сильно тисне? Несподівано на нього накинлись вогні та звуки цього прибуття, що й нині віддавали нестерпним болем. Ні, він ще не готовий прийняти та плекати цю думку... Назад!

Назад! До того моменту, коли він вперше побачив цих інших, які зараз виявились своїми. Назад, іще навіть до зцілення, коли він вперше грокнув, що він не такий, як його брати-пташенята... Назад, до самого гнізда.

Він не використовував земні символи для жодної зі своїх думок. Проста англійська, якою він щойно навчився говорити, була значно простішою від тієї, яку використовує індус, щоб порозумітися на базарі з турком. Сміт використовував англійську як словник кодів, з кропітким та неідеальним перекладом для кожного символу. Зараз його думки - чисті марсіанські абстракції з безконтрольної інопланетної культури віком у півмільйона років, яка подорожувала далі, ніж будь-коли подорожувало людство, не підлягали перекладу.

У сусідній кімнаті інтерн-лікар Тадей «Тед» грав у крибідж із Томом Мічемом, особистим санітаром Сміта. Тадей одним оком поглядав на прилади - і, хоча його увага була прикута до карт, помічав кожний удар серця свого пацієнта. Коли пульсуючий вогник змінився із дев'яноста двох ударів за хвилину до менш ніж двадцяти, він відкинув карти убік, скочив на ноги та швидко побіг у кімнату Сміта, а Мічем - слідом за ним.

Пацієнт плавав в еластичній оболонці на гідравлічному ліжку. Здавалося, він помер. Тадей коротко кашлянув і процідив:

- Поклич лікаря Нельсона!

Мічем відповів:

- Таксер! - і додав: - Як щодо дифібрилятора, док? Він помирає.

- Поклич лікаря Нельсона!

Санітар вибіг з кімнати. Інтерн оглянув пацієнта так близько, як тільки міг, але не торкався його. Він продовжував огляд - проте коли у кімнату зайшов старший лікар, то невпевнено відійшов, наче людина, що довго перебувала у космосі і все ще не пристосувалась до земної сили тяжіння.

- То що, лікарю?

- Дихання, температура тіла та серцебиття впали раптово... Сер,десь дві хвилини тому.

- Що ви зробили для нього - чи з ним?

- Нічого, сер. Все згідно з вашими інструкціями...

- Добре.

Нельсон коротко оглянув Сміта, а потім вивчив показники на приладах за ліжком - близьюків тих, що були у кімнаті спостереження.

- Дайте мені знати, якщо щось зміниться.

Він збирався йти. Тадей здавався наляканим:

- Але, лікарю... Він помирає.

Нельсон сухо відповів:

- Продовжуйте, лікарю. Який ваш діагноз?

- Гм... Я б не хотів говорити про вашого пацієнта, сер.

- Дурниці. Я запитав про ваш діагноз.

- Дуже добре, сер. Шок, нетиповий, можливо, - він запнувся, - але шок, що спричинить смерть.

Нельсон кивнув:

- Досить розумно. Проте це - не звичайний випадок. Розслабся, синку. Я вже бачив цього пацієнта у такому стані з півдесятька разів впродовж зворотної подорожі. Це нічого не означає. Дивися.

Нельсон підняв праву руку пацієнта і відпустив її. Рука лишилась у тому самому положенні.

- Оціпеніння? - запитав Тадей.

- Називай як хочеш. Якщо назвати хвіст ногою, це нічого не змінить. Не хвилюйся, лікарю. У цьому випадку немає нічого типового. Просто стеж за тим, щоб його не турбували, і клич мене, якщо щось зміниться.

Він поклав на місце Смітову руку.

Коли Нельсон пішов, Тадей іще раз оглянув пацієнта, похитав головою й приєднався до Мічема в кімнаті спостереження. Мічем підняв його карти і запропонував:

- Зіграємо?

- Ні.

Мічем почекав, а потім додав:

- Доку, якщо запиташ мене, то отой, в кімнаті, зіграє в ящик іще до ранку.

- Тебе ніхто не питав.

- Мені здалося...

- Вийди та покури з охоронцями. Я хочу подумати.

Мічем знизав плечима і вийшов. Тадей відкрив нижню шухляду столу, витяг пляшку і налив собі чарку: вона мала допомогти йому думати. Мічем приєднався до охоронців у коридорі; вони випрямилися, але коли побачили, хто це, розслабилися. Вищий морський піхотинець промовив:

- Здоров, друже. Що тут щойно була за біганина?

- Нічого такого. Просто у пацієнта щойно народилась п'ятірня і ми сперечалися, як їх назвемо. У кого з твоїх мавпочок знайдеться сигарета? І вогник?

Інший піхотинець дістав з кишені пачку цигарок.

- Як будете вирішувати питання з годувальницями? - холодно запитав він.

- Щось придумаємо. Дякую! - Мічем взяв цигарку в зуби. - Чесне слово, джентльмени, я нічого не знаю про цього пацієнта. Хоча хотів би.

- Звідки такі накази про «ніяких жінок»? Він що, якийсь сексуальний маніяк?

- Наскільки мені відомо, ні. Все, що я знаю, - так це те, що його доправили з «Чемпіона» й сказали, що пацієнта не слід турбувати.

- «Чемпіон»! - вигукнув перший морський піхотинець. - Ну звісно! Це все пояснює.

- Пояснює що?

- Причину. Він ніколи не знав жінки, ніколи не бачив, ніколи не торкався - місяцями. І він хворий, розумієте? Вони бояться, що коли він візьме хоч якусь, то ще дуба дасть.

Солдат моргнув і глибоко вдихнув.

- Б'юся об заклад, що я точно дав би дуба в такій ситуації. Воно й не дивно, що вони не пускають до нього жодної хвойди.

Сміт розумів, що до нього приходять лікарі, але відразу ж грюкнув, що в них гарні наміри; його головній частині не потрібно було тікати звідти, де він був.

У той ранковий час, коли людські медсестри ляскають обличчя пацієнтів холодною мокрою тканиною, вдаючи, що вмивають їх, Сміт повернувся зі своєї подорожі. Він пришвидшив серцебиття, посилив дихання і знову глянув на те, що його оточувало, побачивши все дуже чітко. Він оглянув кімнату, помічаючи та шануючи усі без винятку деталі – як важливі, так і дріб'язкові. Насправді він бачив їх вперше. Тому що тоді, коли його за день до цього принесли сюди, він був нездатний сприйняти все.

Звичайна кімната видавалася йому незвичайною: тут не було нічого, що хоча б віддалено нагадувало Марс або клиноподібні, з металевими стінами, каюти «Чемпіона». Але, ожививши події – починаючи від гнізда і до цих місць, – він був готовий прийняти їх, хвалити і якоюсь мірою плекати.

Він зрозумів, що у кімнаті, окрім нього, є ще одна істота. Павучок, крутячись на павутинці, повільно спускався зі стелі. Сміт із захватом спостерігав за ним, припускаючи, чи це випадково не є початковою стадією розвитку людини.

Доктор Арчер Фрейм – інтерн, який змінив Тадея, – саме цієї миті увійшов до кімнати.

– Доброго ранку, – промовив він. – Як почуваетесь?

Сміт подумки переклав запитання. Першу фразу він розпізнав як формальність, що не вимагає відповіді, але яку можна повторити – хоча можна обійтися й без цього. Друга фраза мала декілька перекладів. Якщо її використовував доктор Нельсон – вона мала одне значення; якщо її капітан ван Тромп – це була формальність, що не вимагала відповіді.

Він не знав, що таке страх, до того, як зустрів людей, і відчував ту тривогу, яка так часто охоплювала його, коли намагався спілкуватися з цими істотами. Проте примусив своє тіло залишатися спокійним і ризикнув відповісти:

– Почуваюся добре.

– Добре! – луною відгукнулась істота.

– Лікар Нельсон буде тут за хвилину. Почуваетесь готовим для сніданку?

Всі три символи цього запитання були в словнику Сміта, але він не міг повірити, що почув усе правильно. Він знав, що був іжею, але не почувався «готовим». Ніхто не попереджав, що його можуть обрати для такої почесної місії. Він не знав, що для забезпечення харчування необхідно зменшити загальну групу. Сміт відчував легке розчарування. Варто було грюкнути так багато нових подій – та це викликало огиду.

Проте прихід лікаря Нельсона позбавив його необхідності перекладати запитання. Корабельний лікар трохи відпочив і поспав. Він не гаяв час на розмови, у цілковитій тиші ретельно оглянув Сміта та прилади.

Потім він повернувся до Сміта.

– Випорожнявся? – запитав він.

Сміт зрозумів. Нельсон завжди про це питав.

- Ще ні.

- Ми про це подбаємо. Але спочатку поїж. Дякувальний, принеси тацю.

Нельсон згодував йому два чи три шматочки, а потім сказав тримати ложку та їсти самостійно. Це втомлювало, але давало Сміту відчуття радісної перемоги: адже це було перше, що він зробив без сторонньої допомоги з того моменту, як опинився в цьому дивному викривленому просторі. Він спорожнив тарілку й запитав:

- Хто це? - щоб мати змогу вшанувати свого благодійника.

- Ти хотів сказати, що це? - перепитав Нельсон. - Це синтетичне істівне желе на основі амінокислот - але навряд чи тобі це про щось скаже. Закінчив? Добре, вилазь з ліжка.

- Перепрошую? - Він уже зрозумів, що це був символ для привернення уваги, корисний, коли виникали непорозуміння в спілкуванні.

- Я сказав: вилазь звідти. Сядь. Встань. Пройдись. Ти зможеш. Звичайно, ти слабкий, як кошеня, але, плаваючи в цьому ліжку, ти ніколи не зміцниш м'язи.

Нельсон відкрив клапан, розташований у верхній частині ліжка, і вода почала витікати. Сміт придушив у собі почуття незахищеності, бо знав, що Нельсон подбає про нього. Він трохи полежав на дні ліжка, загорнутий у водонепроникну ковдру. Нельсон додав:

- Лікарю Фрейме, підтримайте його за лікоть. Ми маємо допомогти йому, дати опору.

Вони вдвох підтримували його, і за їх допомогою Сміт встав, а потім спіткнувся об край ліжка.

- Тримайся на ногах. А зараз спробуй стояти самостійно, - керував Нельсон.

- Не бійся. Ми підхопимо тебе, якщо це знадобиться.

Він намагався стояти самостійно - слабкий молодий хлопець з нерозвиненими м'язами та надрозвиненою грудною клітиною. На «Чемпіоні» його підстригли, а бакенбарди прибрали. Його найяскравішою рисою було м'яке, невиразне, майже дитяче обличчя - з очима, які могли б належати дев'яносторічній людині.

Він, злегка тремтячи, трохи постояв сам; потім спробував йти. Зробив три невпевнені кроки і життєрадісно, дитинно посміхнувся.

- Хороший хлопчик! - підбадьорив Нельсон.

Він спробував зробити ще крок, але раптом сильно затремтів і несподівано впав. Вони ледь встигли його підхопити.

- Чорт! - вилаявся Нельсон.

- Він знову впав у цей свій стан. Ось, допоможи мені покласти його у ліжко. Ні, спочатку наповни його.

Фрейм так і зробив, ввімкнувши воду. Коли зовнішній шар піднявся до шести дюймів, вони перетягли Сміта в ліжко. Це було дуже незручно, тому що він застиг у позі ембріона.

– Підкладіть йому під шию подушку, – давав вказівки Нельсон. – І покличете мене, коли він вийде з цього стану. Або ні, дайте мені поспати – мені треба поспати. Хіба щось тебе стурбує. Ми пройдемось з ним знову вдень, а завтра розпочнемо регулярні тренування. За три місяці він зможе лазити по деревах, як мавпа. З ним усе нормально.

– Так, лікарю, – із сумнівом відповів Фрейм.

– І ще: коли він отямиться, покажіть йому, як користуватися ванною. Нехай санітар вам допоможе; не хочу, щоб він впав.

– Так, сер. Гм, а яким чином... Я маю на увазі – як?

– Що? Ну звісно ж, покажіть йому! Продемонструйте. Скоріше за все, він не зрозуміє багато з того, що ви скажете, – але він хапає все на льоту. Він самостійно прийматиме ванну вже до кінця цього тижня.

Сміт пообідав без допомоги. Трохи згодом прийшов санітар, щоб забрати тацю. Чоловік роззирнувся навколо, а потім підійшов до ліжка і схилювся над ним.

– Послухай, – пошепки сказав він. – У мене є гарна пропозиція для тебе.

– Перепрошую?

– Угода, вигідна справа, спосіб, завдяки якому ти легко заробиш купу грошей.

– Гроші? Що таке «гроші»?

– Не зважай на філософію, гроші потрібні усім. А зараз слухай. Я повинен говорити швидко, тому що мені не можна бути тут довго. Я представляю «Незрівнянні сенсації». Ми заплатимо тобі шістдесят тисяч за ексклюзивну історію. Це буде неважко: у нас є найкращі автори-примари. Ти просто говори і відповідай на запитання, а вони зліплять все докупи. – Він витягнув аркуш паперу. – Просто прочитай це і підпиши. Перша частина оплати при мені.

Сміт взяв аркуш і задумливо розглядав його, тримаючи догори дригом.

– О Боже! Ти не читаєш англійською?

Сміт досить добре зрозумів це, щоб відповісти:

– Ні.

– Що ж... Ось, я прочитаю для тебе, потім просто постав відбиток пальця у квадратику, і я засвідчу це. «Я, що підписуюсь нижче, Валентин Майкл Сміт, відомий як Людина з Марса, даю згоду і віддаю „Неймовірним сенсаціям“ з обмеженою відповідальністю усі ексклюзивні права на свою справжню історію під заголовком „Я був ув'язнений на Марсі“ в обмін на...»

– Санітаре!

Лікар Фрейм стояв у дверях кімнати спостереження, аркуш зник у кишенях чоловіка.

- Проходьте, сер. Я просто забираю його тацю.
- Що ти читав?
- Нічого.
- Я бачив тебе. Байдуже, негайно вийди звідси. Цього пацієнта не можна турбувати.

Чоловік підкорився. Доктор Фрейм зачинив за ним двері. Сміт нерухомо лежав півгодини, але хоч як намагався, так і не зміг грокнути все до кінця.

Розділ 4

Джилліан Бордмен була висококваліфікованою медичною сестрою. Інтерни-бакалаври вважали її компетентною в багатьох галузях, а от жінки дуже недолюбливали. Проте це не шкодило ані їй, ані її хобі – чоловікам. Коли до неї дійшли чутки, що у спеціальну палату К-12 помістили пацієнта, який ніколи в житті не бачив жінки, вона не повірила. Коли детальні пояснення все-таки переконали її, вона твердо вирішила це виправити. У той день Джилл чергувала як старша на поверсі в тому крилі, де перебував Сміт. Щойно з'явилася нагода, вона пішла подивитися на дивного пацієнта.

Вона знала про правило «ніяких відвідувачів-жінок», проте, хоч і не вважалася відвідувачкою, пропливла повз вартових морських піхотинців, навіть не намагаючись скористатися дверима, які вони охороняли: піхотинці, як вона з'ясувала, мають сталу звичку розуміти накази дослівно. Замість цього вона пройшла у сусідню кімнату спостереження. Лікар «Тед» Тадей чергував сам.

Він подивився на неї.

- Ти ба, це ж «Ямочки на щічках»! Привіт, солоденька. Що привело тебе сюди?

Вона сіла на край його столу й потягнулась за цигарками.

- Для тебе «міс Ямочки на щічках», друже, – але я на роботі. Цей візит – частина обходу. Як твій пацієнт?

- Не забивай цим свою ясну голівоньку, крихітко, ти за нього не відповідаєш. Глянь у журналі наказів.

- Я читала його. Але хочу глянути на пацієнта.

- Одним словом – ні.

- О, Теде, не вказуй мені на правила. Я ж тебе знаю.

Він замислено вдивлявся у свої нігті.

- Ти коли-небудь працювала з лікарем Нельсоном?

- Ні. А що?

- Якщо я дозволю твоїй маленькій ніжці переступити поріг, то вже завтра вранці опинюся в Антарктиді, де працюватиму наглядачем пінгвіненят. Тож забирай звідси свій задок і йди наглядай за іншими пацієнтами. Я не хотів би, щоб він бачив тебе навіть у кімнаті спостереження.

Вона встала.

- Лікар Нельсон часто сюди заходить?

- Не дуже - якщо я не покличу його. Він досі відсипається.

- Тож звідки тоді така жага до виконання обов'язків?

- Це все, сестро.

- Дуже добре, лікарю! - сказала вона і додала: - Падлюко.

- Джилл!

- А ще - чванькуватий нікчема.

Він зітхнув:

- У суботу ввечері все в силі?

Вона знизала плечима:

- Думаю, що так. У ці часи дівчині не можна вередувати.

Джилл повернулася на свій пост, з'ясувала, що терміново її ніхто не викликав, і витягла перепустку. Вона програла битву, але не війну: тому що згадала, що палата K-12 поєднана дверима із сусідньою кімнатою, котру інколи використовують як залу засідань - коли палату займає VIP[3 - Very Important Person - дуже важлива особа.]Зараз нею не користувалися ні як частиною палати, ні окремо. Вона зайшла туди. Охоронці біля дверей не звернули на неї уваги, навіть не підозрюючи, що їх обійшли.

Біля внутрішніх дверей між двома кімнатами вона завагалася, відчуваючи якесь гостре хвилювання - як це бувало, коли потай вислизаєш із підсумкових занять для медичних сестер. Але вона переконала себе заспокоїтись. Лікар Нельсон спав, а Тед не видасть її, навіть якщо й спіймає. Вона не могла звинувачувати його в тому, що він дотримується інструкцій, - але він не пожаліється на неї. Тож Джилл відімкнула двері і зазирнула всередину.

Пацієнт був у ліжку. Коли відчинилися двері, він поглянув на неї. Спочатку їй здалося, що він довго не протягне. Нерухоме обличчя, здавалося, свідчило про абсолютну апатію безнадійно хворого. Потім вона побачила, що його очі горіли цікавістю; можливо, його обличчя паралізоване? Ні, вирішила вона, адже типове провисання було відсутнє.

Джилл прикинулася, що виконує свої обов'язки.

- Ну, як ми сьогодні? Почуваєшся краще?

Сміт переклав та перевірів запитання. Перше збивало з пантелику, але він вирішив, що воно, напевно, символізує бажання піклуватися та стати ближчими. Другу частину він зіставив з фразами, які використовував Нельсон.

- Так, - відповів він.

– Добре!

Окрім незвично нерухомого обличчя, нічого дивного вона не помітила. Якщо він і справді не бачив жінку, то точно вирішив це приховати.

– Я можу щось для тебе зробити? – Вона озирнулась довкола, помітивши, що на полиці біля ліжка немає склянки. – Принести тобі води?

Сміт одразу помітив, що ця істота відрізняється від тих, яких він бачив раніше. Майже так само швидко він порівняв її із картинками, які йому показував лікар Нельсон впродовж подорожі з дому до цього місця: вони мали пояснити надзвичайно складний та заплутаний склад цієї групи людей. Це, очевидно, була «жінка».

Він одночасно відчував і захват, і розчарування. Він стримувався ще й тому, що не міг глибоко прокнутися – щоб Доктор Тадей у сусідній кімнаті не помітив жодних змін у показниках.

Але коли він переклав останнє запитання, то відчув таку хвилю емоцій, що майже дозволив своєму серцебиттю пришвидшитись. Він вчасно це зрозумів і дорікнув собі, як нерозумному пташеняті. Потім він перевірив переклад.

Ні, він не помилився. Ця істота жіночої статі запропонувала йому водний ритуал. Вона хотіла стати ближче.

Зі значними зусиллями відшукуючи потрібні значення у своєму жалюгідному запасі людських слів, він спробував відповісти, дотримуючись церемоніальних правил:

– Я дякую тобі за воду. Можеш завжди пити глибокими ковтками.

Сестра Бордмен здавалася наляканою.

– О, як це мило! – Вона знайшла склянку, наповнила й подала йому.

Він сказав:

– Випий ти.

«Дивно. Він що, думає, що я хочу отруїти його?» – запитала вона себе, але у його проханні було щось непереборне. Джилл ковтнула, після чого він взяв склянку з її рук і також випив трохи. Опісля він, здається, задоволений, пірнув у ліжку – так, наче зробив щось важливе.

Тоді вона сказала собі, що це – невдала пригода, і промовила:

– Що ж, коли тобі більше нічого не потрібно, я мушу повертатися до роботи.

Він скрикнув, коли Джилл почала відчиняти двері:

– Ні!

Вона зупинилася:

– Що? Ти щось хотів?

– Не йди.

– Ну... Я маю йти, й дуже скоро... – але повернулася до ліжка.

- Ти ще чогось хочеш?

Він оглянув її згори донизу.

- Ти... «жінка»?

Запитання налякало Джилл Бордмен. Для більшості звичайних споглядачів її стать не викликала сумніву вже багато років. З хвилюванням вона усвідомила, що неймовірні чутки про цього пацієнта правдиві: він не знав, хто така жінка. Вона обережно відповіла:

- Так, я жінка.

Сміт все так само дивився на неї, а обличчя залишалось нерухомим. Через це Джилл стало не по собі. Вона звикла, а інколи й насолоджувалась тим, що чоловіки її розглядають, але зараз це було схоже на дослідження під мікроскопом. Вона роздратовано завертілась.

- Ну? Я виглядаю як жінка, чи не так?

- Я не знаю. - Сміт відповідав повільно. - Як виглядає жінка? Що робить тебе жінкою?

- Заради Бога! - Джилл розгублено усвідомила, що ця розмова була найдивнішою з усіх - від тих часів, відколи їй виповнилось дванадцять. - Ти ж не думаєш, що я зніму одяг і покажу тобі!

Смітові знадобився якийсь час, щоб сприйняти ці вербальні символи та спробувати їх перекласти. Першу фразу він взагалі не міг грокнути. Це міг бути один із тих формальних символічних виразів, які люди використовують так часто... Крім того, це було сказано з неочікуваною силою - так, як ніби це була остання розмова перед тим, як вона піде. Можливо, він до такої міри неправильно поведився з істотою жіночої статі, що вона могла бути готова врешті-решт відділитися від тіла.

Він туманно розумів, що не хоче, щоб медсестра зараз померла, - навіть якщо це, без сумніву, її право, а можливо, й обов'язок. Раптова зміна від взаєморозуміння водного ритуалу до ситуації, в якій новий водний брат, можливо, вирішить піти чи покинути тіло, наганяла на нього паніку, і він не розумів, як придушити це хвилювання. Але вирішив, що, коли Джилл зараз помре, - то й він також. Він не міг грокнути це якось інакше, - принаймні після того, як вона дала йому воду.

Наступна частина розмови складалася лише з символів, з якими він уже мав справу. Він не до кінця грокнув, що робитиме, але, здавалося, є прихований спосіб уникнути цієї кризи - через прийняття запропонованих бажань. Можливо, якщо жінка зніме одяг, жодному з них не доведеться втрачати тіло. Він радісно посміхнувся.

- Будь ласка.

Джилл відкрила було рота, але швидко закрила. Відкрила знову.

- Що? Будь я проклята!

Сміт грокав силу емоцій і знав, що якимось чином запропонував неправильну відповідь. Він почав готувати свій розум для виходу з тіла, насолоджуючись і плекаючи все, чим він був і що бачив, - особливо наголошуючи на цій жіночій істоті. Потім він усвідомив, що жінка

схилилась над ним, і якимось чином відчув, що вона не збирається помирати. Вона вдивлялася в його обличчя.

– виправ мене, якщо я помиляюся, – сказала вона. – Ти дійсно просив мене зняти одяг?

Перифраз та абстракції необхідно було ретельно перекласти, але Сміту це вдалося.

– Так, – відповів він, сподіваючись, що це не спричинить нової кризи.

– Так я й думала. Брате, та ти не хворий.

Слово «брат» він зрозумів першим – жінка нагадувала йому про те, що вони поєднані водним ритуалом. Йому б не завадила допомога братів по гнізду, щоб зрозуміти, що цей новий брат хотів.

– Я не хворий, – погодився він.

– Будь я проклята, якщо знаю, як впоратися з тим, що з тобою не гаразд. Але я не здамся. І я знайду спосіб, як тобі звідси вибратися.

Вона встала і знову повернулася до бокових дверей, але потім зупинилася і обернулася, хитро посміхаючись.

– Можеш попросити мене знову, – справді гарно, – за інших обставин. Мені цікаво буде дізнатися, що ж я зроблю.

Жінка пішла. Сміт розслабився у водному ліжку й дозволив кімнаті поступово зникнути. Він відчував виправдану радість від того, що якимось зміг заспокоїти себе, – тож їм не потрібно вмирати... Але було ще дещо, значно новіше, щоб це грокнути. Останні слова жінки містили багато нових для нього символів, а ті, що були вже відомими, вживалися по-новому і їх важко було зрозуміти. Він радів, що їхні емоційні особливості підходили для спілкування між водними братами. Хоча він був трохи схвилюваний і водночас занепокоєний, проте йому було дуже приємно. Він думав про свого нового брата, жіночу істоту, і відчував усередині себе якийсь незвичний дзвін. Відчуття чимось нагадувало те, що виникло, коли йому вперше дозволили бути присутнім віддалік від тіла: він був щасливий, хоча й не знав чому.

Він волів би, щоб його брат, доктор Махмуд, був тут. Треба було стільки всього грокнути, – і так мало було вже грокнуто.

Решту зміни Джилл Бордмен перебувала у стані легкого здивування. Їй вдалося уникнути помилок у призначенні ліків, проте на буденні запитання вона відповідала автоматично. Зустріч з Людиною з Марса не йшла їй з голови, і вона обдумувала божевільні слова, що він сказав. Ні, не «божевільні», виправила вона себе: вона вже працювала з пацієнтами в психіатрії, тому точно знала, що його зауваження не були словами психічно хворої людини.

Вона вирішила, що «невинний» – найточніший термін, але розуміла, що це слово було недостатньо точним. Вираз його обличчя був невинним, але очі – ні. Що за істота може мати таке обличчя? Колись вона працювала в Католицькій лікарні; раптом в її уяві постало обличчя Людини з Марса, обрамлене головним убором монахинь. Ця думка стурбувала її, тому що обличчя Сміта не було жіночним.

Вона вбиралася у звичайний одяг, коли інша сестра зазирнула до роздягальні.

– Тебе до телефону, Джилл.

Жінка відповіла на дзвінок, вимкнувши зображення й залишивши тільки звук, поки перевдягалася.

– Це Флоренс Найтінгейл[4 – Сестра милосердя та громадський діяч Великої Британії.] – запитав баритон.

– Біля телефону. Це ти, Бене?

– Палкий прихильник свободи слова в пресі власною персоною. Крихітко, ти зайнята?

– А як ти думаєш?

– Я думаю про те, як забираю тебе, купую стейк з кров'ю, пригощаю тебе спиртним і ставлю запитання.

– Відповідь та сама: «Ні».

– Не те запитання. Інше.

– О, а ти знаєш іще якесь? Якщо так, то скажи мені.

– Пізніше. Спочатку я хочу задобрити тебе іжею та спиртним.

– Справжній стейк? Не синте?

– Гарантую. Коли встромиш у нього виделку, він благально гляне на тебе.

– Це, напевно, дуже дорого, Бене.

– Це не стосується справи. Що скажеш?

– Вмовив.

– На даху медичного центру. Через десять хвилин.

Вона знову поклала буденний одяг у шафу й надягла вечірню сукню, яку тримала там про всяк випадок. Це була стримана сукня, ледь прозора, з турнюром[5 – Частина жіночого вбрання, схожа на подушечку, яку підкладали під сукню нижче талії, щоб зробити фігуру пишнішою.] підкладками на грудях, так вдало прихованими, що, здавалось, під сукнею нічого й не було. Ця сукня коштувала їй місячної зарплатні, але не виглядала такою дорогою; її ледь вловима сила була прихована, як кілька вбивчих крапель у напої. Джилл задоволено глянула на себе й піднялась на дах.

Там вона загорнулася в накидку, щоб захиститися від вітру, і чекала на Бена Кекстона, коли черговий торкнувся її руки.

– Тут машина, яка супроводжуватиме вас до салону Телбот, міс Бордмен.

– Дякую, Джеку. – Вона побачила таксі з відчиненими дверима, готове рушити будь-якої миті.

Джилл підійшла до нього і сіла. З її язика вже майже зірвався двозначний комплімент Бену за відвагу, коли вона побачила, що його тут не було. Таксі виявилось автоматичним; двері зачинилися, машина піднялась у

повітря й описала коло. Коли таксі перетинало Потомак, Джилл чекала, сидючи на задньому сидінні.

Таксі зупинилось на громадській парковці над Олександрією, і там Бен Кекстон сів у машину; таксі знову рушило. Джилл холодно глянула на Бена.

– Які люди! Відколи це твій час став таким цінним, що ти відправляеш робота забрати жінку?

Він нахилився, поплескав її по коліну й спокійно промовив:

– На те є причини, крихітко, є причини... Я не можу дозволити, щоб хтось бачив, як я забираю тебе.

– Чудово!

– І ти не можеш собі дозволити, щоб хтось бачив, що тебе забираю я. Тож охолонь. Я перепрошую. Я падаю в пилюку. Я цілую твої маленькі ніжки... Але так було треба.

– Хм... У кого з нас моральний розлад?

– В обох, і в кожного по-різному, Джилл. Я ж журналіст.

– Я вже думала, що ти хтось інший.

– А ти медична сестра в лікарні, куди вони привезли Людину з Марса. – Він витягнув руки й знизав плечима.

– Продовжуй. Тому я не гідна зустрічі з твоєю матір'ю?

– Тобі дати карту, Джилл? Тут більше тисячі репортерів, не рахуючи прес-агентів, жадібних до грошей нишпорок, вінчелів[6 – Волтер Вінчел – американський журналіст і коментатор, спеціаліст із пліток та вторгнення в приватне життя громадських діячів.]а ліппманів[7 – Волтер Ліппман – впливовий американський політичний журналіст, який увів в обіг термін «холодна війна».]які масово прибувають сюди з того часу, відколи приземлився «Чемпіон». Кожний з них намагається взяти інтерв'ю у Людини з Марса – і я теж. Наскільки мені відомо, це ще нікому не вдалося. Думаєш, було б розумно, якби нас побачили разом біля виходу з лікарні?

– Хм... Напевно, ні. Але я не дуже добре розумію, до чого ти ведеш. Я ж не Людина з Марса.

Він глянув на неї.

– Та звісно ж, що ні. Але, можливо, ти зможеш мені допомогти зустрітися з ним. Саме тому я і не хотів, щоб хтось бачив, як я тебе забираю.

– Що? Бене, ти перегрівся на сонці. Його охороняють морські піхотинці. – Вона думала про те, що їй самій варта не завдасть значних труднощів, проте вирішила про це не згадувати.

– Так і є. Тож і обговорімо це.

– Не розумію, про що тут іще говорити.

– Пізніше. Я не маю наміру починати розмову, поки не задобрю тебе тваринними протеїнами та етанолом. Спершу поїмо.

– Тепер ти говориш розумні речі. Де? Невже в тебе вистачить грошей на «Нову конвалію»? Ти тепер так багато заробляєш?

Кекстон спохмурнів:

– Джилл, якби ми збиралися повечеряти в ресторані, я не ризикував би, пішовши у ближчий, ніж у Луїсвіллі. А цій таратайці знадобиться щонайменше дві години, щоб дістатись туди. Як щодо того, щоб повечеряти в мене?

– «Сказав Павук до Мушки». Бене, я пам'ятаю останній раз. Я надто втомлена для боротьби.

– Ніхто на тебе не претендує. Суто у справі. Слово короля, не зійти мені з цього місця.

– Не знаю, що мені подобається більше. Якщо я в безпеці наодинці з тобою, то я, напевне, сплю. Ну що ж, добре, якщо слово короля...

Кекстон нахилився вперед і натиснув кнопку; таксі, що кружляло в очікуванні вказівок, прокинулося, зробило коло і взяло курс на готель, у якому жив Бен. Потім він набрав телефонний номер і запитав Джилл:

– Через скільки бажаєш, щоб принесли спиртне, солоденька? Я передам на кухню, щоб до того часу стейки були готові.

Джилл замислилась.

– Бене, у твоїй мишоловці є своя кухня.

– Одна з найкращих. Я можу підсмажити стейк на грилі, якщо ти про це.

– Я підсмажу його сама. Дай мені телефон. – Вона зробила замовлення, переконавшись, що Бен любить цикорій.

Таксі висадило їх на даху, і вони спустилися до квартири. Бенова квартира була не стильна й старомодна; єдина розкіш полягала в живому газоні у вітальні. Джилл зупинилася у коридорі, де зняла туфлі, а потім босоніж пройшлася вітальнею, ворушаючи пальцями в прохолодній зеленій траві. Вона зітхнула.

– Боже, як це добре. Так ноги болять – відколи я почала навчання.

– Сядь.

– Ні, я хочу, щоб мої ноги пам'ятали це завтра, коли я буду на роботі.

– Як хочеш. – Він зайшов до буфетної, де змішав напої.

Трохи згодом вона подріботила за ним, виглядаючи вже зовсім по-домашньому. Стейк чекав у багажному ліфті разом із запеченою картоплею, яку потрібно було лише розігріти. Вона нарізала салат, поставила його у холодильник, потім встановила на плиті режим стейку на грилі, щоб одночасно підігріти і картоплю, проте раптом зупинилась.

– Бене, у цієї плити є дистанційне керування?

– Звичайно.

– Ну тоді я не можу його знайти.

Він вивчив налаштування контрольної панелі, потім клацнув вимкнену опцію.

- Джилл, а що б ти робила, якби довелося готувати на відкритому вогні?

- Я б гарно вилаялась. Я була дівчинкою-скаутом, до того ж не найгіршою. А що б ти робив, розумнику?

Бен не відповів, підняв тацю й пішов у вітальню. Джилл пройшла, притримуючи сукню, щоб не зачепити траву. Вони серйозно налаштувалися на мартіні. Навпроти Бена стояв замаскований під акваріум стереовізіійний блок. Бен увімкнув його, і групі з тетрасами зблідли, звільняючи місце коментатору - добре знайомому Августу Грівзу.

- ...майже достеменно відомо, - говорило стереозображення, - що Людину з Марса постійно тримають під впливом снодійного, щоб вберегти від викриття цих фактів. Це може надзвичайно сильно збити з пантелику правління, якщо...

Кекстон вимкнув блок.

- Друзяко, - сказав він весело, - ти не знаєш і половини того, що відомо мені. - Він спохмурнів. - Хоча ти можеш мати рацію в тому, що уряд тримає його під снодійним.

- Ні, це не так, - раптом сказала Джилл.

- Що? Що не так, солоденька?

- Людину з Марса не накачують снодійним, - сказавши зопалу більше, ніж хотіла, вона поспіхом додала: - За ним постійно наглядають санітар та лікар, але не було жодних розпоряджень щодо заспокійливих.

- Ти впевнена? Ти ж не одна з його медсестер, правда ж?

- Ні. Там тільки санітари. Гм... більш важливий той факт, що жінкам заборонено до нього заходити і за виконанням цього наказу стежать кілька морських піхотинців.

Кекстон кивнув.

- Я чув про це. Річ у тому, що ти не знаєш, чи дають вони йому ліки, чи ні. Чи не так?

Джилл розглядала свій порожній келих. Її дратувало те, що Бен їй не повірив; але вона розуміла, що повинна перевести тему на себе, щоб повернутися до вже сказаного.

- Бене? Ти ж не здаєси мене?

- Здати тебе? Як?

- Будь-яким чином.

- Гм... Я багато чого знаю, але йду далі.

- Добре. Спочатку налий мені ще.

Щойно він це зробив, Джилл продовжила:

- Я знаю, що вони не дають йому ліків, тому що говорила з ним.

Кекстон повільно засвистів:

– Я знав. Коли я прокинувся сьогодні вранці, то сказав собі: «Зустрінься з Джилл. Вона мій козир у рукаві». Любонько, випий іще. Ось, візьми пляшку.

– Не так швидко, дякую.

– Як забажаєш. Чи можу я розтерти твої втомлені ніжки? Леді, у вас треба взяти інтерв'ю. Публіка чекає на це з тремтливим нетерпінням. Почнімо від самого початку. Як...

– Ні, Бене! Ти обіцяв, пам'ятаєш? Якщо ти згадаєш про мене хоч словом, я втрачу роботу.

– Гм... Можливо. А як щодо «з надійного джерела»?

– Я боюся.

– Ну? Ти збираєшся розповісти все дядькові Бену? Чи дозволиш мені померти від розчарування і з'їси стейк сама?

– О, я скажу, я й так уже сказала забагато. Але ти не можеш використати це.

Бен мовчав, не випробовуючи удачу. Джилл описала йому, як обійшла охоронців.

Він перебив:

– Скажи, чи могла б ти зробити це знову?

– Що? Думаю, що так. Але не буду: це надто ризиковано.

– А показати мені шлях? Звичайно, ти можеш! Дивись, я переодягнуся електриком – брудний комбінезон, значок союзу, набір інструментів. Ти просто позичиш мені перепустку, і...

– Ні!

– Що? Крихітко, будь розумницею. Ставлю один до чотирьох, що половина персоналу лікарні навколо нього – самозванці від того чи іншого сервісу новин. Для людей це найцікавіша історія від тих часів, коли Колумб вмовив Ізабеллу закласти свої коштовності. Єдине, що мене хвилює, – так це те, що я можу наштотхнутися на ще одного фальшивого електрика...

– Єдине, що хвилює мене, – це я сама, – перебила Джилл. – Для тебе це просто історія, а для мене – кар'єра. Вони відірвуть мені голову, ноги, а потім залізницею вивезуть з міста. На цьому моя кар'єра медсестри закінчиться.

– Гм... Ось воно що.

– Так і буде.

– Леді, ви пропонуєте мені хабар?

– Наскільки великий хабар? Він має забезпечити мене до кінця мого життя в Ріо.

– Що ж... історія варта грошей, звичайно, але не очікуй, що я перебиватиму ціну «Об'єднаної преси» чи «Рейтерз». Як щодо сотні?

- Ким ти мене вважаєш?

- Ми вже обговорили це, ми торгуємося. Сотня і п'ятдесят?

- Налий мені ще і знайди для мене номер «Об'єднаної преси».

- Це Капітолій 10-9000. Джилл, ти вийдеш за мене? Це найбільше з того, що я можу.

Вона здивовано глянула на нього:

- Що ти сказав?

- Ти вийдеш за мене? Потім, коли вони виженуть тебе з міста, я чекатиму тебе на виїзді і врятую від жалюгідного існування. Ти повернешся сюди, охолодиш пальчики в моїй траві, у нашій траві й забудеш свій сором. Але спочатку ти маєш гарно постаратися і провести мене в лікарню.

- Бене, ти говориш майже серйозно. Якщо запрошу Справедливого Свідка, ти повториш свою пропозицію?

Кекстон кивнув.

- Джилл, ти сильна жінка. Пиши Свідку.

Вона встала.

- Бене, - сказала м'яко, - я не хочу втягувати тебе в це.

Вона скуйовдила його волосся та поцілувала.

- Ніколи не жартуй про одруження зі старою дівою.

- Я не жартую.

- Я здивована. Витри помаду, і я розкажу тобі все, що знаю. А потім ми подумаємо, як ти зможеш це використати, не посилаючись на мене. Цього достатньо?

- Більш ніж достатньо.

Вона детально все йому розповіла.

- Я впевнена, що він не під таблетками. Я точно знаю, що мислить він раціонально, хоча звідки така впевненість, я пояснити не можу. Він говорить дуже дивно і ставить дурні запитання, проте я переконана, що він - не психічно хворий.

- Він був би незвичайним, навіть якби не говорив дивно.

- Що?

- Скористайся головою, Джилл. Про Марс нам відомо небагато, але ми знаємо, що Марс дуже не схожий на Землю. А також те, що марсіани, хоч би які вони були, - це точно не люди. Уяви, що тебе несподівано кинули десь глибоко в джунглях у плем'я, яке ніколи не бачило білої жінки. Чи знатимеш ти всі тонкощі культури, яких там навчаються впродовж усього життя? Чи не буде твоя розмова здаватися їм дивною? І це дуже м'яка аналогія: думаю, що правда в цьому разі щонайменше у сорок мільйонів разів незрозуміліша.

Джилл кивнула:

- Я зрозуміла... І саме тому не звертала уваги на його дивні зауваження. Я ж не ідіотка.

- Ні, ти справді кмітлива - як на жінку.

- Хочеш, щоб я вилила оце мартіні на твоє ріденьке волосся?

- Мої вибачення. Жінки набагато розумніші, ніж чоловіки; це доведено загальним устроєм нашої культури. Передай келих, я наллю ще.

Вона пристала на пропозицію миру й продовжила:

- Бене, цей наказ не пускати до нього жінок безглуздий. Він не сексуальний маніяк.

- Без сумніву, вони не хотіли, щоб він одночасно зіткнувся зі стількома потрясіннями.

- Він не був шокований. Швидше просто... зацікавлений. Мені не подобається, коли чоловіки так не мене дивляться.

- Якби ти задовольнила його прохання про особистий огляд, то все могло б бути у твоїх руках. Можливо, у нього є всі інстинкти і ніяких затримок розвитку.

- Що? Не думаю. Припускаю, що вони не розповідали йому про чоловіків та жінок; він лише хотів побачити, у чому ж різниця.

- Vive la difference! [8 - Нехай живуть відмінності!] у захваті вигукнув Кекстон.

- Не будь грубішим, ніж ти є насправді.

- Я? Я не грубий, я улесливий. Я дякував усім богам за те, що народився людиною, а не марсіанином.

- Будь серйозним.

- Я ніколи не був серйознішим.

- Тоді помовч. Він би не додав мені турбот. Можливо, він іще подякує мені. Ти не бачив його обличчя. А я бачила.

- А що з його обличчям?

Джилл замислилася.

- Не знаю, як це описати. Ні, знаю! Бене, ти коли-небудь бачив янгола?

- Ти - мій янгол. А інших - ні, не бачив.

- Що ж, я теж ні. Але якби це трапилося, то він саме так і виглядав би. Ці старі, мудрі очі на абсолютно спокійному обличчі з виразом неземної невинності.

Вона знітилася.

– Неземний – це, звичайно, правильне слово, – повільно промовив Бен. – Хотів би я його побачити.

– Я б теж цього хотіла. Бене, чому вони стільки всього роблять лише для того, щоб тримати його під замком? Він й мухи не скривдить. Я в цьому впевнена.

Кекстон схрестив пальці.

– Перш за все вони хочуть його захистити. Він виріс у марсіанській гравітації, тому, очевидно, слабкий, як кошеня.

– Так, звичайно. Це одразу кидається у вічі. Але слабкість м'язів не становить небезпеки: міастенія куди гірша, і ми можемо з цим впоратися.

– Напевно, вони хочуть захистити його від хвороб. Він як ті експериментальні тваринки у Нотр Дам: ніколи не був на відкритому просторі.

– Звісно, ну звісно ж, ніяких антитіл! Але з того, що я чула... Лікар Нельсон, хірург на «Чемпіоні»... Я хочу сказати, що він, Нельсон, займався цим впродовж зворотної подорожі. Повторювані взаємні переливання крові, аж доки половина його крові не заміниться.

– Справді? Чи можу я використати це, Джилл? Оце новина.

– Добре, але не посилайся на мене. Вони дали йому імунітет від всього, навіть від запалення надколінної сумки. Але, Бене, навіть якщо вони хочуть захистити його від інфекцій – нащо виставляти військових охороняти його палату?

– Хм... Джилл, я дізнався дещо, чого ти точно не знаєш. Я не міг використати це, тому що мушу захищати свої джерела – так само як і тепер тебе. Але я розкажу тобі це; лише застерігаю: не базікай.

– О, добре.

– Це довга історія. Налити ще?

– Ні, краще стейк. Де кнопка?

– Ось.

– Добре, натисни на неї.

– Я? Ти запропонувала приготувати вечерю. Де той дух дівчинки-скаута, яким ти так хизувалась?

– Бене Кекстоне, я ляжу просто тут, у траві, й помру з голоду до того, як дотягнуся, щоб натиснути кнопку, розташовану в шести дюймах від твого великого пальця на правій руці.

– Як забажаєш. – Він натиснув кнопку й повідомив кухні, щоб принесли замовлену страву. – Але не забувай, хто приготував вечерю. А зараз – Валентин Майкл Сміт. Перше, де зароджуються сумніви, – просто в його імені: «Сміт».

– Повтори, будь ласка.

– Сонечко, твій приятель перший задокументований міжпланетний байстрюк. Я мав на увазі – «дитя кохання».

- Якого чорта?

- Будь ласка, висловлюйся так, як це повинна робити леді. Пам'ятаєш щось про команду «Посланниці»? Не зважай; я вкажу на важливі моменти. Восьмеро людей, чотири подружні пари. Дві пари: капітан і місіс Бренти, доктор і місіс Сміт. Твій друг з ангельським обличчям, скоріше за все, син місіс Сміт від капітана Брента.

- Звідки це відомо? І - в будь-якому разі - яка різниця?

Джилл сіла і розгнівано заявила:

- Це підло - підіймати скандал, коли минуло вже стільки часу. Всі вони вже мертві, дай їм спокій!

- Думаю, ти можеш здогадатися, як про це дізналися. Група крові, резус-фактор, колір волосся та очей, усі ці генетичні штучки - напевно, ти знаєш про них більше, ніж я. У будь-якому разі, Мері Джейн Лайл Сміт - його мати, а капітан Майкл Брент - батько, і це абсолютно точно. Уся інформація є в записках команди «Посланниці»: напевно, ніколи до того людей не добирали так ретельно. Але завдяки цьому Валентин Майкл Сміт має чудову спадковість: рівень IQ його батька 163, матері - 170, і вони були професіоналами в своїх галузях. Для тих, кому не все одно, - продовжив Бен, - а багатьом не все одно, - це ще більше змусить зацікавитись ним, коли все вже стане на свої місця. Чула колись про «Лайл Драйв»?

- Звичайно. Нею скористався «Чемпіон».

- Як і кожний космічний корабель у наші дні. Хто її винайшов?

- Не... Зачекай-но хвилинку! Хочеш сказати, вона...

- Яка здогадлива маленька леді! Доктор Мері Джейн Лайл Сміт. Вона знала, що має дещо важливе - навіть попри те, що потрібні були подальші дослідження. Тож іще до експедиції вона заявила права на десяток основних патентів і розмістила їх усі в корпоративному трасті - комерційній, зверни увагу, організації, - а після цього передала контроль та проміжний прибуток Науковому фонду. Тож врешті-решт уряд отримав контроль над ними, але ці патенти належать твоєму другові з янгольським обличчям. Ніяких сумнівів бути не може. Вони варті мільйонів. А можливо, і сотень мільйонів, точно не знаю.

Принесли вечерю. Щоб уберегти свій газон, Кекстон скористався підвісними столиками; перший він опустив перед собою, а другий - на висоту японського столика, щоб Джилл могла сидіти на траві.

- Подобається? - запитав він.

- Непревершено! - відповіла Джилл з повним ротом.

- Дякую. Пам'ятай: це все я приготував.

- Бене, - сказала вона, проковтнувши їжу, - а як бути з тим, що Сміт - як би так сказати - незаконно народжений? Чи може він бути спадкоємцем?

- Він не є незаконно народженим. Доктор Мері Джейн родом з Берклі, а закони Каліфорнії заперечують поняття позашлюбних дітей. Те саме стосується і капітана Брента, оскільки Нова Зеландія також має цивілізовані закони з цього питання. Згідно з законодавством рідного штату доктора Варда Сміта, чоловіка Мері Джейн, дитина, народжена у

шлюбi, законна, хай би що там було. Тут у нас, Джилл, – хлопець, який є насправді законною дитиною трьох різних батьків.

– Що? Зачекай-но хвилинку, Бене... Він не може бути сином відразу обох. Одного чи іншого, але не обох. Я не юрист, але...

– Так і є. Ти не юрист. Подібні юридичні вигадки взагалі не турбують юристів. Сміт законно народжений з різних причин у різних юрисдикціях; вони всі правильні – і всі надають йому права, навіть якщо він народився поза шлюбом. Тож він спадкоємець. Окрім того, якщо його мати була заможна, то обое його батьків щонайменше жили у достатку. Brent парубкував майже до самої експедиції; він вкладав більшу частину своєї нечуваної зарплатні пілота польотів на Місяць у «Лунар Ентерпрайзес Лімітед». Ти знаєш, як швидко подорожчали їхні акції, – вони просто заявили про ще один потрібний спосіб накопичення прибутків. Brent мав ще один порок – азартні ігри, але хлопець постійно вигравав – і вкладав аж надто часто. Вард Сміт володів чималим сімейним статком; він став медиком і науковцем за власним бажанням. Сміт є спадкоємцем обох.

– Та невже?!

– Це ще навіть і не половина. Сміт успадковує майно всієї команди.

– Що?

– Усі восьмеро підписали контракт з «Джентльменами – шукачами пригод», згідно з яким вони взаємно успадковують майно одне одного – всі вони та їхні нащадки. Вони ретельно про усе подбали, використовуючи моделі таких самих контрактів у шістнадцятому та сімнадцятому століттях, щоб виключити будь-які спроби скасувати цей контракт. Зараз вони були б одними з найвпливовіших людей. Потрібно ще додати величезний рахунок у «Лунар Ентерпрайзес» – на додачу до всього, чим володів Brent. Сміт може стати власником контрольного пакету чи щонайменше ключового блоку повноважень.

Джилл думала про створіння, схоже на дитину, яке влаштувало цілу церемонію з простого пиття води, і їй стало його шкода. Але Кекстон продовжив:

– Хотів би я хоч одним оком глянути на бортовий журнал «Посланниці». Я знаю, вони відновили його, але сумніваюсь, що його записи коли-небудь опублікують.

– Чому ні, Бене?

– Тому що це слизька історія. Я зробив усе, щоб дізнатися напевне – до того як мій інформатор протверезіє та прикусить язика. Доктор Вард Сміт прийняв пологи у своїй дружини через кесарів розтин, і вона померла на столі. Здається, він носив роги аж до того моменту. Але що він зробив, коли про все дізнався? Тим самим скальпелем перерізав капітану Brentу горлянку, а потім – свою власну. Вибач, любя.

Джилл зіщулилась.

– Я медсестра. Тому несприйнятлива до такого.

– Ти брехло – і за це я тебе люблю. Я прибирав місця злочинів упродовж трьох років, Джилл. Але так і не звик.

– Що сталося з іншими?

– Хотів би я знати. Якщо не розколемо бюрократів та вище офіцерство, то ніколи не дізнаємося. А я – достатньо наївний репортер, щоб думати, що ми маємо знати. Секретність призводить до тиранії.

– Бене... Можливо, йому краще залишатися подалі, якщо вони обдурять його зі спадком? Він дуже... гм... не від світу цього.

– Абсолютно правильний вираз. Я переконаний, що йому не потрібні всі ті гроші: Людина з Марса ніколи не помре з голоду. Будь-який уряд, тисячі університетів та наукових інститутів з радістю приймуть його як постійного привілейованого гостя.

– Він швидше підпише всі папери і забуде про них.

– Не все так просто. Джилл, ти знаєш про відому справу «Дженерал Етомікс» проти «Ларкін та партнери»?

– Ну, не дуже. Ти маєш на увазі «Рішення Ларкін»? Я вивчала їх у школі, як і всі інші. Але як це стосується Сміта?

– Спробуй згадати. Росіяни відправили на Місяць першу ракету; вона розбилась. Сполучені Штати та Канада об'єдналися, щоб відправити ще одну; вона повернулася, але нікого не залишила на Місяці. Тож коли Сполучені Штати зі Співдружністю Націй зібралися відправити корабель-колонізатор спільно з незначною часткою Федерації, Росія почала розвивати цю ідею самостійно. Але «Дженерал Етомікс» викрали маршрут і відправили одну з власних ракет з острова, який орендували в Еквадорі. Їх люди й досі там; вони гарно влаштувались і самовдоволено посміхались, коли Федерація показала свій корабель... після російського.

Ти знаєш, що сталося далі. «Дженерал Етомікс», швейцарська корпорація, підконтрольна Америці, заявила свої права на Місяць. Федерація не змогла позбутись їх: це було б надто грубо, і, в будь-якому разі, росіяни все одно не заволоділи б ним. Тож Вищий Суд постановив, що юридична особа – не більше ніж юридична фікція, тому вона не може володіти планетою. А справжніми власниками були люди з плоті й крові, які підтримували окупацію, – «Ларкін та партнери». Тож вони визнали їх незалежною нацією та внесли у Федерацію – з певними внутрішніми виплатами для них та значними поступками для «Дженерал Етомікс» та їхньої дочірньої корпорації «Лунар Ентепрайзез». Це задовольняло не всіх, але такий компроміс проковтнули: адже у наші дні Верховний суд Федерації вже не має такої влади. Внаслідок цього з'явилися жорсткі правила колонізації планет. Усі вони створені на основі «Рішень Ларкін», – хоча й з доповненнями, щоб уникнути кровопролиття. Також важливо те, що Третя світова почалася не внаслідок конфлікту з приводу космічних подорожей чи чогось подібного. Тож зараз «Рішення Ларкін» однозначно є частиною наших планетарних законів, і Сміт теж підпадає під них.

Джилл струснула головою.

– Не бачу зв'язку. Марсіани...

– Думай, Джилл. Згідно з нашими законами, Сміт – єдиний представник незалежної раси й одноосібний власник планети Марс.

Джилл округлила очі.

– Я точно випила забагато мартіні, Бене. Я готова заприсягтися, що ти сказав, що той пацієнт володіє планетою Марс.

– Так і є. Він самостійно підтримував його окупацію протягом необхідного періоду часу. Сміт і є планета Марс – король, президент, єдиний орган влади, як хочеш. Якби капітан «Чемпіона» не залишив по собі колоністів, це були б не Смітові володіння. Але він це зробив – і це продовжило «окупацію», навіть і попри те, що Сміт прилетів на Землю. Але Сміт не повинен поривати з ними: вони не більш ніж іммігранти, аж доки він не надасть їм марсіанського громадянства.

– Фантастика!

– Точно. А ще це законно. Сонечко, тепер ти розумієш, чому так багато людей цікавляться тим, хто такий Сміт і звідки він? І те, чому правління так переймається, щоб зберегти його в таємниці? Те, що вони роблять, навіть не зовсім законно. Сміт водночас є громадянином як Сполучених Штатів, так і, за походженням, Федерації – і це подвійне громадянство без конфлікту. Незаконно утримувати громадян – навіть засуджених злочинців – без будь-якого зв'язку із зовнішнім світом будь-де у Федерації: це ми винесли ще з Третьої світової війни. Але я сумніваюсь, що Сміт знає свої права. До того ж з огляду на всю історію це можна сприйняти як вияв недружності: замкнути монарха, що прилетів з дружнім візитом, – а він є саме монархом, – і не давати йому змоги бачитися з людьми, особливо з пресою. Я маю на увазі себе. Ти й досі не хочеш провести мене туди як електрика на всі руки?

– Що? Тепер я боюся ще більше, ніж раніше. Бене, якби вони спіймали мене сьогодні вранці – як гадаєш, що б зі мною зробили?

– Хм... Нічого грубого. Просто замкнули б у кімнаті з м'якими стінами, з письмовим свідченням, підписаним трьома лікарями, і дозволяли б користуватися поштою лише у високосний рік. Вони б не злилися на тебе. Мені цікаво, що вони збираються робити з ним.

– А що вони можуть зробити?

– Ну, він запросто може померти, скажімо, від кесонної хвороби. Це було б вирішенням проблеми для правління.

– Хочеш сказати, вони його вб'ють?

– Тіпун тобі на язик! Не кажи такого. Не думаю, що вони це зроблять. Перш за все, він – джерело інформації; підсвідомо це розуміє навіть громадськість. Він може бути так само важливим, як і Ньютон, Едісон, Ейнштейн та ще приблизно шестеро таких, разом узятих. Або й ні. Не думаю, що вони посміють зачепити його, доки не знатимуть напевно. Крім цього, він щонайменше – міст: посол, унікальний перекладач між расою людей та єдиною цивілізованою расою, з якою ми зіткнулися. Це точно важливо; але нині неможливо дізнатися, до якої міри. Як у тебе справи з класикою? Колись читала «Війну світів» Герберта Уеллса?

– Дуже давно, ще в школі.

– Подумай над тим, що марсіани можуть піти на нас війною – і виграти її. Вони можуть – ти знаєш; і у нас немає змоги дізнатися, наскільки великий кийок вони можуть занести. Наш хлопчина Сміт може стати посередником, миротворцем, тим, хто знищить необхідність Першої міжпланетної війни. Навіть якщо ця можливість віддалена, правління не може дозволити собі

ігнорувати її, доки не знатиме точних деталей. Зустріч із розумним життям на Марсі – це щось, з чим у політичному розумінні вони ще не розібралися.

– Думаєш, він у безпеці?

– Напевно – на якийсь час. Генеральний Секретар має вирішити, і вирішити правильно. Як тобі відомо, його становище нині хистке.

– Я не цікавлюся політикою.

– А повинна була б. Це єдине, що можна вважати трохи менш важливим, ніж твоє серцебиття.

– Я все одно не цікавлюсь цим.

– Не перебивай мене, коли я говорю. Більшість, яка очолює Сполучені Штати, може розпастися за одну ніч, і Пакистан зайдеться нервовим кашлем. У такому разі слід чекати на вотум недовіри, загальні вибори, а також на те, що містера Генерального Секретаря Дугласа знімуть з посади і він знову стане дешевим адвокатом. Людина з Марса може або возвеличити, або знищити його. Ти проведеш мене?

– Ні. Я піду в монастир. Там ще залишилася кава?

– Я гляну.

Вони встали. Джилл випросталася і простогнала:

– О, мої старі кістки! І, Боже, глянь-но на час. Забудь про каву, Бене, у мене завтра важкий день, треба бути ввічливою з вередливими пацієнтами, залишаючись незацікавленою. Відвезеш мене додому? Хоча краще я сама. Думаю, так безпечніше. Виклич таксі.

– Добре, хоча ще дитячий час. Це справді небезпечно, і не тільки для твоєї кар'єри. Я просто готував тебе до цього. – Він показав їй маленьку штучку. – Почепиш на нього жучка?

– Що? Оце й усе?

– Найбільший дар для адвокатів із розлучень та шпигунів з часів Міккі Фінна. Мікромініатюризований провідний записувач. Провід пружинний, тож його неможливо розпізнати детективу. В середині транзистори, резистори, конденсатор та все інше, запаковані у пластик: ти можеш викинути його з таксі, і з ним нічого не станеться. Сила приблизно дорівнює радіоактивності сонячного годинника, але добре захищена. Проводу вистачає на двадцять чотири години. Потім потрібно вийняти котушку і вставити іншу, пружина – це вже намотана частина котушки.

– Вона вибухне? – нервово запитала Джилл.

– Можеш запікати її в тістечках.

– Але, Бене, через тебе я тепер боюся повертатися до тієї кімнати.

– І не потрібно. Ти можеш потрапити до сусідньої, чи не так?

– Гадаю, що зможу.

- Ця штучка має віслучі вуха. Прикріпи її увігнутою стороною до стіни - хірургічна стрічка для цього підійде якнайкраще, - і вона вловить кожне слово, сказане у сусідній кімнаті. Там є туалет чи щось таке?

Джилл замислилася.

- Я ризикую, що мене помітять, якщо я ходитиму в сусідню кімнату надто часто; адже там територія команди. Або вони можуть користуватись нею. Послухай, Бене, його кімната має третю стіну, спільну з кімнатою, розташованою в іншому коридорі. Це спрацює?

- Ідеально. Коли ти це зробиш?

- Хм... Дай його мені. Я все обміркую і перевірю ґрунт під ногами.

Кекстон зупинився, щоб відполірувати пристрій носовичком.

- Надягни рукавички.

- Навіщо?

- Використовувати його трохи незаконно, але корисно - для короткого відпочинку за барною стійкою. Завжди користуйся рукавичками, коли вставлятимеш запасні катушки, і дивись не попадися з ним.

- Ти думаєш лише про найкраще!

- Хочеш відмовитися?

Джилл повільно видихнула.

- Ні, я завжди тяжіла до злочинного життя. Ти навчиш мене гангстерського жаргону? Буду тобі дуже вдячна.

- Хороша дівчинка! - Над дверима блимнуло світло, він подивився вгору. - Це, напевне, твое таксі. Я викликав його, коли ходив за цим.

- Знайдеш мої туфлі? Ні, не підіймайся на дах. Що менше мене бачитимуть з тобою, то краще.

- Як забажаєш.

Коли він випростався після того, як надягнув їй туфлі, Джилл взяла його голову обома руками і поцілувала.

- Дорогий Бене! З цього не вийде нічого хорошого, і я раніше не розуміла, що у тебе є злочинні нахили, але ти гарно готуєш - звісно, якщо програмую я... І я вийду за тебе, якщо ти знову заженеш себе у пастку, варту цієї пропозиції.

- Пропозиція залишається відкритою.

- А гангстери одружуються зі своїми коханками? Чи краще - «бабами»? Що ж, побачимо.

Вона швидко вийшла.

Джилл Бордмен легко встановила жучка - пацієнтка в сусідній кімнаті була прикута до ліжка, тож Джилл часто заходила, щоб попліткувати. Вона

прикріпила жучка до стіни над полицкою у ванній, поки базікала про те, що прибиральниці ніколи не витирають пил з верхніх полиць у туалеті.

Витягти котушку наступного дня та замінити її на нову було ще простіше; пацієнтка спала. Вона прокинулася, коли Джилл стояла на стільці, і, здавалося, здивувалася; Джилл відволікла пацієнтку пікантними та вигаданими лікарняними плітками.

Джилл відправила використаний дріт поштою, скориставшись лікарняним поштовим відділенням, оскільки безлика сліпота поштової системи здавалась безпечнішою від шпигунських витребеньок. Але її спроба вставити свіжу котушку втретє зазнала невдачі. Вона чекала, поки пацієнтка засне, але, щойно вилізла на стілець, та прокинулася.

– О... Привіт, міс Бордмен.

Джилл застигла, тримаючи в руці дровотий записувач.

– Привіт, місіс Фріцлі! – тільки й змогла відповісти. – Гарно подрімали?

– Якщо чесно, – капризно відповіла жінка, – у мене болить спина.

– Я розітру її.

– Це майже не допомагає. Чому ви постійно крутитесь навколо мого туалету? Щось не так?

Джилл щосили намагалася заспокоїтись. Жінка справді не має підозр, переконала вона себе.

– Миші, – промовила вона, здаючись.

– Миші? Ненавиджу мишей! Мені зараз же потрібна інша палата!

Джилл відірвала маленький пристрій від стіни, сховала його в кишеню, зістрибнула зі стільця і сказала пацієнтці:

– Зараз, зараз, місіс Фріцлі. Я просто перевіряла, чи немає раптом у туалеті мишачих нір. Їх немає.

– Ви впевнені?

– На всі сто відсотків. А зараз розітремо спину, чи не так? Розслабтеся.

Джилл вирішила, що не може знову встановити жучок у тій кімнаті, і дійшла висновку, що варто ризикнути і спробувати встановити його у вільній кімнаті, що була частиною К-12 – палати Людини з Марса. Але, коли Джилл звільнилася, її зміна вже майже добігала кінця. Вона взяла перепустку – але лише для того, щоб з'ясувати, що вона їй не потрібна: двері були незамкнені, проте їх охороняли двоє морських піхотинців, бо охорону подвоїли. Один з них глянув, як вона відчинила двері:

– Шукаєте когось?

– Ні. Не сидіть на ліжках, хлопці, – сказала вона твердо. – Якщо вам потрібно більше стільців, я відправлю за ними. – Джилл не випускала охоронця з поля зору, поки той неохоче встав, а потім пішла, намагаючись приховати тремтіння.

Але коли вона закінчила зміну, жучок уже просто пропалював їй кишеню. Джилл вирішила врешті-решт повернути його Кекстону. Вона переодяглася,

переклала пристрій у сумочку й пішла на дах. На свіжому повітрі й дорогою до квартири Бена їй уже дихалось легше. Під час польоту вона зателефонувала до нього.

– Кекстон біля телефону.

– Це Джилл, Бене. Я хочу зустрітися. Ти сам?

Він повільно відповів:

– Не думаю, що це розумно, крихітко. Не зараз.

– Бене, я хочу тебе побачити. Я вже іду.

– Що ж, добре, якщо так.

– Скільки оптимізму!

– Слухай, солоденька, не те, що я...

– Бувай! – Вона відключилась, розслабилася й вирішила не злитися на нещасного Бена: все-таки вони були в одній команді, хоча комусь – принаймні їй – слід було б відкинути політику, зосередившись на своїх обов'язках.

Їй покращало, коли вона побачила Бена, – і ще краще, коли поцілувала його і влаштувалась у його обіймах. Бен був таким рідним для неї; можливо, їй і справді варто вийти за нього. Але, коли вона спробувала заговорити, Бен прикрив її уста рукою і пошепки майже біля вуха промовив:

– Не говори. Ніяких імен, і нічого, крім банальностей. За мною можуть стежити.

Вона кивнула, і він провів її до вітальні. Не промовивши ані слова, вона витягла дрововий записувач і протягла йому. Його брови поповзли угору, коли він побачив, що вона повертає не лише катушку, а й увесь пристрій, проте нічого не сказав. Замість цього він протягнув їй примірник денної «Пост».

– Бачила газету? – сказав він звичним голосом. – Можеш проглянути, поки я вмиюсь.

– Дякую.

Коли вона взяла її, Бен вказав на статтю, а потім вийшов, забравши з собою записувач. Джилл побачила, що цю статтю написав Бен:

Вороняче гніздо

Бен Кекстон

Усім відомо, що в'язниці та лікарні мають дещо спільне: звідти дуже важко вибратись. Певною мірою в'язень відрізаний від світу менше від пацієнта: в'язень може відправити за адвокатом, запросити Справедливого Свідка, звернутися до habeas corpus[9 – Habeas Corpus Act – законодавчий акт, прийнятий парламентом Англії у 1679 році, складова частина конституції Великобританії, визначає правила арешту і притягнення до судової

відповідальності обвинуваченого у злочинах, надає суду право контролювати законність затримання і арешту громадян, а громадянам – вимагати початку такої процедури.] вимагати в наглядача в'язниці відкритого судового засідання.

Але вистачить лише одного знаку «відвідування заборонено», встановленого медиком нашого дивного племені, щоб за пацієнта лікарні цілковито забули – як це було з Людиною в Залізній Масці.

Будьте певні, найближчих родичів пацієнта ця заборона не зупинить. Але, здається, у Людини з Марса немає найближчих родичів. Команда славнозвісної «Посланниці» майже не мала зв'язків на Землі; якщо в Людини у Залізній Масці – пробачте, я маю на увазі Людину з Марса – немає нікого, хто б відстоював його інтереси, кілька тисяч допитливих репортерів (таких, як ваш покірний слуга) не можуть перевірити це.

Хто говорить замість Людини з Марса? Хто наказав виставити озброєну охорону біля його палати? Що ж це за така страшна хвороба, що не можна навіть одним оком глянути на нього, не те що поставити кілька запитань? Я звертаюся до вас, містере Генеральний Секретар, бо пояснення «фізична слабкість» та «кесонна хвороба» недостатньо переконливі. Якби справа була у цьому, то медична сестра із зарплатнею у дев'яносто фунтів впоралася б з цим так само, як і озброєна охорона.

Чи може ця хвороба мати фінансове походження? Чи – скажімо м'якше – політичне?

І далі у такому ж стилі. Джилл бачила, що Бен навмисно спокушає правління, намагається змусити їх показати Сміта на загал. Вона не знала, чим це закінчиться: її власний кругозір не поширювався на високу політику та високі фінанси. Вона радше відчувала, ніж знала, що Кекстон серйозно ризикує, кидаючи виклик офіційній владі, але навіть і гадки не мала про масштаб небезпеки – і про те, яких форм ця небезпека здатна набути.

Вона проглянула газету. Там було вдосталь послідовних історій про повернення «Чемпіона», з фотографіями Генерального Секретаря Дугласа, який чіпляв медалі команді, інтерв'ю з капітаном ван Тромпом і його сміливими товаришами, зображень марсіан та марсіанських міст.

Про Сміта було написано дуже мало: лише медичні дані щодо того, що він повільно, але невпинно одужує після подорожі.

Бен вийшов і опустив кілька плюрових[10 – Плюр – тонкий папір, покритий з одного боку шаром клею; використовується у літографії.]ркушів їй на коліна.

– Ось іще одна газета, яку ти, можливо, захочеш проглянути, – сказав він і знову вийшов.

Джилл швидко зрозуміла, що інша «газета» виявилася транскрипцією першої котушки, яку вона забрала. У надрукованому тесті були позначки: «Перший голос», «Другий голос» і так далі, але Бен повернувся і написав імена там, де він уже зміг встановити відповідність. Вгорі він написав: «Всі голоси, визначені чи ні, – чоловічі».

Більшість записів були нецікаві. Там просто говорилося про те, як Сміта годували, мили, масажували і те, що двічі на день його обов'язково підіймали та тренували під наглядом голосу, визначеного як «лікар Нельсон», та іншого голосу, позначеного «другий лікар». Джилл вирішила, що це, напевне, лікар Тадей.

Але один довгий абзац не мав нічого спільного з фізичним доглядом пацієнта. Джилл перечитала його двічі:

Лікар Нельсон: Як почуваєшся, хлопче? Ти достатньо зміцнів, щоб трохи поговорити?

Сміт: Так.

Лікар Нельсон: Чоловік хоче поговорити з тобою.

Сміт (пауза): Хто? (Кекстон написав: «Всім відповідям Сміта передують довгі паузи, деякі довші за інші»).

Нельсон: Цей чоловік наш великий (нетранскрибоване гортанне слово – марсіанська?). Він наш найстарший Старійшина. Поговориш з ним?

Сміт (дуже довга пауза): Я величезний щасливий. Старійшина буде говорити, і я буду слухати і рости.

Нельсон: Ні, ні! Він хоче поставити тобі кілька запитань.

Сміт: Я не можу вчити Старійшину.

Нельсон: Старійшина бажає цього. Дозволиш йому поставити тобі кілька запитань?

Сміт: Так.

(Фоновий шум, коротка затримка.)

Нельсон: Сюди, сер... Поруч лікар Махмуд, готовий перекладати для вас.

Джилл прочитала «Новий голос». Кекстон закреслив це і дописав: «Генеральний Секретар Дуглас!!!»

Генеральний Секретар: Це не знадобиться. Ви казали, що Сміт розуміє англійську.

Нельсон: Ну, і так і ні, ваша ясновельможносте. Він знає певну кількість слів, але, за словами Махмуда, у нього немає культурного контексту, щоб вловити значення слів. Це може трохи збивати з пантелику.

Генеральний Секретар: О, ми знайдемо спільну мову, я впевнений. Коли я був юнаком, то подорожував автостопом Бразилією, не знаючи ані слова португальською. Зараз просто познайомте нас, а потім залиште наодинці.

Нельсон: Сер? Думаю, що мені краще залишитися з моїм пацієнтом.

Генеральний секретар: Справді, лікарю? Боюся, я мушу наполягти. Вибачте.

Нельсон: І я боюсь, що мушу наполягти. Вибачте, сер. Медична етика...

Генеральний секретар (перебиває): Як юрист, я дещо тямлю в медичній юриспруденції, тож не треба оцього незрозумілого «медична етика», справді. Пацієнт обрав вас?

Нельсон: Не зовсім, але...

Генеральний Секретар: Так я і думав. У нього була можливість обрати іншого лікаря? Сумніваюся. Зараз ним опікується держава. Я виступаю як його найближчий родич, *de facto*[11 – Фактично.] ви зрозумієте, що і *de jure*[12 – Юридично.]єж. Я б хотів поговорити з ним наодинці.

Нельсон (довга пауза, потім дуже жорстко): Якщо ви так продовжуватимете й далі, ваша ясновельможносте, то я відмовлюся від цієї справи.

Генеральний Секретар: Не сприймайте цього так, лікарю: я не хотів вас образити. Але ви ж не забороняєте матері побачитися з сином наодинці – то чому ви проти зараз? Чи ви непокоїтеся, що я можу йому зашкодити?

Нельсон: Ні, але...

Генеральний Секретар: Тоді чому ви заперечуєте? Зайдіть зараз, представте нас і зробімо це. Це напруження може засмутити вашого пацієнта.

Нельсон: Ваша ясновельможносте, я познайомлю вас. Потім ви маєте обрати іншого лікаря для вашого... підопічного.

Генеральний Секретар: Мені шкода, лікарю, справді шкода. Я не можу поставити на цьому крапку: ми обговоримо це пізніше. А зараз, якщо не заперечуєте...

Нельсон: Станьте ось сюди, сер. Синку, ось чоловік, який хотів тебе побачити. Наш великий Старійшина.

Сміт: (не транскрибовано).

Нельсон: Це щось на зразок ввічливого привітання. Махмуд каже, що це перекладається як: «Я просто яйце». У всякому разі, приблизно так. Він часто використовує цю форму зі мною. Це по-дружньому. Синку, поговори з чоловіком.

Сміт: Так.

Нельсон: І, якщо дозволите, остання порада: вам краще використовувати прості односкладові слова.

Генеральний Секретар: О, добре.

Нельсон: Всього найкращого, ваша ясновельможносте. Всього найкращого, синку.

Генеральний секретар: Дякую, лікарю. До зустрічі.

Генеральний секретар (продовжує): Як почуваєшся?

Сміт: Почуваюсь добре.

Генеральний секретар: Чудово. Все, що забажаєш, – просто попроси. Ми хочемо, щоб ти був щасливий. А зараз я хочу, щоб ти для мене дещо зробив. Ти вмієш писати?

Сміт: Писати? Що таке «писати»?

Генеральний Секретар: Що ж, відбиток пальця підійде. Я хочу прочитати тобі документ. У ньому багато юридичних термінів, але простими словами

тут йдеться про те, що ти погоджуєшся з тим, що, покинувши Марс, ти залишив – я маю на увазі, відмовився – від усіх прав, які міг там мати. Зрозумів? Ти передаєш їх уряду.

Сміт (не відповідає).

Генеральний Секретар: Що ж, зробимо по-іншому. Ти не володієш Марсом, чи не так?

Сміт (довга пауза): Я не розумію.

Генеральний Секретар: Хм... Спробуймо інакше. Ти хочеш залишитись тут, правда?

Сміт: Я не знаю. Мене відправили Старійшини.

(Тривала нетранскрибована промова, яка звучить так, наче жаба-бик б'ється з котом.)

Генеральний Секретар: Чорт, вони за цей час мали б навчити тебе краще говорити англійською. Глянь сюди, синку: тобі не потрібно перейматися цим. Дай мені свою праву руку. Ні, не крутись. Сиди спокійно. Я не зроблю тобі боляче. Лікарю! Лікарю Нельсон!

Другий лікар: Так, сер?

Генеральний секретар: Покличте лікаря Нельсона.

Другий лікар: Лікаря Нельсона? Але він пішов, сер. Сказав, що ви відсторонили його від цієї справи.

Генеральний Секретар: Нельсон так сказав? Щоб йому! То зробіть щось. Зробіть йому штучне дихання. Вколить йому щось. Не стійте – ви що, не бачите, що цей чоловік помирає?

Другий лікар: Не думаю, що тут можна щось зробити, сер. Просто залиште його, поки не отямиться. Так завжди робив лікар Нельсон.

Генеральний секретар: Клятий лікар Нельсон!

Голос Генерального Секретаря більше не з'являвся – так само як і голос лікаря Нельсона. Джилл здогадувалася з пліток, які чула у лікарні, що Сміт впав в один зі своїх кататонічних станів. Було ще двоє відвідувачів, проте жодного з них не вдалося впізнати. Один сказав:

– Не потрібно шепотіти. Він не чує тебе.

Другий відповів:

– Забери тацю. Ми нагодуємо його, коли він прокинеться.

Джилл втретє перечитувала транскрипцію, коли знову з'явився Бен. Він виніс іще кілька аркушів, але не запропонував їй їх, а натомість сказав:

– Голодна?

Вона запитально глянула на аркуші в нього в руках, але відповіла:

– Як вовк.

– Ходімо звідси, підстрелимо корову.

Він більше нічого не сказав, поки вони підіймалися на дах і сідали в таксі. Він мовчав, поки вони летіли до Олександрійської платформи, де пересіли в інше таксі. Бен обрав одну з машин, позначених балтиморськими номерами. Коли вони злетіли, він встановив курс на Хаджерттаун, Меріленд, а потім відкинувся на сидіння й розслабився.

– Тепер ми можемо поговорити.

– Бене, до чого вся ця таємничість?

– Вибач, гарненькі ніжки. Очевидно, просто нерви плюс моя нечиста совість. Я не знаю, чи є у моєї квартири жучок, – але якщо я можу робити це з ними, то й вони можуть зробити це зі мною... І я виявив нездоровий інтерес до того, що уряд прагне й далі приховувати. Більше того: хоч на це і не схоже, проте таксі, викликане з моєї квартири, може мати прихований у подушці записувач. Але це можливо: адже Спеціальна Служба має довершену команду. Але це таксі... – Він поляскав по сидінню. – Вони не можуть прослуховувати тисячі таксі. Обране випадково повинне бути безпечним.

Джилл тремтіла.

– Бене, ти ж не думаєш, що вони... – Вона замовкла.

– Не думаю – зараз! Ти бачила мою статтю. Я надіслав її дев'ять годин тому. Думаєш, уряд дозволить мені вдарити йому під дих і не зробить нічого натомість?

– Але ти завжди був проти уряду.

– Це нормально. Це обов'язок Його Величності Вірної Опозиції – бути проти. Вони очікували цього. Але це інше: я практично звинуватив їх в утриманні політичного в'язня... того, ким суспільство дуже цікавиться. Джилл, уряд – це живий організм. Як і в кожній істоті, його головна особливість – це сліпий, підсвідомий інстинкт виживання. Ти вдариш їх – і вони вдарять у відповідь. Цього разу я справді вдарив їх.

Він скосив на неї погляд.

– Я не повинен був втягувати тебе у все це.

– Мене? Я не боюсь. Хоча б з того часу, відколи повернула твій пристрій.

– Ти пов'язана зі мною. Якщо справи погіршаться, цього цілком вистачить.

Джилл замовкла. Вона ще ніколи не відчувала на собі нещадності таких масштабів. Окрім знань медичної справи та веселої партизанської війни між статтями, Джилл була майже така ж невинна, як і Людина з Марса. Розуміння того факту, що вона, Джилл Бордмен, яка ніколи не переживала нічого гіршого від ляскання у дитинстві та час від часу грубих слів у дорослому віці, могла бути у фізичній небезпеці, – це було для неї майже неймовірним. Як медсестра, вона бачила наслідки нещадного насильства, звірства, – але це не могло трапитися з нею.

Вона порушила важку тишу, коли їхнє таксі кружляло, щоб приземлитися у Хаджерттауні.

– Бене? Я думаю, що пацієнт помирає. Що відбувається?

- Що? - Він спохмурнів. - Хороше запитання. Дуже хороше запитання. Я радий, що ти його поставила: це свідчить про те, що ти зацікавлена в роботі. Зараз, якщо інших запитань немає, клас може бути вільний.

- Не будь смішним.

- Хм... Джилл, я не спав ночами, коли мав би бачити уві сні тебе, і намагався знайти відповідь на запитання. Воно має дві частини: політичну та фінансову. І ось найкращі відповіді з тих, що я маю: якщо Сміт помре, його випадкові законні права на планету Марс зникнуть. Можливо, група першовідкривачів з «Чемпіону», які залишились на Марсі, заявить нові права, - я майже впевнений у тому, що правління уклало з ними угоду ще до того, як вони покинули Землю. «Чемпіон» - це корабель Федерації, але імовірноше, що угода - якщо вона була - залишає всі важелі в руках он того небезпечного захисника прав людини, містера Генерального Секретаря Дугласа.

- Що? Чому?

- «Рішення Ларкін» можуть не прийняти. Місяць незаселений - тоді як Марс заселений марсіанами. Наразі марсіани - це законний нуль. Але Вищий Суд може врахувати політичну ситуацію, розглянути компроміси й вирішити, що людська окупація нічого не варта для планети, що вже заселена корінним населенням, - не людьми. Тоді права на Марс, якщо такі будуть, повністю належатимуть самим марсіанам.

- Але, Бене, це логічно у будь-якому разі. Думка про те, що одна людина володіє планетою... це фантастика!

- Не використовуй це слово з кристом; він тебе не зрозуміє. За деревами не бачити лісу - ось обов'язковий курс у всіх юридичних школах. Крім того, є показовий приклад. У п'ятнадцятому столітті Папа Римський передав Західну півкулю Іспанії з Португалією, і тоді ніхто не звернув уваги на те, що реальні землі вже були заселені кількома мільйонами індіанців - з їхніми власними законами, звичаями та розумінням приватної власності. Його «подарунок» виявився також і достатньо ефективним. Поглянь якось на Західну півкулю, і ти побачиш, де говорять іспанською, де португальською - і як багато земель залишилося в індіанців.

- Так, але... Бене, зараз не п'ятнадцяте століття.

- Скажи це юристам. Вони все ще посилаються на Блеквела, Кодекс Наполеона чи навіть на закони Юстиніана. Запиши це, Джилл. Якщо Вищий Суд встановить, що «Рішення Ларкін» мають силу, Сміт зможе подарувати чи зупинити концесію на Марс - а це коштуватиме мільйони чи радше мільярди. Якщо він передасть свої права теперішньому правлінню, Секретар Дуглас буде тим, хто збере всі вершки. І це - саме те, що Дуглас намагається перевірити. Ти бачила дешифрування записів жучка.

- Бене, чому хтось хоче такої влади?

- Чому метелики летять на світло? Ними керує сила, ще менш логічна, ніж сексуальне бажання... і сильніша від нього. Але, як я казав, це питання складається з двох частин. Фінансові статки Сміта майже так само важливі, як і його особливий статус короля-імператора Марса. Можливо, вони важливіші від рішень Вищого Суду, який може скасувати його незаконні права на Марс. Проте я маю сумніви в тім, що щось може похитнути його володіння «Лайл Драйв» та основною частиною «Лунар Ентерпрайзес»: усі вісім заповітів у відкритому доступі, а у трьох найважливіших випадках він успадковує все без усякого заповіту. Що станеться, якщо він помре? Не знаю. Звичайно ж, можуть з'явитися тисячі липових кузенів, але

Науковий Фонд мав би відбити більшість спраглих до цих грошей за минулі двадцять років. Існує така можливість, що, коли Сміт помре без заповіту, його величезні статки отримає держава.

- Держава? Ти маєш на увазі Федерацію чи Сполучені Штати?

- Ще одне гарне запитання, на яке я не можу відповісти. Його біологічні батьки походять з двох різних країн Федерації, а він народився за межами їх усіх... І в цьому вирішальна різниця - для людей, які голосують за ці блоки, та тих, хто давав дозвіл на патенти. Це не буде Сміт: адже він не знає, як відрізнити документи на передання власності від квитка на автобус. Думаю, це буде хто завгодно, хто зможе схопити та вчепитися в нього. У той самий час я сумніваюсь у тім, що Ллойдз коли-небудь підпише пожиттєве страхування: тут ризик не буде мінімальним.

- Бідне дитя! Нещасна, нещасна дитина!

Розділ 6

У ресторані в Гейперстауні, окрім гарної їжі, була ще й своя «атмосфера»: столики тут розмістили не тільки на газоні аж до маленького озера, а й на гілках трьох величезних старих дерев. Над кожним був споруджений дах, що створював в обідній зоні вічне літо - навіть у дощову чи сніжну погоду.

Джилл захотіла їсти вгорі на деревах, але Бен проігнорував її та підкупив метрдотеля, щоб він посадив їх за столик на свій вибір біля води, а потім замовив іще й портативне стерео, яке встановили поруч.

Джилл злегка роздратовалась.

- Бене, навіщо було їхати аж сюди та платити такі гроші, якщо ми не можемо поїсти на деревах і повинні терпіти цей джиттербокс?

- Терпіння, люба. Столики на деревах обладнані мікрофонами, щоб забезпечити обслуговування. Цей столик, сподіваюся, не має таких хитрощів, оскільки я бачив, як офіціант обрав його з купи тих, якими не користуються. Що ж до радіо - це не лише тому, що не по-американськи, і, можливо, справді згубно їсти, не втупившись у стерео. Але це також і шум, що заважатиме дистанційним мікрофонам, направленим на нас... Якщо припустити, що нишпорки містера Дугласа нами цікавляться. А я не сумніваюся, що так воно і є.

- Ти серйозно вважаєш, що вони можуть за нами стежити, Бене? - Джилл здригнулася. - Не думаю, що злочинне життя - це мое.

- Дурниці! Коли я працював над хабарницьким скандалом у «Дженерал Синтетикс», то не спав двічі в одному місці плюс ів тільки напівфабрикати, які мусив купувати сам. Через деякий час тобі це починає подобатись - стимулює обмін речовин.

- Моему обміну речовин це не потрібно, дякую. Все, що мені потрібно, - так це один особистий багатий пацієнт похилого віку.

- Не збираєшся виходити за мене, Джилл?

– Після того як мій майбутній чоловік відкине копита, збираюся. Чи, може, я буду така багата, що зможу дозволити тримати тебе замість домашнього улюбленця.

– Найкраща пропозиція за останні місяці. Як щодо того, щоб почати сьогодні ввечері?

– Після того як він відкине копита.

Коли вони пили коктейлі, музичне шоу разом з купою реклами, що лунало зі стерео та лупило по барабанних перетинках, раптово припинилось. На екрані з'явилося зображення диктора; він широко посміхнувся і сказав:

– «НСМ», «Нові Світові Мережі» та їхній спонсор – мальтизіанські пастилки «Мудра дівчина» – мають честь та привілей поступитися кількома наступними хвилинами особливій, історично-важливій трансляції з Уряду Федерації. Пам'ятайте, друзі, кожна мудра дівчина користується «Мудрими дівчатами». Легко носити, приємно приймати, гарантовано жодних невдач; затверджено для продажу без рекомендації згідно з Громадським Законом 1312. Навіщо наважуватись на старомодні, неестетичні, шкідливі, непевні методи? Навіщо ризикувати втратити його любов та повагу? Пам'ятайте... – Привабливий вовкуватий диктор глянув убік і поспішив закінчити рекламний текст: – Я раджу вам «Мудру дівчину», яка своєю чергою передає слово Генеральному Секретарю та Людині з Марса!

3D картинка плавно змінилась на зображення молодої жінки, такої чуттєвої, неймовірно жіночної, звабливої, щоб примусити кожного чоловіка, який її побачить, бажати цей місцевий талант. Вона витягнулася, хитнулася і звабливо промовила:

– Я завжди користуюся «Мудрою дівчиною».

Картинка зблідла, і цілий оркестр взяв перші акорди «Нехай буде верховний спокій»[13 – Гімн Федерації.]. Бен промовив:

– А ти користуєшся «Мудрою Дівчиною»?

– Не твоє діло! – Вона здавалася роздратованою. І додала: – Це шарлатанська панацея. У будь-якому разі – що змусило тебе думати, що мені це потрібно?

Кекстон не відповів, а на екрані з'явилися батьківські риси містера Генерального Секретаря Дугласа.

– Друзі, – почав він, – громадяни Федерації! Сьогодні я маю унікальну честь та привілей. З часу триумфального повернення «Чемпіона», нашого корабля-першопрохідця... – Він продовжив кількома тисячами гарно дібраних слів, щоб привітати жителів Землі з їхнім успішним контактом з іншою планетою, іншою цивілізованою расою. Він примудрився натякнути на те, що подвиг «Чемпіона» був особистим досягненням кожного жителя Федерації, і що всі вони могли б посприяти експедиції, якби не були зайняті іншою серйозною роботою, і що він, Секретар Дуглас, був обраний ними як звичайний інструмент для виконання їхньої волі. Лестощі ніколи не говорилися прямо – завжди приховано. У підтексті припускалося, що бути звичайною людиною означає бути рівним будь-кому, або й навіть кращим за більшість, і що старий добрий Джо Дуглас – втілення звичайної людини. Навіть його зім'ята краватка та розтріпане волосся було «просто людським».

Бен Кекстон хотів би дізнатися, хто написав промову. Можливо, Джим Сенфор – з усієї команди Дугласа саме він найкраще вмів добирати прикметники

так, щоб полоскотати та втішити аудиторію; до того як піти у політику, він писав рекламні тексти й ніколи не відчував докорів сумління.

Так, оцей фрагмент про «руку, що гойдає колиску» був точно Джимовою роботою: він був з тих козлів, які могли звабити молоду дівчину цукеркою і вважати це дотепним.

– Вимкни! – різко сказала Джилл.

– Що? Помовч, гарненькі ніжки. Я мушу це послухати.

– ...тож, друзі, я маю честь представити вам нового громадянина Валентина Майкла Сміта, Людину з Марса! Майку, ми всі знаємо, що ти втомився і не дуже добре почуваєшся, але скажеш кілька слів своїм друзям? Вони всі хочуть тебе побачити.

На екрані стерео з'явилась крупним планом постать чоловіка в інвалідному візку. З одного боку біля нього крутився Дуглас – так, ніби був його улюбленим дядечком; з іншого боку крісла стояла медсестра – сувора, манірна та фотогенічна.

Джилл важко дихала. Бен люто прошепотів:

– Тихо! Я не хочу пропустити ані слова.

Інтерв'ю було недовгим. На спокійному дитячому обличчі чоловіка в кріслі з'явилася сором'язлива посмішка; він подивився у камеру і сказав:

– Привіт, люди. Вибачте, що сиджу. Я все ще заслабкий.

Здавалося, йому важко говорити, і медсестра зупинила його, щоб перевірити пульс.

У відповідь на запитання Дугласа він осипав компліментами капітана ван Тромпа та команду «Чемпіона», подякував усім за свій порятунок і сказав, що усі на Марсі надзвичайно схвильовані контактом із Землею і що він сподівається допомогти налагодити сильні та дружні стосунки між двома планетами. Медсестра знову його перебила, але Дуглас м'яко сказав:

– Майку, чи достатньо добре ти почуваєшся, щоб відповісти на ще одне запитання?

– Звісно, містере Дуглас, якщо знатиму відповідь.

– Майку? Що ти думаєш про земних дівчат?

– Оце так!

На його дитячому обличчі з'явилося благоговіння та захват, і він почервонів. Тоді на екрані знову з'явився Генеральний Секретар.

– Майк попросив мене вам передати, – у його голосі проступили батьківські нотки, – що він повернеться знову, щоб побачити вас так скоро, як тільки зможе. Ви знаєте, що йому потрібно зміцнити м'язи. Сила тяжіння на Землі надто велика для нього – так само як для нас була б завеликою сила тяжіння на Юпітері. Можливо, наступного тижня, – якщо, за обіцянками лікарів, він достатньо зміцніє.

Картинка поступово згасла, і на екрані знову з'явилися представники пастилок «Мудра дівчина». Завдяки коротким одноактним п'єсам стало зрозуміло, що дівчина, яка ними не користувалася, була не лише не при

своєму розумі, а й, без сумніву, синте до кінчиків пальців; чоловіки переходитимуть на інший бік вулиці, щоб уникнути її. Бен перемикнув на інший канал, потім повернувся до Джилл і замислено промовив:

- Що ж, я можу порвати завтрашню статтю і шукати нову тему. Вони не тільки зробили мій сьогоднішній протест смішним, а й дали зрозуміти, що він повністю під владою Дугласа.

- Бене!

- Що?

- Це не Людина з Марса!

- Що? Крихітко, ти впевнена?

- Ну звісно ж, я впевнена! О, він схожий на нього, дуже схожий. Навіть голос такий самий. Але це не той пацієнт, якого я бачила в кімнаті під охороною.

Бен спробував похитнути її впевненість. Він вказав на те, що Сміта знали і бачили кілька десятків інших людей: охорона, інтерни, санітари, капітан та члени команди «Чемпіона», можливо, ще хтось. Хоча б хтось із цього переліку мав би побачити випуск новин, чи правління хоча б мало припустити, що хтось із них може його побачити та розпізнати підміну... якщо така була. Це безглуздо, бо надто ризиковано.

Джилл не запропонувала жодного логічного спростування; вона спохмурніла і до останнього наполягала на тому, що людина на стерео – не пацієнт, якого вона бачила. Врешті-решт вона сердито сказала:

- Добре, добре, залишайся при своїй думці! Якщо я не можу довести, що маю рацію, значить, я помиляюсь. Чоловіки!

- Зараз, Джилл...

- Будь ласка, відвези мене додому.

Бен мовчки пройшов до таксі. Він не погодився на одне з тих, що чекали біля ресторану, – навіть попри те, що більше не вважав, що хтось стежитиме за його пересуваннями, він обрав одну з машин зі стоянки біля готелю навпроти. Коли вони летіли назад, Джилл залишалась незворушною. Через якийсь час Бен витягнув транскрипції записів, отриманих у лікарняній кімнаті Сміта, і перечитав їх. Він перечитав їх іще раз, трохи подумав і сказав:

- Джилл?

- Так, містере Кекстоне?

- Я тобі не містер! Послухай, Джилл, вибач. Я прошу вибачення. Я помилявся.

- І що ж стало причиною такого важливого висновку?

Він лягнув зім'ятими аркушами по долоні.

- Ось це. Сміт не міг поводитися так вчора і за день до того і потім ввечері дати подібне інтерв'ю. Він вимкнув контроль... впав в один з отих своїх станів, у транс.

- Я дуже рада, що ти нарешті побачив очевидне.

- Джилл, якщо ти кілька разів вріжеш мені, тобі полегшає? Це серйозно. Ти знаєш, що це означає?

- Це означає, що вони використали актора, щоб підробити інтерв'ю. Я вже говорила тобі це.

- Звісно. Актора, і хорошого актора, ретельно дібраного та навченого. Але це означає набагато більше. Я бачу два варіанти. Перший - Сміт мертвий і...

- Мертвий! - Джилл раптом згадала цікаву церемонію пиття води і відчула дивний, теплий, духовний смак особистості Сміта; відчула його з нестерпним смутком.

- Можливо. У такому разі цьому двійнику дозволять залишатися «живим» тиждень чи днів із десяти - поки вони матимуть час, щоб підготувати усі документи, потрібні для того, щоб він їх підписав. Потім двійник «помре», і вони відправлять його з міста, можливо, з гіпнотичним наказом не говорити - таким сильним, що він помре від нападу астми, якщо спробує комусь розпаткати, чи, можливо, навіть скористаються транорбітальною лоботомією - якщо хлопці грають по-серйозному. Але якщо Сміт помер, ми можемо просто про все забути, тому що ніколи не зможемо довести правду. Тож припустімо, що він і досі живий.

- Дуже на це сподіваюсь!

- «Що тобі Гекуба чи ти для Гекуби?»[14 - «What's Hecuba to him, or he to Hecuba?» - крилатий вислів з трагедії Вільяма Шекспіра «Гамлет». Принц Гамлет каже про майстерність актора, який щойно прочитав уривок з монологу Енея, що описував страждання Гекуби, дружини вбитого троянського царя Приама.] - процитував Кекстон. - Якщо він досі живий, можливо, у цьому немає нічого надто зловісного. Врешті-решт, багато відомих особистостей використовують двійників для певних виходів, і це навіть не дратує публіку, тому що кожного разу, коли селюки вважають, що помітили двійника, відчувають себе кмітливими і думають, що вони «в темі». Тож можливо й таке, що уряд просто задовольнив публіку і дав їй можливість поглянути на Людину з Марса, про яку ми всі стільки базікали. Може трапитись і так, що через два чи три тижні наш друг Сміт буде у формі і тоді вони й покажуть його. Але я дуже в цьому сумніваюся!

- Чому?

- Скористайся своєю гарненькою кучерявою голівонькою. Благородний Джо Дуглас уже зробив одну спробу отримати від Сміта те, що хотів... і ця спроба з тріском провалилась. Але Дуглас не може дозволити собі невдачу. Тож думаю, що він поховає Сміта так глибоко, як ніколи нікого... І ми ніколи не дізнаємося правди про Людину з Марса.

- Його вб'ють? - повільно вимовила Джилл.

- Навіщо ж так грубо? Замкнуть у приватному медичному центрі, і він ніколи ні про що не дізнається. Його вже могли вивезти з Центру Бетесди.

- О Боже! Бене, що нам робити?

Кекстон нахмурився і думав.

- У мене немає хорошого плану. У них і битка, і м'яч; вони встановлюють правила. Але ось що я збираюсь з цим зробити: я піду в лікарню разом зі

Справедливим Свідком з одного боку та сильним юристом – з другого і вимагатиму зустрічі зі Смітом. Можливо, я змушу показати його.

– Я буду поруч!

– Не варто. Не втручайся в це. Ми вже говорили, що це може зруйнувати твою кар'єру.

– Але тобі потрібна я, щоб впізнати його.

– Не дуже. Припускаю, що зможу відрізнити того, хто виріс не серед людей, від актора, який прикидається таким під час дуже короткого інтерв'ю. Але раптом щось піде не так – і ти мій козир у рукаві: людина, яка знає, що вони проводять з Людиною з Марса якісь махінації, та ще й має доступ у Центр Бетесди. Люба, якщо ти не отримаєш від мене звісток, ти сама по собі.

– Бене, вони не зашкодять тобі?

– Я змагаюсь не у своїй вазі, мов хлопчисько. Не знаю.

– Хм... О, Бене, мені це не подобається. Послухай, якщо ти його побачиш, що робитимеш?

– Я запитаю його, чи хоче він покинути лікарню. Якщо він погодиться, запрошу піти зі мною. У присутності Справедливого Свідка вони не посміють його зупинити. Лікарня – це не в'язниця; вони не мають законного права утримувати його.

– Хм... А що далі? Йому і справді потрібен медичний догляд, Бене; він не може піклуватися про себе сам. Я знаю.

Кекстон знову замислився.

– Я подумаю про це. Я не можу доглядати його. А ти зможеш – звісно, маючи необхідне обладнання. Ми зможемо поселити його в моїй квартирі...

– ...а я доглядатиму його. Так і зробимо, Бене.

– Охолонь. Я подумаю про це. Дуглас може витягти законного кролика зі свого капелюха; можливо, туди викличуть цілу делегацію поліціантів і Сміта запроторять до в'язниці. І нас, можливо, теж. – Він спохмурнів. – Але я знаю одного чоловіка, який може дати йому притулок – і зможе цього уникнути.

– Хто це?

– Ти колись чула про Джубала Гаршоу?

– Що? Хто ж не чув?

– Це одна з його переваг: усі знають, хто він. Тому з ним важко змагатися. А оскільки він іще й лікар, плюс юрист, змагатися з ним втричі важче. Але важливішим є те, що він такий затятий індивідуаліст, що, коли захоче, зможе боротися з цілим Відділом Безпеки Федерації звичайним ножем для картоплі – і тому залякати його буде у вісім разів важче. Але річ у тім, що я познайомився з ним під час судового засідання. Він – мій друг, до якого я піду лише у крайньому разі. Якщо я зможу витягти Сміта з Бетесди, то відведу його до будинку Гаршоу у Поконосі, а потім нехай ті козли тільки спробують знову щось приховати! З моєю колонкою та любов'ю Гаршоу до бійок ми їм влаштуємо важкі часи.

Розділ 7

Попри тяжкий вечір уранці Джилл була готова змінити на посту нічну медсестру на десять хвилин раніше. Вона мала намір підкоритися наказу Бена не втручатись у його спробу побачити Людину з Марса, але хотіла бути якнайближче, коли це станеться... про всяк випадок. Бенові може знадобиться підкріплення.

У коридорі більше не було морських піхотинців. Дві години вона витратила на роздачу їжі, прийом ліків та підготовку двох пацієнтів до операції; часу ледве вистачило на те, щоб перевірити ручку на дверях палати К-12. Там було замкнено – як у сусідній кімнаті очікування. Двері до кімнати спостереження з іншого боку теж були замкнені. Зараз, коли охорони більше не було, вона знову хотіла потай прокрастися туди, щоб побачити Сміта через спільну кімнату очікування, але вирішила відкласти це – адже у неї було надто багато справ. Проте вона мала намір ретельно перевіряти всіх, хто заходив на її поверх.

Коли Бен не з'явився, вона обережно запитала свого помічника на комутаторі, і її запевнили, що, поки вона була зайнята десь в іншому місці, ані Бен, ані хто-небудь інший не мав наміру побачити Людину з Марса. Це змусило її замислитись: оскільки Бен не назвав час, у неї склалося враження, що він збирається штурмувати цитадель якомога раніше.

Уже скоро Джилл відчула, що мусить розвідати ситуацію. Під час перерви вона постукала у двері кімнати спостереження персоналу, потім зазирнула всередину і вдала здивування:

– О! Доброго ранку, лікарю. Я думала, тут містер Фрейм.

Лікар за столом спостереження видався їй дивним. Він відвернувся від дисплеїв із фізичними показниками, глянув на неї, а потім, змірявши її поглядом, посміхнувся.

– Я не бачив лікаря Фрейма, сестро. Я лікар Браш. Можу чимось допомогти?

Це була типова чоловіча реакція, і Джилл заспокоїлась.

– Нічого особливого. Сказати по правді, звичайна цікавість. Як там Людина з Марса?

– Що?

Вона посміхнулася і підморгнула.

– Для персоналу не секрет, лікарю. Ваш пацієнт... – Вона вказала на внутрішні двері.

– Хм? – Він здавався наляканим. – Вони тримають його в цій палаті?

– Що? Хіба він зараз не тут?

– З точністю до шостої цифри після коми. Місіс Роуз Бенкерсон, пацієнтка лікаря Гарнера. Ми привезли її сьогодні вранці.

– Справді? Але що тоді трапилось з Людиною з Марса? Куди його перевели?

– Не маю ані найменшого уявлення. Скажи, я що, справді пропустив Валентина Сміта?

– Він був тут учора. Це все, що я знаю.

– І це справа лікаря Фрейма? Щастить же деяким. Поглянь-но, над чим я застряг.

Він увімкнув «Нишпорку Тома» над столом; Джилл побачила там цілу конструкцію, так ніби дивилася на неї зверху: водне ліжко, у якому плавала крихітна літня жіночка. Здавалося, що вона спала.

– Що з нею?

– Е-е-е... Сестро, якби вона не мала більше грошей, ніж повинна мати одна людина, ти могла б назвати це старечим маразмом. Тому що вона тут, щоб просто відпочити та пройти медичний огляд.

Джилл іще кілька хвилин потеревенила з Брашем, а потім прикинулася, що побачила вогник виклику. Вона повернулася на свій пост, витягла нічний журнал: так, ось воно: В. М. Сміт, K-12 – переведення.

Нижче було дописано: Роуз С. Бенкерсон (місіс) – червона K-12 (дієтичне харчування призначене лікарем Гарнером, розпоряджень немає. Медсестра не несе відповідальності).

Дізнавшись, що вона не відповідає за багату літню дівулю, Джилл подумки повернулася до Валентина Сміта. Щось у справі місіс Бенкерсон здавалося їй дивним, але вона ніяк не могла зрозуміти, що саме, – тож відкинула ці думки й обдумувала те, що цікавило її насправді. Чому вони перевезли Сміта посеред ночі? Напевно, щоб уникнути можливих контактів зі сторонніми людьми. Але куди його забрали? У звичайному випадку вона просто зателефонувала б до реєстратури і запитала, але Бенові думки вкупі з фальшивою телепередачею минулого вечора надто стривожили її для того, щоб показати цікавість. Тому вона вирішила почекати до обіду і спробувати щось дізнатись за допомогою сарафанного радіо.

Але спочатку Джилл пішла до телефонної будки на поверсі, звідки зателефонувала Бенові в офіс. Їй сказали, що містер Кекстон щойно поїхав з міста на кілька днів. Вона ледь не втратила дар мовлення, але потім опанувала себе і попросила передати Бенові, щоб він їй передзвонив.

Потім вона подзвонила йому додому. Там Бена теж не було, і вона залишила таке саме повідомлення.

Бен Кекстон не гаяв часу: він готувався до спроби зустрітись з Валентином Майклом Смітом. Йому пощастило запросити Джеймса Олівера Кавендіша Справедливим Свідком. На відміну від будь-кого іншого, авторитетність Кавендіша полягала в тому, що юрист би і не знадобився – літній джентльмен безліч разів свідчив перед Вищим Судом Федерації, і подекували, що кількість заповітів у його пам'яті становила не те що мільярди – трильйони. Кавендіш навчався абсолютного запам'ятовування у самого видатного доктора Семюеля Реншоу, а його вміння віддавати гіпнотичні накази перевіряли члени Фонду Рейна. Його денна зарплатня чи доля з цього становила більше, ніж Бен заробляв за тиждень, – але Бен очікував, що всі витрати візьме на себе синдикат «Пост»: у цій справі найкраще не було занадто гарним.

Кекстон підібрав молодшого Фрізбі з «Бідл, Фрізбі, Бідл і Рід», юридичної фірми, яка представляла синдикат «Пост», а потім іще двох молодших чоловіків, які зайшли за Свідком Кавендішем. Одягнений у простору довгу (від підборіддя і аж до щиколоток) мантию, Кавендіш нагадував Статую Свободи. Його постать відразу привертала увагу. Ще до того, як вони подзвонили Кавендішу, Бен пояснив Марку Фрізбі, що саме хоче зробити, а Фрізбі вказав йому на те, що на це в нього немає ні статусу, ні прав. У присутності Справедливого Свідка вони узгодили протокол, проте не обговорили, що можуть побачити чи почути.

Таксі висадило їх на даху Центру Бетесди; вони спустилися до кабінету директора. Бен показав свою візитівку й сказав, що хоче зустрітись з директором.

Владна жінка з гарно відточеною вимовою запитала, чи йому призначено. Бен відповів, що ні.

– Тоді, боюсь, ваші шанси побачити доктора Брумера мізерні. З якого ви приводу?

– Просто передайте йому, – Кекстон говорив голосно, щоб всі інші теж почули, – що Кекстон, автор «Воронячого гнізда», тут, разом з крестом і Справедливим Свідком, щоб взяти інтерв'ю у Валентина Майкла Сміта, Людини з Марса.

Вона майже втратила професійну зарозумілість. Але опанувала себе і холодно відповіла:

– Я повідомлю йому. Присядьте, будь ласка.

– Дякую, я почекаю прямо тут.

Вони чекали. Фрізбі запалив сигару, Кавендіш чекав зі спокійним терпінням того, хто вже бачив усі вияви добра та зла і тепер вважав, що це те саме; Кекстон нервував і намагався не гризти нігті. Нарешті снігова королева за столом проголосила:

– Містер Берквіст прийме вас.

– Берквіст? Гіл Берквіст?

– Гадаю, що його ім'я – містер Гілберт Берквіст.

Кекстон думав про це – Джил Берквіст один з численних приплічників Генерального Секретаря Дугласа, чи «виконавчих помічників». Він спеціалізувався на супроводі офіційних відвідувачів.

– Мені не потрібен Берквіст. Я хочу побачити директора.

Але Берквіст уже заходив, з вишкіреною посмішкою розштовхуючи всіх перед собою.

– Бенні Кекстон! Як ти, друзяко? Скільки літ, скільки зим... Все ще гнеш свою стару лінію? – Він глянув на Справедливого Свідка, але вираз його обличчя не змінився.

Бен коротко потиснув йому руку.

– Звісно, все та ж стара лінія. Що ти тут робиш, Гіле?

– Якщо я колись звільнюся з державної служби, то заведу собі колонку. Все, що потрібно робити, – це збирати тисячі пліток, а решту дня можна витратити на розваги. Заздрю тобі, Бене.

– Я запитав: «Що ти тут робиш, Гіле?» Я хочу побачити директора, а потім п'ять хвилин провести із Людиною з Марса. Я прийшов сюди не заради того, щоб ти на вищому рівні відшив мене.

– Зараз, Бене, не сприймай усе так... Я тут тому, що преса майже довела Брумера до божевілья. Тож Генеральний Секретар відправив мене сюди, щоб зняти з нього цей тягар.

– Добре. Я хочу побачити Сміта.

– Бене, друже, чи ти не розумієш, що кожний репортер, спеціальний кореспондент, особливий дописувач, коментатор, фрілансер та авторка сльозливих історій хочуть того самого? Ти – лише крапля в морі, і якщо ми дозволимо, щоб усе було по-вашому, то ви доконаєте нещасного за добу. Поллі Піперз була тут двадцять хвилин тому. Вона хотіла взяти інтерв'ю про його особисте життя з марсіанами.

Берквіст опустил руки і здавався безпорадним.

– Я хочу побачити Сміта. Я побачу його чи ні?

– Бене, знайдімо тихе місце, де ми зможемо поговорити за склянкою чогось міцного. Ти зможеш запитати мене про все, що забажаєш.

– Я не хочу ні про що питати, я хочу побачити Сміта. До речі, це мій адвокат, Марк Фрізбі з «Бідл та Фрізбі». – За звичаєм, Бен не представив Справедливого Свідка, і всі вони вдавали, що його там не було.

– Ми вже зустрічались із Фрізбі, – визнав Берквіст. – Як твій тато, Марку? У нього досі судоми?

– Без змін.

– Цей жаклиний вашингтонський клімат. Що ж, прохось, Бене. І ти теж, Марку.

– Зачекай, – сказав Кекстон, – я не хочу брати інтерв'ю в тебе, Гіле. Я хочу побачити Валентина Майкла Сміта. Я тут як представник преси і прямо представляю синдикат «Пост», а непрямо – понад дві сотні мільйонів читачів. Я побачу його? Якщо ні, скажи це голосно і констатуй те, що маєш законні повноваження мені відмовити.

– Марку, ти скажеш цьому історику-нишпорці, що він не може увірватися у палату до хворого лише тому, що в нього є колонка у синдикаті? Валентин Майкл Сміт уже раз з'являвся на публіці, лише вчора ввечері, мушу додати – порушуючи рекомендації лікарів. Хлопцеві дали право на спокій та тишу і на можливість зміцнити та зорієнтуватися. Його появи вчора було достатньо. Більш ніж достатньо.

– Ширяться плітки, – обережно сказав Кекстон, – що його вчорашня поява – підробка.

Посмішка зникла з обличчя Берквіста.

– Фрізбі, – сказав він холодно, – чи не хочеш ти нагадати своєму клієнтові закон про наклеп?

- Легше, Бене.

- Мені відомий закон про наклепи, Гіле. Повинен бути відомий для роботи. Але на кого я зводжу наклеп? На Людину з Марса? Чи на когось іще? Назви ім'я. Я повторю, - він продовжив, підвищуючи голос, - що чув, що чоловік, який вчора давав інтерв'ю, не є Людиною з Марса. Я хочу побачити його на власні очі та запитати це в нього особисто.

Натовп у приймальні притих. Кожен присутній нашорошив вуха, щоб почути суперечку. Берквіст коротко глянув на Справедливого Свідка, потім опанував себе і, посміхаючись, сказав:

- Бене, можливо, ти отримаєш своє інтерв'ю - так само як і судовий позов. Зачекай хвилинку.

Він зник у внутрішньому кабінеті, але досить швидко повернувся.

- Я про все домовився, - втомлено сказав він, - лише Бог святий знає чому. Ти на це не заслуговуєш, Бене. Ходи зі мною. Лише ти. Марку, вибач, але ми не можемо впустити цілий натовп людей, все-таки Сміт хворий.

- Ні, - сказав Кекстон.

- Що?

- Усі ми трое, або ніхто з нас. Обирай.

- Бене, не будь смішним: тобі дали дуже важливий привілей. Скажу тобі ось що: Марк може піти з нами, але чекатиме за дверима. Але він тобі точно не знадобиться.

Берквіст глянув на Кавендіша. Справедливий свідок, здавалося, нічого не чув.

- Можливо, й ні. Але я заплатив йому, щоб він був зі мною. У своїй вечірній статті я зазначу, що правління відмовилось дозволити Справедливому Свідку побачити Людину з Марса.

Берквіст знизав плечима.

- У такому разі ходімо. Бене, сподіваюся, що репутація наклепника знищить тебе.

З огляду на вік Кавендіша замість стрибків у трубі вони скористалися ліфтом для пацієнтів. Потім за допомогою рухомої доріжки подолали значну відстань повз лабораторії, кімнати терапії, солярії та безліч палат. Вони зупинилися лише раз - біля охоронця, який перед тим, як впустити їх, комусь зателефонував; нарешті зайшли до кімнати спостереження за фізичними показниками хворих, що перебувають у критичному стані.

- Це лікар Теннер, - оголосив Берквіст.

- Лікарю, це містер Кекстон та містер Фрізбі. - Він, звісно ж, не відрекомендував Кавендіша.

Теннер здавався схвильованим.

- Джентльмени, я роблю це всупереч своїм рекомендаціям, тому що на цьому наполіг директор. Мушу вас про дещо попередити. Не робіть і не кажіть нічого, що може схвилювати пацієнта. Він у надзвичайно нервовому стані і

дуже легко впадає у стан патологічного виходу – транс, якщо можна це так назвати.

– Епілепсія? – запитав Бен.

– Профану дуже легко помилитися. Це більше схоже на оціпеніння. Але не цитуйте мене: для цього випадку не існує жодних клінічних прецедентів.

– Ви спеціаліст, лікарю? Можливо, психіатр?

Теннер глянув на Берквіста.

– Так, – погодився він.

– Де навчались?

Беркіст промовив:

– Послухай, Бене, погляньмо на пацієнта та покінчимо з цим. Ти можеш опитати лікаря Теннера пізніше.

– Добре.

Теннер глянув на свої прилади та графіки, потім клацнув вимикачем та пильно вдивився у «Нишпорку Тома». Він встав з-за столу, відімкнув двері та, приклавши пальця до рота, впустив їх до сусідньої палати. Інші четверо пройшли за ним. У Кекстона виникло відчуття, наче його вели «оглянути залишки», тому його душив нервовий сміх.

Кімната була дуже темна.

– Ми затемняємо її, тому що його очі не звикли до наших світлових рівнів, – приглушено пояснив Теннер. Він повернувся до гідравлічного ліжка, що стояло у центрі кімнати. – Майку, я привів до тебе друзів.

Кекстон підійшов ближче. Усередині плавав молодий хлопець, наполовину схований у пластиковому покритті, що вкривало рідину в резервуарі, додатково загорнутий аж до пахв у простирadlo. Він подивився на них, але нічого не сказав; його спокійне кругле обличчя було невиразним.

Наскільки Бен міг судити, саме його він бачив вчора по стерео. У нього виникло раптове хворобливе відчуття, що маленька Джилл, маючи найкращі наміри, кинула йому справжню гранату – репутація наклепника могла добряче по ньому вдарити.

– Ти Валентин Майкл Сміт?

– Так.

– Людина з Марса?

– Так.

– Ти виступав по стерео вчора ввечері?

Чоловік у ліжку не відповів. Теннер промовив:

– Не думаю, що він знає це слово. Дозволь мені спробувати. Майку, ти пам'ятаєш, що ви робили вчора з містером Дугласом?

Його обличчя здавалося ображеним.

– Яскраве світло. Боляче.

– Так, світло зробило боляче твоїм очам. Містер Дуглас привітався з людьми.

Пацієнт злегка посміхнувся.

– Довга поїздка на стільці.

– Добре, – погодився Кекстон. – Я зрозумів. Майку, про тебе тут добре дбають?

– Так.

– Ти не зобов'язаний тут залишатися, ти ж знаєш. Ходити можеш?

Теннер поспіхом сказав:

– Бачте, містере Кекстон...

Берквіст доторкнувся до його руки, і він замовк.

– Я можу йти... трохи. Втоmlений.

– Бачу, що у тебе є інвалідний візок. Майку, якщо ти не хочеш залишатися тут, я допоможу тобі вибратись з ліжка, а потім відвезу куди захочеш.

Теннер скинув руку Берквіста і вигукнув:

– Я не можу дозволити вам втручатися у лікування мого пацієнта!

– Він вільна людина, чи не так? – Кекстон наполягав. – Чи він тут в'язень?

Берквіст відповів:

– Звичайно ж, він вільна людина! Цитуйте, лікарю. Дозвольте дурню копати собі могилу...

– Дякую, Гіле. Красно дякую. Тож, якщо він вільний, може піти, коли захоче. Ти чув, що він сказав, Майку? Ти не зобов'язаний тут залишатися. Ти можеш піти куди завгодно. Я тобі допоможу.

Пацієнт довірливо глянув на Теннера.

– Ні! Ні, ні, ні!

– Добре, добре.

Теннер огризнувся:

– Містере Берквіст, ви зайшли надто далеко! Мій пацієнт буде засмучений впродовж усього дня.

– Добре, лікарю. Бене, перейдімо до справи. Цього точно вистачить.

– Хм... ще лише одне запитання. – Кекстон напружено думав, намагаючись зрозуміти, що можна з цього отримати. Очевидно, Джилл помилилася (але раніше вона не помилялась!), або вчора ввечері їй просто здалося. Та щось не вписувалось у загальну картину. Він не міг сказати, що саме.

- Ще одне запитання, - процідив Берквіст.

- Дякую. Хм... Майку, вчора ввечері, містер Дуглас ставив тобі кілька запитань. - Пацієнт дивився на нього, але нічого не говорив. - Погляньмо, він запитав тебе, що ти думаєш про земних дівчат, чи не так?

На обличчі пацієнта з'явилась посмішка:

- Оце так!

- Так. Майку... коли і де ти бачив цих дівчат?

Посмішка зникла. Пацієнт подивився на Теннера, потім застиг, очі закотилися, і він скрутився у позу ембріона: коліна підібгав угору, голову нахилив, а руки схрестив на грудях.

Теннер вигукнув:

- Заберіть їх звідси!

Він швидко підійшов до ліжка і доторкнувся до пацієнтового зап'ястка.

Берквіст гнівно вигукнув:

- Досить! Кестоне, ти вийдеш сам? Чи покликати охорону, щоб вони викинули тебе?

- О, ми самі вийдемо, - погодився Кектон.

Усі, окрім Теннера, вийшли з кімнати і Берквіст зачинив двері.

- Лише один момент, Гіле, - наполягав Кекстон, - ви тримаєте його замкненим тут... то де ж він бачив тих дівчат?

- Що? Не будь смішним. Він бачив багато дівчат. Медсестер... Лаборантів. Ти знаєш.

- Але я не знаю. Я розумію, що його доглядали лише санітари - і що впускати до нього жінок було суворо заборонено.

- Що? Не роби з себе ще більше посміховисько.

Берквіст здавався роздратованим, а потім несподівано вишкірився:

- Ти бачив медсестру поруч з ним вчора ввечері.

- О. Так, бачив, - Кекстон замовк і дозволив себе вивести.

Вони нічого обговорювали, аж доки не піднялись в повітря, прямуючи до будинку Кавендіша. Потім Фрізбі відзначив:

- Бене, я не думаю, що Генеральний Секретар буде принижуватися, подаючи на тебе позов до суду, - якщо ти це не надрукуєш. Але все одно: якщо ти справді маєш джерело, про яке згадував, нам потрібно знайти переконливіші докази. У тебе майже нічого не має, і тобі це відомо.

- Забудь, Марку. Він не буде позиватися до суду.

Бен сердито дивився на підлогу.

- Як нам знати, що це був він - Людина з Марса?

- Що? Припини, Вене.

- Як ми можемо це знати? Ми бачили чоловіка того самого віку в лікарняному ліжку. У нас є слова Берквіста, але Берквіст починав з написання спростувань у політичних суперечках, і його слова нічого не варті. Ми маємо абсолютного незнайомця, що має бути психіатром... і коли я спробував з'ясувати, де ж він навчався, мене відволікли. Як ми можемо це знати напевно? Містере Кавендіш, чи побачили ви щось таке, що б переконало вас, що цей хлопець - Людина з Марса?

Кавендіш відповів обережно.

- Це не мій обов'язок - формувати думки. Я дивлюся, я слухаю, от і все.

- Вибачте.

- До речі, ви звільняєте мене від професійного обов'язку?

- Що? О, звичайно. Дякую, містере Кавендіш.

- Дякую вам, сер. Це було цікаве завдання.

Літній чоловік зняв мантию, яка відрізняла його від простих смертних, обережно її згорнув і поклав на сидіння. Він зітхнув, розслабився, і його риси втратили професійну відчуженість, потеплішали і пом'якшали. Він витягнув сигари і запропонував їх іншим; Фрізбі взяв одну, і вони поділилися вогником.

- Я не палю, - Кавендіш зауважив крізь тонку хмарку, - на роботі. Це заважає оптимальним відчуттям.

- Якби я міг привести когось із команди «Чемпіона», - наполягав Кекстон, - то зміг би з усім розібратися. Але я був упевнений, що мені це вдасться і так.

- Мушу відзначити, - промовив Кавендіш, - що мене трохи здивувало дещо, чого ви не зробили.

- Що? Що я пропустив?

- Мозолі.

- Мозолі?

- Точно. Вони можуть розповісти про всю історію життя людини. Подібно до відомої монографії Шерлока Голмса про тютюновий попіль, якимось я написав працю про мозолі - її опублікували у журналі «Свідок». Цей молодий хлопець з Марса... оскільки він ніколи не носив нічого схожого на черевики і жив у гравітації, що становить третину нашої, потрібно порівняти його мозолі з рідним йому оточенням. Навіть той час, який він недавно провів у космосі, мав залишити сліди. Дуже цікаво.

- Прокляття! Святий Боже, містере Кавендіш, чому ви не сказали мені цього раніше?

- Сер? - Літній чоловік випрямився, і його ніздрі розширились. - Це було б неетично. Я Справедливий Свідок, а не учасник. Моя професійна спілка засудила б мене і за менше. Впевнений, що вам це відомо.

– Вибачте. Я забувся, – насупився Кекстон. – Розвернімо цю таратайку й повернімося. Ми глянемо на його ноги, або я надеру цьому телепневі Берквісту зад!

– Боюся, що вам потрібно буде знайти іншого Свідка... з огляду на мою необережність в обговоренні цього, навіть після справи.

– О, так ось воно як, – спохмурнів Кекстон.

– Найкраще зараз просто заспокоїтись, Бене, – порадив Фрізбі. – Ти й так достатньо вляпався. Особисто я переконаний у тому, що це був він, Людина з Марса. Бритва Оккама^[15] – Методологічний принцип, що отримав назву від імені монаха-францисканця, філософа-номіналіста Вільяма Оккама. Скорочено: «Не варто примножувати суще без потреби.», мінімум гіпотез, лише звичайний здоровий глузд.

Кекстон висадив їх, а потім сів у таксі – щоб політати, поки думатиме. За певний час він набрав комбінацію, потрібну для того, щоб знову повернутися до Медичного центру Бетесди.

Уже на півдорозі до Центру він зрозумів, що його намір був безглуздим. Що це дасть? Він не піде далі від Берквіста. Йому дозволили раз – разом із адвокатом, зі Справедливим Свідком. Вимагати дозволу побачити Людину з Марса вдруге, та ще й того самого ранку було б нерозумно: йому відмовлять. Ну і оскільки це безглуздо, то чи зможе він вигадати для своєї колонки щось приголомшливе?

Але в нього було замало матеріалу для великої статті – бо Кекстон зазнав поразки. Бен мав намір добути цей матеріал.

Як? Що ж, він хоча б знав, де тримають ймовірного «Людину з Марса». Він прийде як електрик? Чи як прибиральник? Надто очевидно, що він ніколи не пройде повз охорону – навіть у ролі «лікаря Теннера».

Чи був «Теннер» узагалі лікарем? Навряд. Медики – навіть найгірші з них – мають схильність уникати махінацій з професійним кодексом. Взяти хоча б бортового хірурга, Нельсона, – його звільнили, і він умив руки, тому що...

Зачекайте-но! Лікар Нельсон – один з тих, хто відразу скаже, чи був той хлопчина Людиною з Марса. Без перевірки мозолів, використання хитрих запитань чи чогось іще. Кекстон потягнувся до кнопок, наказав таксі піднятися на рівень паркування та зависнути і відразу ж спробував подзвонити лікарю Нельсону через свій офіс – тому що не знав, ні де перебував лікар Нельсон, ні як його знайти. Його помічник, Озберт Кілгаллен, також цього не знав – але потреби вказувати напрямок для пошуків не було, так само як і застосовувати величезну кількість невикористаних послуг в «Анклаві», тому що файл «важливих персон» синдикату «Пост» одразу ж вказав, що Нельсон перебуває у «Новій конвалії». За кілька хвилин Кекстон уже говорив з ним.

Але безрезультатно – лікар Нельсон не бачив трансляцію. Так, він чув про неї; ні, у нього не було причин думати, що передача була фальшивкою. Чи знав лікар Нельсон про спробу примусити Валентина Сміта відмовитись від прав на Марс згідно з «Рішеннями Ларкін»? Ні, він не знав про це; і в нього не було причин у це вірити, тож його не цікавило, чи це була правда. Абсурдно говорити про те, що хтось може «володіти» Марсом; Марс належить марсіанам. Тож? Розгляньмо гіпотетичні питання: якщо хтось намагався...

Але лікар Нельсон вимкнувся. Коли Кекстон спробував знову встановити зв'язок, записаний голос солодко стверджував: «Абонент тимчасово призупинив обслуговування. Якщо потрібно, залиште повідомлення...»

Тоді Кекстон також вимкнувся. Бен зробив дурний висновок стосовно батьківства лікаря Нельсона. Але далі він зробив дещо ще більш нерозсудливе: він зателефонував у Виконавчий Палац, вимагаючи розмови з Генеральним Секретарем.

Його дії були швидше рефлексивні, ніж заплановані. Коли він був нишпоркою – спершу репортером, потім ліппманом, – то вивчив, що таємниці часто можна розкрити, якщо піднятися аж на верхівку і вже там стати надзвичайно неприємним. Він знав, що таке кружляння за хвостом тигра небезпечно, і розумів психопатологію великої сили так само, як Джилл Бордмен бракувало цього знання. Але він повинен був, як і завжди, покластися на свою відносну безпеку як посередника між тими силами, чийі могутності боявся, але й обожнював майже весь світ.

Єдине, про що він забув, – так це те, що, зателефонувавши до Палацу з таксі, він зробив це відкрито.

Кекстона не з'єднали з Генеральним Секретарем і не збирались цього робити. Замість цього він поговорив з півдесятком дрібних чиновників і з кожним з них ставав агресивнішим. Він був такий зайнятий, що не помітив, коли таксі припинило кружляти і покинуло рівень паркування.

Коли він звернув на це увагу, було надто пізно: таксі відмовлялось підкорятися наказам, які він вводив знову і знову. Кекстон з гіркотою зрозумів, що сам загнав себе у пастку і нині мусить поплатитись за це: його дзвінок відстежили, таксі визначили, цей ідіот робот підкоряється наказам повітряної поліції, а саме таксі використали, щоб заарештувати його і доставити тихо й без зайвого галасу.

Хотів би він, щоб разом з ним був Справедливий Свідок Кавендіш. Але, не гаючи часу на подібні роздуми, він марно намагався додзвонитися по радіо Марку Фрізбі, своєму адвокату.

Він не припиняв цих спроб навіть тоді, коли таксі приземлилось посередині внутрішнього двору паркувального майданчика, де сигнал заглушили стіни. Спробував вийти, але зрозумів, що двері не відчиняються. Тому він майже не здивувався, коли відчув легке запаморочення й усвідомив, що скоро знепритомніє...

Розділ 8

Джилл намагалася переконати себе в тому, що Бен пішов по іншому сліду і просто забув (чи не мав часу) повідомити про зміни. Але вона в це не вірила. Бен, завжди надзвичайно зайнятий, досягнув і професійного, і соціального успіху завдяки ретельній увазі до всіляких дрібниць. Він пам'ятав усі дні народження і швидше забув би сплатити картярський борг, ніж написати коротеньку записку. Немає значення ні те, куди він пішов, ні те, яким терміновим було його доручення: він зміг би знайти (і знайшов би!) хоча б дві хвилини, доки летів, щоб залишити їй повідомлення – на домашньому телефоні чи у Центрі, – щоб вона не хвилювалася. Це була незмінна риса Бена, нагадала вона собі; саме те, що робило його привабливим попри численні недоліки.

Він мусив залишити для неї хоч слово! Під час обідньої перерви Джилл знову зателефонувала до його офісу й поговорила з референтом Бена, керівником офісу Озбертом Кілгалленом. Він похмуро запевнив її, що Бен не залишав для неї повідомлень і що від моменту її попереднього дзвінка нічого не змінилось.

За ним на екрані вона бачила інших людей в офісі, тому вирішила, що не варто згадувати про Людину з Марса.

– Він не сказав, куди збирається? Чи коли повернеться?

– Ні. Але в цьому немає нічого дивного. Він завжди має кілька вільних ідей для статті, щоб втілити їх у життя, якщо виникне така потреба.

– Що ж... Звідки він вам телефонував? Чи я надто допитлива?

– Все нормально, міс Бордмен. Він не дзвонив, це було друковане повідомлення, відправлене, наскільки пам'ятаю, з Паолі Флет у Філадельфії.

Джилл це мало б задовольнити. Вона пообідала у сестринській їдальні – спробувала відволіктися їжею. Не подіяло. Вона переконувала себе, що якби щось трапилось... чи якби вона не закохалася в дурня, та ще у таких неважливих дрібницях.

– Агов! Бордмен! Припини витати у хмарах: я в тебе щось запитую.

Джилл підняла очі і побачила Моллі Віллрайт, дієтолога з їхнього крила, що пильно дивилась на неї.

– Вибач; я замислилась.

– Я кажу: як давно твій поверх розміщує у люксових палатах благодійних пацієнтів?

– Нічого про це не знаю.

– Хіба не на твоєму поверсі К-12? Чи тебе перевели?

– К-12? Точно. Але це не благодійний випадок: це багата літня жінка. Така багата, що може заплатити, щоб лікар стежив за кожним її подихом.

– Хм... Якщо вона багата, то мала б отримати гроші дуже несподівано. Останні сімнадцять місяців вона перебувала у неврологічному відділенні і її лікування оплачував геріатрійський храм.

– Це, мабуть, якась помилка.

– Принаймні не моя: я не припускаюсь помилок у дієтичному харчуванні. Її дієта – одна з найскладніших, тому я перевіряю її сама. Жодних жирів (їй видалили жовчний міхур) і цілий список речовин, до котрих вона має підвищену чутливість. Додай сюди ще й замасковані ліки. Повір мені, дорогенька: призначення дієтолога можуть бути так само індивідуальними, як і відбитки пальців. – Міс Віллрайт встала. – Біжи, пташко. Хотіла б я, щоб мені дозволили покерувати цією кухнею хоч трохи. Кафетерій «Гогвалло»!

– Про що це говорила Моллі? – запитала одна з медсестер.

– Ні про що. Вона просто щось наплутала.

Але Джилл і далі думала про сказане. Їй спало на думку, що можна відшукати Людину з Марса, просто дослідивши кухні дієтичного харчування. Проте згодом відкинула цю ідею: на те, щоб відвідати їх усі на території розміром у кілька гектарів з розкиданими по ній будівлями, знадобиться цілий день. Центр Бетесди заснували як військово-морський шпиталь у ті часи, коли в океанах іще тривали війни, і вже тоді він був величезним. Пізніше його викупили і розширили – «Здоров'я, освіта та благоустрій»; зараз він належить Федерації. За розмірами цей шпиталь більший від містечка.

Проте у справі місіс Бенкерсон було щось дивне. Лікарня приймала пацієнтів усіх класів: приватних, благодійних, урядових; поверх, на якому працювала Джилл, зазвичай приймав лише урядових пацієнтів. Його люксові палати займали сенатори Федерації та інші офіційні гості, які могли претендувати на ідеальне обслуговування. Те, що пацієнт, за лікування якого сплатила приватна особа, отримав палату, та й взагалі потрапив до її поверху, було досить нетипово.

Звичайно, місіс Бенкерсон могли перевести – якщо у відкритій для благодійних пацієнтів частині центру не вистачало місць. Так; мабуть, саме так і було.

По обіді Джилл була надто зайнята новими пацієнтами, щоб думати про все це. Аж ось їй знадобилося силове ліжко. Буденна справа – подзвонити, щоб когось за ним відправили, проте склад був розташований за чверть милі, а Джилл ліжко було потрібне просто зараз. Вона згадала, що бачила таке у палаті K-12, у кімнаті очікування, – і пам'ятала, як говорила одному з морських піхотинців не сидіти на ньому. Очевидно, його просто виштовхали, а замість нього для Сміта поставили гідролічне ліжко.

Можливо, воно досі там, вкривається пилом, залишаючись на балансі поверху. Силових ліжок зажди було мало, а коштували вони в шість разів дорожче, ніж звичайні. Хоча, відверто кажучи, це мусили бути турботи керівників крила, Джилл не бачила причин без необхідності перевищувати витрати свого поверху. Крім того, якщо воно там, вона може забрати його просто зараз. І вона вирішила це з'ясувати.

Кімната очікування була замкнена. Джилл дуже здивувалася, що її перепустка не спрацювала. Подумки зробила для себе примітку: треба сказати ремонтникам полагодити замок, – і пройшла далі коридором до кімнати спостереження, маючи намір з'ясувати, чи ліжко там, у лікаря, який спостерігав за станом місіс Бенкерсон.

Там Джилл побачила лікаря, з яким вже зустрічалася, – лікаря Браша. Він не був ані інтерном, ані штатним лікарем, але йому доручили цю пацієнтку. Джилл розпитала про нього лікаря Гарнера. Коли вона зазирнула, Браш підняв на неї погляд.

– Міс Бордмен! Саме вас я і хотів побачити!

– Чому ви не подзвонили? Як ваша пацієнтка?

– З нею все добре, – відповів він, глянувши на «Нишпорку Тома», – але зі мною точно ні.

– Проблеми?

– Певні труднощі. Знадобиться хвилин п'ять. І мое полегшення не в цій будівлі. Сестро, чи могли б ви поділитися зі мною кількома хвилинами свого дорогоцінного часу? А потім тримати рот на замку?

- Думаю, що так: я сказала помічниці, що відійду на кілька хвилин. Дозвольте зателефонувати й повідомити, де мене можна буде знайти.

- Ні! - відразу ж вигукнув він. - Просто замкніть двері після того, як я піду, і не впускайте нікого, доки не почуєте мій стук. Пароль «Гоління та стрижка», гарнюню.

- Добре, сер, - із сумнівом сказала Джилл. - Мені щось потрібно зробити з пацієнткою?

- Ні, ні. Просто посидь тут за столом і поспостерігай за нею на екрані. Тобі не потрібно нічого робити. Не турбуй її.

- А раптом щось станеться - де ви будете? У кімнаті відпочинку?

- Я збираюсь лише до чоловічого туалету. Це далі по коридору. А зараз помовч, будь ласка, і дозволь мені піти - це терміново.

Він пішов, і Джилл підкорилася наказу зачинити за ним двері. Вона поглянула на екран, де була пацієнтка й уважніше придивилася до приладів. Літня жінка спала; згідно з показниками, її серцебиття було сильним, а дихання - рівним, нормальним. Джилл зацікавилася тим, чому лікар Гарнер вважав за необхідне «чергування біля ліжка смертельно хворого»?

Потім вона згадала, для чого взагалі сюди прийшла, і вирішила, що може з'ясувати, чи стоїть ліжко у тій кімнаті, й без участі лікаря Браша. Але оскільки це було не зовсім те, про що він просив, вона повинна була не розбудити пацієнтку. Звісно ж, вона знала, як пройти через палату, в якій спить хворий, і вже багато років тому зрозуміла, що те, чого лікарі не знають, рідко може їм зашкодити. Тому вона тихо відчинила двері й увійшла.

Швидкого погляду вистачило, щоб переконатися, що місіс Бенкерсон - у типовому старечому сні. Безшумно ступаючи, Джилл пройшла повз неї до дверей у кімнату очікування. Двері були замкнені, проте її перепустка спрацювала.

Вона з радістю побачила, що силове ліжко й досі там. А потім - того, хто займав цю кімнату: у кріслі з книгою з картинками на колінах сидів Людина з Марса.

Сміт підняв погляд і осяйно, як захоплена дитина, всміхнувся їй.

Джилл відчула запаморочення, наче раптово прокинулася зі сну. Безладні думки роїлися в її голові. Валентин Сміт тут? Але цього не може бути: його ж кудись перевели, так записано у журналі. Але він був тут.

Тоді всі ці огидні натяки та можливості стали на свої місця... фальшивий «Людина з Марса» по стерео... літня жінка при смерті за дверима, яка приховувала наявність ще одного пацієнта... двері, які вона не змогла відчинити своєю перепусткою... І, нарешті, жахливе видовище «катафалка», що виїжджає звідси вночі, з простирадлом, під яким не один труп, а одразу два.

Цей останній нічний кошмар промайнув у її думках і приніс із собою вихор холодного подиху страху, а також розуміння того, що вона сама наражається на небезпеку, отримавши цю надсекретну інформацію.

Сміт незграбно підвівся, протягнув до неї обидві руки і, досі посміхаючись, сказав:

– Водний брат!

– Привіт. Гм... Як ти?

– Я добре. Я щасливий. – Він іще щось додав своєю дивною приглушеною мовою, потім виправився і обережно промовив: – Ти тут, мій брате. Тебе не було. Зараз ти тут. Я пив великими ковтками за тобою.

Джилл відчула, що безпорадно розривається між двома почуттями, одне з яких розбивало та розплавляло її серце, а друге було крижаним страхом, що її тут впіймають. Сміт, здавалося, цього не помічав. Замість цього він промовив:

– Бачиш? Я ходжу! Я став сильнішим.

Він продемонстрував це, ступивши кілька кроків вперед і назад, а потім зупинився перед нею – радісний, захеканий, з посмішкою на вустах.

Вона змусила себе посміхнутись.

– Ми робимо успіхи, чи не так? Ти й далі ставатимеш сильнішим – з такою-то силою волі! Але я мушу йти. Я зайшла лише привітатися.

Його вираз обличчя відразу змінився на нещасний:

– Не йди!

– Але я мушу!

Він дивився – дуже сумно, а потім додав із трагічною впевненістю:

– Я образив тебе. Я не знав.

– Образив мене? О ні, зовсім ні! Але я мушу йти, і швидко!

Його обличчя було позбавлене виразу. Він радше стверджував, аніж питав:

– Забери мене з собою, мій брате.

– Що? О, я не можу. І зараз я мушу йти. Послухай, не кажи нікому, що я була тут, – будь ласка!

– Не казати, що мій водний брат був тут?

– Так. Не кажи нікому. Гм... Я спробую повернутись. Справді спробую. А ти будь хорошим хлопчиком, і чекай, і нікому нічого не говори.

Зі спокійним виглядом Сміт це перетравив.

– Я буду чекати. Я не розкажу.

– Добре! – Хотіла б Джилл знати, як, в дідька лисого, вона зможе повернутися, щоб побачити його. Вона точно не могла залежати від того, коли лікар Браш вибере іншу зручну нагоду прогулятися коридором.

Уже тепер Джилл зрозуміла, що «зламаний» замок не був зламаний насправді: її погляд ковзнув дверима у коридор, і вона побачила, чому саме не змогла сюди потрапити. До дверей прикріпили ручний засув – саме тому перепустка й не спрацювала. Як завжди у лікарнях, двері до ванної кімнати та інші двері, що могли мати засув, обладнувались так, щоб їх можна було відкрити також і за допомогою перепустки, – тож пацієнти не могли зачинитися

випадково чи безконтрольно. Але тут зачинені двері утримували Сміта... І замість звичайного засуву був встановлений такий, що не дозволяв персоналу лікарні зайти всередину – навіть з перепусткою.

Джилл підійшла і відсунула його.

– Чекай. Я повернуся.

– Я чекатиму.

Повернувшись до кімнати спостереження, вона почула стук у двері: стук! стук! стук-стук!.. сигнал, по який вони домовлялися з Брашем. Вона поспішила впустити його.

Браш розгнівано вигукнув:

– Де тебе чорти носять, сестро? Я стукав тричі. – Він підозріливо глянув на внутрішні двері.

– Я побачила, що твоя пацієнтка перевернулася, – швидко збрехала Джилл, – і поправляла її подушку-комір.

– Чорт, я ж сказав: просто сидіти за столом!

Джилл раптом зрозуміла, що цей чоловік боїться – навіть більше, ніж вона. І він на це мав більше причин. Вона вдарила у відповідь.

– Лікарю! Я зробила вам послугу, – сказала вона холодно.

– За вашу пацієнтку не відповідає наглядач поверху. Але, оскільки ви довірили її мені, я мала зробити все необхідне, поки вас не було. Оскільки ви запитали, що я робила, то подзвонімо керівнику і вирішимо всі питання.

– Що? Ні, ні; забудь.

– Ні, сер. Мені не подобається, коли мої професійні дії викликають безпідставні питання. Як ви добре знаєте, літні пацієнти можуть задихнутись у водному ліжку; я зробила те, що є необхідним у такому випадку. Деякі медсестри звинуватять у всьому лікарів, але я не одна з них. Тож зателефонуємо керівникові.

– Що? Послухайте, міс Бордмен, вибачте. Я нічого не казав. Я був засмучений і зірвався, не подумавши. Прошу вибачення.

– Дуже добре, лікарю, – стримано відповіла Джилл. – Я можу зробити для вас іще щось?

– Що? Ні, дякую. Дякую, що підмінили мене. Лише... Ну, не згадуйте про це. Добре?

– Не згадуватиму.

«Можеш закласти своє солодке життя, що я не згадуватиму про це, – подумки додала Джилл. – Але що мені тепер робити? О, хотіла б я, щоб Бен був у місті!»

Вона повернулася на пост, кивнула помічниці і вдала, що переглядає якісь папери. Нарешті вона згадала, що слід зателефонувати стосовно силового ліжка, яке було на першому місці. Потім відправила помічницю поглянути на

пацієнта, якому це ліжко призначалось (зараз він тимчасово відпочивав на звичайному) і спробувала подумати.

Де Бен? Якби він тільки вийшов на зв'язок, вона б взяла перерву, подзвонила йому і переклала б цей тягар на його широкі плечі. Але Бен, чорти б його взяли, кудись полетів – і змусив її саму вести м'яча.

Чи ні? Гостра підозра, яка роз'їдала її підсвідомість весь день, нарешті вийшла на поверхню і глянула їй у вічі. І цього разу Джилл також подивилась на неї.

Бен Кекстон не поїхав би з міста, не повідомивши їй результатів спроби побачити Людину з Марса. Вона мала право отримати звіт, як приплічниця, а Бен завжди грав чесно... завжди.

У пам'яті промайнули слова, які він сказав, коли вони повертались з Гейгерстауну: ...коли щось піде не так, ти мій козир у рукаві... люба, якщо від мене не буде звісток, ти сама по собі.

Вона не сприймала їх серйозно аж дотепер, бо насправді не вірила, що з Беном може щось трапитися. Але зараз, намагаючись виконувати свої обов'язки, вона продовжувала про це думати. У житті кожної людини настає такий момент, коли вона має вирішити, чи варто ризикувати «своїм життям, щастям та священним обов'язком» заради сумнівного результату. Ті, хто не впорається з цим викликом, – просто діти, які надто рано вирости, і ніхто інший. Джилл Бордмен несподівано зіткнулася зі своїм особистим викликом – і прийняла його.

О 3-й годині 47 хвилин того ж дня вона переконувала відвідувача в тому, що він не може просто принести собаку на поверх – навіть якщо примудрився прослизнути з ним повз секретаря у приймальні і навіть якщо пацієнт дуже хоче побачити цього собаку.

Коли Джилл пішла, Людина з Марса знову сів. Він не підняв книжку з картинками, яку вони йому дали, а просто чекав у позі, що її можна описати як «терпляча» лише тому, що людська мова не охоплює марсіанських емоцій чи ставлення до ситуації. Він просто тихо радів тому, що його брат пообіцяв повернутися. І Сміт приготувався чекати: не роблячи нічого, не рухаючись, – якщо знадобиться, навіть і впродовж кількох років.

Він не знав точно, скільки саме часу минуло, відколи він вперше розділив воду зі своїм братом. Не лише тому, що це місце було незвично викривлене у часі і просторі, не через послідовність нових для нього картинок, звуків та вражень, які він іще не трюкнув, а також і тому, що культура його гнізда мала інакше сприйняття часу, не таке, як у людей. Різниця полягала навіть не у значно більшій тривалості життя, – якщо рахувати земними роками, – а в зовсім іншому ставленні до них. Речення «пізніше, ніж ти думаєш» не могло прозвучати марсіанською, – так само, як і «поспіх спричиняє втрати», та на це були різні причини: перша думка була неприпустима, тоді як остання була марсіанською аксіомою і говорити про неї було б тим самим, що й радити рибі прийняти ванну. Але цитата «це був Початок, і зараз, і завжди буде» мала такий марсіанський настрій, що перекласти її було б куди легше, ніж «два плюс два чотири», оскільки на Марсі це не було неписаним законом.

Сміт чекав.

Прийшов Браш, глянув на нього. Сміт не рухався, і Браш пішов геть.

Почувши ключ у зовнішніх дверях, Сміт згадав, що вже чув цей звук незадовго до того, як прийшов його брат, тож змінив свій обмін речовин, готуючись до нової зустрічі. Він здивувався, коли двері відчинились і Джилл прослизнула всередину, тому що не був впевнений, що зовнішні двері і справді – двері. Сміт відразу ж це грокнув і дозволив собі відчувати радісну повноту, що з'являлася лише в присутності когось із твого гнізда, чи обраного водного брата, та (за певних обставин) у присутності Старійшин.

Його радість трішки затьмарювало несподіване розуміння, що його брат не повністю поділяє його почуття... Дійсно, він здавався ще нещаснішим, ніж той, кого не можна було врятувати від відділення від тіла через якусь ганебну невдачу чи помилку.

Але Сміт вже вивчив, що ці істоти чомусь так сильно люблять себе, що можуть стійко витримувати емоції, які здаються смертельними, й не вмирають від них. Його брат Махмуд витримував духовну агонію по п'ять разів на день, і він не тільки не помер, а й бажав викликати цю агонію, як щось необхідне. Його інший брат, капітан ван Тромп, страждав на непередбачувані жакливі спазми, яких, за Смітовим уявленням, не повинен був мати, бо через них він мусив здійснити термінове відділення від тіла, щоб покінчити з цим конфліктом, але, наскільки йому було відомо, ці його брати й досі цілісні.

Тож він проігнорував збудження Джилл.

Вона протягнула йому згорток.

– Ось, надягни це. Швидше!

Сміт прийняв згорток і в очікуванні стояв далі. Джилл глянула на нього і сказала:

– От лишенько! Добре, знімай одяг, я тобі допоможу.

Вона більше змушувала робити, ніж допомагала: їй потрібно було роздягти, а потім одягти хлопця. Він був вбраний у лікарняну сорочку, халат та капці – не тому, що він хотів їх носити, а тому, що йому сказали їх надягти. Він вже міг роздягтися, але не так швидко, як цього хотіла Джилл; вона ж роздягла його швидко. Вона була медсестрою, а він ніколи не чув про моральні заборони, але не схоже було, щоб він їх зрозумів: недоречність не сповільнила б їх, тому труднощі були суто механічними. Він був задоволений і водночас здивований довгою несправжньою шкірою, яку Джилл надягла йому на ноги, – але вона не дала йому часу її плекати, а замість паска зав'язала на його стегнах жіночі панчохи. Уніформу медсестри, яку вона надягла на нього, Джилл позичила у високої жінки, виправдовуючись тим, що її кузині потрібен костюм на маскарад. Вона застібнула накидку медсестри навколо його шиї і подумала, що цей прямий просторий одяг щонайменше приховує більшість первинних та вторинних статевих ознак – і сподівалась вона саме на це. З черевиками виникло більше труднощів: Смітові вони були замалі, а у цій зоні гравітації йому було важко ходити навіть босоніж.

Але врешті-решт вона взула його і закріпила на його голові ковпак медсестри.

– Твоє волосся закоротке, – роздратовано сказала вона, – але майже такої самої довжини, яку носять багато дівчат, тому зійде й так.

Сміт не відповів, тому що не зрозумів більшу частину її слів. Він подумав було подовжити своє волосся, але зрозумів, що на це знадобиться час.

– Зараз, – сказала Джилл, – послухай мене уважно. Не важливо, що станеться, не говори ані слова. Говоритиму я. Зрозумів?

– Не говорити. Я не буду говорити.

– Просто йди зі мною, я триматиму тебе за руку. І не говори ані слова. Але якщо тобі відомі якісь молитви – молись!

– Молитись?

– Не зважай. Просто йди поруч і не розмовляй. – Вона відчинила зовнішні двері, швидко глянула назовні, потім взяла його за руку та вивела в коридор.

Ніхто не звернув на них уваги. Сміт побачив багато дивних істот, засмучених до знемоги; він був переповнений зображеннями, на яких не міг зосередитися. Як сліпий, він спотикався поруч із Джилл, тому що його очі та відчуття майже відключилися, щоб захистити його від цього хаосу.

Вона провела його до кінця коридору і ступила на рухому доріжку. Сміт майже впав – і впав би, якби Джилл його не впіймала. Покоївка з цікавістю глянула на них, і Джилл перехопило подих. Потім вона допомогла йому зійти. Ліфтом вони піднялись на дах: Джилл була впевнена, що ні за що не зможе керувати його стрибком у трубі.

На даху вони несподівано зіткнулися з головним потрясінням, до якого Сміт виявився не готовий. Він відчув шалений захват від споглядання неба, адже востаннє бачив небо ще на Марсі. Тут небо було яскраве, кольорове, радісне (насправді тоді був звичайний сірий, похмурий вашингтонський день). Тим часом Джилл безпорадно роззиралась довкола у пошуках таксі. Дах нагадував пустку – саме на це Джилл і розраховувала: адже більшість медсестер, які закінчили зміну разом з нею, поїхали додому ще п'ятнадцять хвилин тому, а денні відвідувачі вже пішли. Але, звісно ж, не було й таксі. Вона не посміла б ризикнути, скориставшись повітряним автобусом – навіть попри те, що він мав прибути за кілька хвилин.

Вона вже була готова викликати таксі, коли на паркування прибуло одне з них. Вона звернулася до чергового на даху:

– Джеку! Це таксі зайняте? Мені потрібна машина.

– Це, напевно, те, що я викликав для лікаря Фіппса.

– О, любий! Джеку, перевір, як швидко ти можеш викликати ще одне для мене, добре? Це моя кузина Мадж, вона працює у Південному крилі, і в неї жахливий ларингіт, тому я хочу швидше забрати її з цього вітру.

Помічник із сумнівом поглянув на телефон у своїй будці та похитав головою:

– Що ж... Лише тому, що це ви, міс Бордмен, я дозволю вам взяти це таксі і викличу для доктора Фіппса інше. Як вам?

– О, Джеку, ти справжній янгол. Ні, Мадж, не намагайся говорити, я подякую йому. У неї зник голос, я збираюся відвезти її додому і напоїти гарячим ромом.

– Так і зробіть. Старомодні ліки завжди найкращі – так любила казати моя мама.

Він підійшов до таксі і з пам'яті натиснув комбінацію для будинку Джилл, а потім допоміг їй сісти. Джилл вирішила йому не заважати і таким чином приховати необізнаність Сміта з буденним порядком.

– Дякую, Джеку. Величезне спасибі.

Таксі відлетіло, і Джилл вперше глибоко вдихнула.

– Зараз можеш говорити.

– Що я маю сказати?

– Що? Нічого. Будь що. Що захочеш.

Сміт подумав над цим. Рамки запрошення, очевидно, мали на увазі гідну відповідь, що підходила б братам. Кілька фраз спали йому на думку, проте він їх відкинув, бо не знав, як їх перекласти. Потім він обрав ту, яка, на його думку, була проста для перекладу, однак, тим не менше, висловлювала навіть цією прісною мовою певне тепло, яке брати мають відчувати від зближення.

– Нехай наші яйця лежать у одному гнізді.

Джилл здавалася здивованою.

– Що? Що ти сказав?

Сміта невдача засмутила, тому що він був впевнений, що в ній винен лише він. Він з жахом зрозумів, що знову і знову змушує цих істот хвилюватися – хоча насправді хотів просто порозумітись.

Він спробував знову, перебравши свій бідний запас слів, щоб охопити думку якось інакше:

– Мое гніздо – твоє, а твоє гніздо – моє.

Цього разу Джилл посміхнулася.

– Як це мило! Мій любий, я не впевнена, що розумію тебе, але якщо я все зрозуміла правильно, то це наймиліша пропозиція з тих, що мені робили за дуже тривалий час.

І вона додала:

– Але зараз ми по вуха в неприємностях, тож нехай це трохи почекає, – добре?

Смітові було важче розуміти Джилл, ніж їй розуміти його, але він відчув, що у водного брата гарний настрій; зрозумів і пропозицію почекати. Очікування – це щось, до чого йому не потрібно було докладати зусиль; тож він відкинувся на сидінні, задоволений, що між ним та його братом все добре, і насолоджувався краєвидом. Він вперше бачив це місце з повітря, і з кожного боку було чимало нового, вартого того, щоб спробувати грюкнути його. Йому спало на думку, що звичне вдома перенесення не можна застосувати до приемних видовищ, які він бачив унизу. Завдяки цій думці він майже почав порівнювати марсіанські та людські методи, яких Старійшини не схвалювали, – але його розум підсвідомо відкинув таку ересь.

Джилл мовчала й далі, намагаючись зосередитись. І раптом вона зрозуміла, що таксі вже майже підлітало до її будинку, й так само швидко усвідомила,

що її квартира – це останнє місце, куди варто йти: коли вони з'ясують, як Смітові вдалося втекти і хто йому допоміг, там їх шукатимуть у першу чергу. Вона не тішила себе думкою, що замела усі сліди. Поки що вона нічого не знала про політичні методи, але підозрювала, що повинна була залишити відбитки пальців у кімнаті Сміта, вже не кажучи про людей, які бачили їх, коли вони виходили. Вона навіть чула, що техніки могли розшифрувати плівку з пілота таксі й достеменно дізнатись, куди це авто їздило того дня; куди саме і коли.

Вона потяглася вперед, ляснула по ключах наказів і скасувала вказівку їхати до неї додому. Вона не знала, чи записалось це на плівці, чи ні, але не збиралася їхати туди, де на неї вже могла чекати поліція.

Таксі зупинилося, вилетіло з транспортного потоку і зависло. Куди вона може піти? Де у цьому бджолиному місті вона зможе сховати дорослого хлопця, напівдіота, який навіть не може самотійно одягтися? Хлопця, якого шукатимуть по всій планеті? О, якби ж тільки тут був Бен! Бене... де ти?

Вона знову потягнулась вперед, взяла телефон і безнадійно набрала номер Бена, очікуючи почути відсторонений голос автоматичного запрошення залишити повідомлення. У душі засвітився вогник надії, коли їй відповів чоловічий голос... але коли вона збагнула, що то був не Бен, а його мажордом Озберт Кілгаллен, так само швидко згас.

– О, вибачте, містере Кілгаллене. Це Джилл Бордмен. Я думала, що телефоную додому до містера Кекстона.

– Так і є. Але я завжди отримую переадресовані дзвінки в офіс, коли його немає довше від двадцяти чотирьох годин.

– Він й досі не повернувся?

– Боюся, що ні. Є щось, що я можу для вас зробити?

– О, ні. Послухайте, містере Кілгаллен, хіба це не дивно, що Бен просто безслідно зник? Ви не хвилюєтесь про нього?

– Що? Чому б я мав хвилюватись? У його повідомленні було зазначено, що він не знає, скільки буде відсутній.

– Хіба це само собою не дивно?

– Не для роботи містера Кекстона, міс Бордмен.

– Що ж... Думаю, що у його відсутності є щось дуже дивне! І мені здається, що вам слід доповісти про це. Ви повинні поширити це повідомлення у всіх сервісах новин по всій країні; у всьому світі!

Навіть попри те, що у телефоні в таксі не було зображення, Джилл відчула, як Озберт Кілгаллен напружився:

– Боюся, міс Бордмен, що мушу розібратися з рекомендаціями працедавця самотійно. Гм... якщо дозволите: завжди знаходиться якийсь... «гарний друг», що телефонує містеру Кекстону майже щоразу, коли він іде з міста.

Якісь кралі намагаються накинати на Бена хомут. Джилл сердито зрозуміла: цей Озберт подумав, що вона – одна з них. Це витіснило з її голови наполовину сформовану думку попросити про допомогу, і вона якнайшвидше вимкнулась.

Але куди вона може піти? Очевидне рішення вигулькнуло в її свідомості. Якщо Бен зник, а влада затримала його, то останнє місце, де вони шукатимуть Валентина Сміта, – це Бенова квартира. Хіба що, виправилась вона, вони не зв'яжуть її з Беном. Хоча навряд чи таке станеться.

Вони могли б перекусити, використавши Бенові запаси: не варто ризикувати, замовляючи щось із підвалу, адже там могли знати, що він у від'їзді. І ще: вона змогла б позичити Беновий одяг для своєї дурнуватої дитини. Останню крапку було поставлено, і Джилл набрала комбінацію до квартири Бена. Таксі перепрограмувалося на новий маршрут і рушило з місця.

Вже перед квартирою Бена Джилл нахилилась до мікрофона біля дверей і виразно промовила:

– Karthago delenda est! [16 – Карфаген має бути зруйнований (лат.).]

Нічого не сталося.

– Прокляття! – промовила вона собі під ніс. – Він змінив пароль.

Ноги підкошувались, і вона ще постояла трохи, відвернувшись від Сміта. Потім знову заговорила у мікрофон. Це був замок фірми «Рейтон», який як відчиняв двері, так і повідомляв про відвідувачів. Вона скористалась мізерним шансом на те, що Бен міг повернутися.

– Бене, це Джилл.

Двері відчинилися.

Вони увійшли всередину, і двері за ними зачинилися. На мить Джилл здалося, що це Бен впустив їх, але потім вона зрозуміла, що випадково натрапила на його новий пароль... Милий комплімент вкупі з вовчою тактикою, що призначався їй. Вона усвідомила, що повинна обійтися без компліментів, щоб придушити жахливу паніку, яку відчула, коли двері не відчинилися.

Сміт тихенько стояв біля самісінького товстого зеленого газону й оглядав кімнату. Це було ще одне нове для нього місце, – ще не грокнуло, проте воно одразу йому сподобалось. Тут було не так захопливо, як у тому, що рухалось, де вони щойно були, але це набагато краще підходило для того, щоб зібрати свою особистість до купи. Він з інтересом глянув на вікно, але не розпізнав його як вікно, помилково сприйнявши за живу картинку, схожу на ті, що були в нього вдома... У палаті в Бетесді не було вікон; його тримали в одній з нових будівель, тому він ще не знав, що це таке – «вікно».

Сміт схвально відзначив, що імітація глибини та руху на картині була ідеальною: напевно, її створив якийсь справді видатний митець. До цього часу в нього не було причин думати, що люди одержимі мистецтвом; завдяки цьому новому враженню його грокання про них підвищилось, і йому на душі стало тепліше.

Його увагу привернув якийсь рух; він повернувся і побачив, що його брат знімає фальшиву шкіру та взуття.

– Прокляття, як у мене болять ноги! – Вона підняла очі і побачила, що Сміт з виразом цікавості на своєму дитячому обличчі спостерігає за нею. – Зроби так само, якщо хочеш. Тобі сподобається.

Він моргнув.

– Як зробити?

– Я зовсім забула. Йди сюди, я допоможу.

Вона зняла з нього черевики, стягнула шкарпетки й відкинула їх убік.

– Ось. Хіба це не прекрасно?

Сміт порухав пальцями у холодній траві, невпевнено промовив:

– Але воно ж живе?

– Звісно ж, живе. Це справжня жива трава. Бен витрачає багато грошей, щоб підтримувати її такою. Спеціальні світильники коштують більше, ніж я заробляю за місяць. Тож пройди і дозволь своїм ногам насолоджуватись цим.

Сміт пропустив повз вуха більшість її промови, але зрозумів, що траву зроблено з істот і його запросили пройти по них.

– Ходити по істотах? – запитав він з недовірливим жахом.

– Що? Чому ні? Це не пошкодить траву, вона спеціально призначена для килимів у будинках.

Сміт нагадав собі, що водний брат поганого не порадить. З острахом, він обережно пройшовся килимом і зрозумів, що йому це подобається і що істоти не протестують. Він встановив свою чутливість до таких речей на той максимум, який тільки був можливий; його брат мав рацію, вони існують для того, щоб по них ходили. Він вирішив обійняти і вшанувати їх; це зусилля ледь нагадувало інакше – те, коли люди намагаються сприйняти переваги канібалізму – звичаю, що був для Сміта ідеально правильним.

Джилл зітхнула.

– Що ж, нам краще припинити гратися. Я не знаю, як довго ми будемо тут у безпеці.

– Безпека?

– Ми не можемо залишитися тут надовго. Саме у цю хвилину вони можуть перевіряти кожний вид транспорту, що покинув Центр.

Вона спохмурніла і замислилась. Її квартира не варіант; це місце теж, до того ж Бен хотів забрати його до Джубала Гаршоу. Але вона не була знайома з Гаршоу і навіть не була впевнена, що той дійсно живе, за словами Бена, десь у Поконосі. Що ж, вона хоча б спробує це з'ясувати й сама зателефонує йому. Це був вибір без вибору: їй просто більше нікуди було йти.

– Чому ти такий сумний, мій брате?

Джилл відволіклася від думок і поглянула на Сміта. Боже, ця нещасна дитина навіть не знає, що щось не так! Вона доклала справжніх зусиль, щоб поглянути на все з його точки зору. Їй це не вдалося, але вона усвідомила, що він навіть не здогадується про те, що вони тікають від... Від кого? Від копів? Від керівництва лікарні? Джилл ще не до кінця розуміла, що накоїла і які закони порушила, – вона лише знала, що самотужки боролась проти об'єднаної волі Великих Людей; Володарів; тих, хто Ухвалював Рішення.

Але як вона могла сказати Людині з Марса, проти кого вони виступили, якщо ще й сама цього не розуміла? Чи є на Марсі поліція? Розмови з ним більше нагадували їй перекикування кризь ринву.

Небеса, а чи є у них хоча б ринви на Марсі? Чи дощ?

– Не забивай собі голову, – розсудливо промовила вона, – просто роби те, що я кажу.

– Так.

Це було незмінене, необмежене прийняття; внутрішня згода. Раптом у Джилл виникло відчуття, що він без вагань вистрибне з вікна, якщо вона про це попросить. І в цьому вона була впевнена; він вистрибнув би, насолоджуючись кожною секундою падіння з двадцятого поверху, і прийняв би без жодного здивування чи образи примусове відділення від тіла.

Не те щоб він не розумів, що таке падіння вб'є його: страх смерті був надзвичайно далеким для нього поняттям. Якби водний брат обрав для нього таке дивне відділення, він вшанував би це і спробував би грокнути.

– Що ж, ми не можемо стояти тут, ніжачи свої ноги. Мені слід нагодувати нас, і я повинна переодягти тебе, а потім нам потрібно буде піти. Знімай це. – Вона пішла оглянути Бенову шафу.

Потім вона повернулася, обравши для Сміта непримітний костюм для подорожей, берет, сорочку, нижню білизну та черевики. Сміт сердито гарчав, як кошеня, що грається з клубком; він спробував виконати її прохання, але його рука заплуталась у сестринській уніформі, а обличчя прикривала сорочка. Він навіть не зняв накидки перед тим, як спробував роздягтися.

Джилл вигукнула:

– Господи! – і кинулась йому на допомогу.

Вона звільнила його від одягу, глянула на вбрання і вирішила потім його сховати. Вона могла заплатити за ці речі Етті Шир пізніше і не хотіла, щоб копи знайшли їх тут, – просто про всяк випадок.

– Мій хороший, перед тим як надягнути чисті Бенові речі, тобі слід прийняти ванну. Про тебе зовсім не дбали. Ходімо.

Як медсестра, вона звикла до поганого запаху, але (також як медсестра) обожнювала мило та воду. Тому їй здалося, що останнім часом ніхто й не подумав викупати цього пацієнта. Звісно, Сміт іще не почав смердіти, але вже нагадував коня у спекотний день. Тут потрібна була мильна піна.

Він із задоволенням спостерігав, як вона наповнювала ванну. У палаті теж була ванна, але Сміт не знав, що її використовують, щоб утримувати воду. Все, що він знав, – обтирання у ліжку, та і те не так часто; заважав його стан, схожий на транс.

Джилл перевірила температуру води.

– Все добре; залазь.

Сміт не рухався. Він питально глянув на неї.

– Швидше! – різко сказала Джилл. – Лізь у воду.

Слова, які вона використала, точно були у його словнику людських слів, тому Сміт підкорився її наказу, – і його накрила хвиля емоцій. Цей брат хотів повністю помістити його тіло у воду життя. Ніколи він не удостоювався такої честі; наскільки він знав і вірив, нікому й ніколи ще не пропонували такого священного привілею. Тепер він почав розуміти, що ці інші краще від нього знають певні матерії життя... Факт, який він іще не трокнув, але мусив прийняти.

Ноги тремтіли; спершу він поставив у воду одну, потім іншу... і повільно сповз у ванну, аж доки повністю не занурився у воду.

– Гей! – крикнула Джилл і потяглася, щоб витягти його голову та плечі, а потім із жахом усвідомила, що, здається, тримає труп. Господи Боже! Він не може втонути, не зараз. Але це налякало її, і вона почала його трусити: – Сміте! Прокинься! Припини.

Сміт почув, що десь далеко його кличе брат, – і повернувся. Його очі вже не були спорожнілими, серцебиття пришвидшилося, а дихання відновилося.

– Ти в порядку? – вимагала відповіді Джилл.

– Я нормально. Я дуже щасливий... мій брате.

– Ти так мене налякав. Послухай, не пірнай під воду знову. Просто сиди так, як зараз.

– Так, мій брате. – Сміт додав кілька дивних квакаючих звуків, які для Джилл нічого не означали, зачерпнув воду так, наче це була надзвичайна коштовність, і підніс пригорщі до своїх вуст. Він доторкнувся до води, а потім запропонував її Джилл.

– Гей, не пий воду з ванни! Ні, я теж її не хочу.

– Не питимеш?

Він здавався таким ображеним, що Джилл знову не знала, що робити. Вона повагалася, потім нахилила голову і ледь доторкнулась губами до води в його долонях.

– Дякую.

– Можеш ніколи не відчувати спраги!

– Сподіваюся, ти також ніколи не відчуватимеш спраги. Але цього досить. Якщо хочеш пити, я принесу води. Але більше не пий з ванни.

Сміт здавався задоволеним і сидів тихо. До цього часу Джилл була переконана, що він ніколи не приймав ванни, і не знала, чого від нього чекати. Вона все обмірковувала. Без сумніву, вона може навчити його... Але вони втрачають дорогоцінний час. Можливо, їй слід було дозволити йому йти брудному.

Ну що ж, це не гірше, ніж схилитися над неспокійним пацієнтом у неврології. Піднімаючи Сміта, вона намочила блузку майже до плечей, тож зняла її і повісила. Коли вона витягувала Сміта з Центру, була вбрана у звичайний одяг: коротку спідницю зі складками, що спадали навколо колін. Піджак вона залишила у вітальні. Джилл глянула вниз на спідницю. Оскільки складки були точно фіксовані, нерозумно було б мочити її. Вона знизала плечима і розстібнула спідницю, залишившись у бюстгальтері і трусиках.

Джилл глянула на Сміта. Він витріщився на неї невинними, незацікавленими очима дитини. Вона зрозуміла, що почервоніла, і це її здивувало, тому що вона не думала, що з нею це може статися. Джилл вважала, що їй не притаманна надмірна скромність, і не мала нічого проти наготи у слушний час та у слушному місці. Вона згадала, як у п'ятнадцять вперше купалась на вечірці голяка. Але цей дитячий погляд дорослого чоловіка стурбував її, і вона вирішила, що краще змиритися з холодною і мокрою білизною, ніж зробити щось очевидне й логічне.

Вона прикрила хвилювання сердечністю.

– Не гаймо часу і розітрімо шкіру.

Вона опустила на коліна біля ванни, розпилила на нього мило і почала збивати його у піну. Через деякий час Сміт потягнувся і доторкнувся до її правої молочної залози. Джилл поспіхом відступила, майже впустивши розпилювач.

– Гей! Без оцього!

Він подивився так, наче вона дала йому ляпаса.

– Ні? – сказав він трагічно.

– Ні, – коротко погодилась вона. Глянула на його обличчя і м'яко додала:

– Все нормально. Просто не відволікай мене такими рухами, особливо коли я зайнята.

Він більше не дозволяв собі необачних жестів, і Джилл витягла пробку, спускаючи воду, щоб він зміг встати, поки вона змиватиме з нього мило. Потім, поки він сушився, вона з полегшенням одяглася. Тепле повітря спочатку налякало його, і він затремтів; але вона сказала, що йому нічого боятися, і порадила триматися за поручні над ванною, поки він сушився, а вона вдягалась.

Вона допомогла йому вийти з ванни.

– Тепер ти пахнеш значно краще, і готова посперечатися, що і відчуваєшся теж краще.

– Почуваюся гарно.

– Добре. Одягнімо тебе. – Вона провела його у Бенову спальню, де залишила одяг, що дібрала для нього. Але ще до того, як вона змогла пояснити, показати чи допомогти йому надягти труси, всередині їй похололо.

– ВІДЧИНІТЬ!

Джилл впустила труси. Вона до смерті злякалась, відчуваючи таку саму паніку, яку відчувала під час операції, коли у пацієнта впав тиск і він перестав дихати. Але дисципліна, якій її навчали в операційній, стала в пригоді. Вони точно впевнені, що всередині хтось є? Так, скоріше за все – інакше б ніколи сюди не прийшли. Те чортове роботизоване таксі видало її.

Що ж, їй варто відповісти? Чи вдати, що нікого немає вдома?

З динаміків знову долинув той самий крик. Вона прошепотіла до Сміта:

– Залишайся тут! – і пройшла у вітальню. – Хто там? – вигукнула вона, намагаючись говорити спокійно.

- Іменем закону вимагаю відчинити!

- Відчинити іменем якого закону? Не смішіть. Скажіть, хто ви та чого хочете, - до того як я викличу поліцію.

- Ми і є поліція. Ви Джилл Бордмен?

- Я? Звичайно ж, ні. Мене звуть Філіс О'Тул, я чекаю на містера Кекстона. А зараз вам краще піти, тому що я збираюся подзвонити у поліцію і повідомити про вторгнення у приватну власність.

- Міс Бордмен, у нас ордер на ваш арешт. Зараз же відчиніть, інакше вам же буде гірше.

- Я не ваша «міс Бордмен», і я зараз зателефоную в поліцію!

Їй не відповіли. Джилл чекала, як на голках. Скоро вона відчула на обличчі радіальне тепло. Маленька площа навколо дверного замка засвітилася червоним, потім білим. Щось затріщало, і двері відчинились. Там стояли двоє чоловіків. Один з них зайшов, вишкірився до Джилл і сказав:

- Краля тут, це добре. Джонсоне, оглянь все навколо і знайди його.

- Добре, містере Берквіст.

Джилл спробувала загородити двері. Чоловік на ім'я Джонсон, вдвічі більший за неї, поклав їй на плече руку, відсунув Джилл у бік і пройшов до спальні. Джилл різко вигукнула:

- Де ваш ордер? Погляньмо на ваше посвідчення особи, це грубе порушення закону!

Берквіст заспокійливо промовив:

- Не наривайся, крихітко. Насправді нам потрібна не ти, ми просто хочемо його. Поводь себе як слід, і вони пробачать тебе.

Вона вдарила його по нозі. Берквіст майстерно відступив убік, але це, напевно, було на краще, тому що Джилл і досі була боса.

- Неслухняна, неслухняна, - дорікнув він.

- Джонсоне? Знайшов його?

- Він тут, містере Берквіст. І він в чому мати народила. Здогадайтеся з трьох спроб, чим вони збиралися займатися.

- Не думай про це. Приведи його сюди.

Джонсон з'явився знову, штовхаючи перед собою Сміта, заламавши йому руку за спину, щоб краще контролювати.

- Він не хотів іти.

- Він піде, ще й як піде.

Джилл швидко ковзнула повз Берквіста і кинулася на Джонсона. Вільною рукою він відкинув її вбік.

- Ах ти ж маленька хвойда!

Джонсону не слід було її бити. Він вдарив її не сильно – навіть не так сильно, як свою дружину перед тим, як вона поїхала до батьків, і навіть і близько не так сильно, як бив в'язнів, що відмовлялися говорити. До цього часу Сміт взагалі ніяк не реагував і стояв мовчки. Він просто дозволив привести себе у кімнату з пасивним, марним спротивом цуценяти, яке не хоче гуляти на повідці. Він нічого не розумів у тому, що тут відбувалося, й намагався не втручатися.

Коли він побачив, що його водного брата вдарив цей інший, він викрутився та пірнув, потім звільнився і дивно потягнувся до Джонсона.

Джонсона там більше не було.

Він не був де-небудь іще. У кімнаті він більше не перебував. Лише прим'ята трава на місці його величезних ніг доводила, що він дійсно колись тут був. Джилл витріщилася на простір, де він щойно стояв, і відчула, що ризикує знепритомніти.

Берквіст закрив рота, знову його відкрив і хрипло промовив:

– Що ти з ним зробила? – Він швидше звертався до Джилл, аніж до Сміта.

– Я? Нічого я не робила.

– Не жартуйте зі мною. Це якийсь фокус? Він потрапив у пастку чи щось у такому роді? Куди він подівся?

Берквіст облизав губи.

– Не знаю.

Він витягнув з-під пальто пістолет:

– Але не намагайся повернути зі мною якийсь фокус. Ти залишаєшся тут, а його я забираю.

Сміт знову впав у стан пасивного очікування. Не розуміючи, що відбувається, він зробив той мінімум, який мав зробити. Але пістолети він вже бачив раніше, в руках чоловіків на Марсі, і з виразу обличчя Джилл було зрозуміло, що їй це не подобається. Він грокнув, що це один з тих критичних перетинів кривих у розвитку буття, де очікування має привести до правильних дій, щоб дозволити подальший розвиток подій. І почав діяти.

Старійшини гарно навчили його. Він підійшов до Берквіста: той перевів дуло пістолета на нього. Сміт потягнувся, і Берквіста теж більше не було. Сміт повернувся, щоб глянути на свого брата.

Джилл закрила рот рукою і закричала.

Смітове обличчя було абсолютно порожнім. Зараз воно стало трагічно нещасним, тому що він зрозумів, що на перетині кривих вчинив неправильно. Він благально глянув на Джилл і затремтів. Очі закотилися, він повільно сповз на траву, міцно скрутився у позі ембріона і більше не рухався.

Істерика Джилл припинилася, неначе хтось клацнув вимикачем. Зміна була набутим рефлексом: тут був пацієнт, який потребував допомоги; у неї не було часу на власні емоції – і не було часу сумувати чи перейматися тим, куди зникли ті двоє чоловіків. Вона опустила на коліна й оглянула Сміта.

Джилл не змогла відчутти дихання, не змогла прощупати пульс. Вона приклала вухо до його грудей. Спочатку їй здалося, що серце повністю зупинилося; але після тривалого проміжку часу вона почула ліниве стук-стук – кожен удар раз на чотири чи на п'ять секунд.

Стан нагадував їй шизоїдну абстиненцію. Але вона ніколи не бачила такого глибокого трансу – навіть у класі вивчення гіпноанестезії. Вона чула про такі схожі на смерть стани у фокусників зі Східної Індії, але ніколи особливо не вірила в подібні повідомлення.

Зазвичай вона не стала б будити пацієнта у такому стані, а відразу ж покликала б лікаря. Але зараз були незвичайні обставини. Вона не втрачала рішучості – події останніх п'яти хвилин ще більше переконали її в тому, що вона ніколи не віддасть Сміта назад в руки правління. Впродовж десяти хвилин вона намагалася розбудити Сміта усіма доступними їй способами, аж доки не зрозуміла, що не зможе цього зробити, не нашкодивши йому. Навіть чутливий незахищений колінний нерв не реагував.

У Беновій спальні вона знайшла потерту валізу для поїздки, завелику для ручної поклажі, але замалу для багажу. Вона відкрила її і побачила спакований диктофон, набір для гігієни, повний комплект чоловічого одягу, навіть ліцензійний пристрій для прослуховування телефонів у будь-який момент – все, що може знадобитись заклопотаному репортеріві, якщо його несподівано викличуть з міста. Джилл подумала, що наявність цієї спакованої валізи сама по собі вже є переконливим доказом того, що Бен нікуди не поїхав, як вважав Кілгаллен, але вона не гаяла часу на ці думки, а просто спорожнила валізу і потягла її у вітальню.

Сміт був важчим за неї, але вона, натренована підтримкою вдвічі більших за неї пацієнтів, змогла засунути його у велику сумку. Потім потрібно було якось його розігнути, щоб закрити її. Його м'язи не піддавались, але під дією м'якого, поступового тиску, вдалося змінити його положення – так, наче він був пластиліновий. Перед тим як закрити сумку, вона заповнила кути якимось одягом Бена. Джилл намагалася залишити кілька отворів для повітря, але сумка була зроблена зі скловолокна, цупкого, як холодне серце землевласника. Вона вирішила, що, поки його дихання на мінімумі, а рівень обміну речовин знизився, швидко задихнутися він не зможе.

Вона ледве змогла підняти спаковану сумку двома руками, напружуючись щосили – і, напевно, не змогла б пронести її на будь-яку відстань. Але сумка була обладнана коліщатами «Ред Кеп». Поки вона дійшла до рівного паркету біля виходу, вони залишили два огидні шрами на трав'яному килимі Бена.

Вона не пішла до фойе на даху, оскільки останнє, з чим вона хотіла б ризикувати, – це ще одне таксі, й вийшла у двері для персоналу. Там нікого не було, окрім молодого хлопця, що перевіряв доставку для кухні. Він повільно відійшов і дозволив їй викотити сумку на тротуар.

– Привіт, сестро. Що у твоїй сумці?

– Тіло, – хмикнула вона.

Він знизав плечима.

– Поставиш дурне запитання – отримаєш дурну відповідь. Я запам'ятаю.

Розділ 9

Третя планета від Сонця була у своєму звичному стані. Сьогодні на ній було на 230 000 більше душ, ніж учора, але серед п'яти мільярдів землян таке збільшення було майже непомітним. Королівство Південної Африки, члена Асоціації Федерації, знову викликали у Верховний Суд за переслідування їхньої білошкірої меншості. Повелителі жіночої моди зібралися на урочистому таємному зібранні у Ріо, де вирішили, що підігнутий край опустять, а пупки знову прикриватимуть. Три оборонні станції Федерації тихо погойдувались у небі, обіцяючи неминучу смерть кожному, хто порушить мир на планеті. Рекламні космічні станції пролітали не так уже й тихо, порушуючи спокій на планеті нескінченним гучним розхвалюванням численних телетоварів. На березі Гудзонової затоки встановили на півмільйона більше наметів, аніж торік; Асамблея Федерації оголосила Китайський рисовий пояс територією з катастрофічним рівнем недоїдання; а Синтія Дачесс, знана як найбагатша дівчина світу, розлучилась і сповна розрахувалася зі своїм шостим чоловіком. Все було як завжди.

Почесний доктор Даніель Дігбі, Верховний Єпископ Церкви Нового одкровення (фостерітів) проголосив, що відтепер янгол Азріль буде направляти Сенатора Федерації. Томас Бун сьогодні очікував Божественного благословення свого вибору; всі сервіси новин повідомляли правильні новини, адже фостеріти у минулому знищили надто багато газетних редакцій. У дитячій лікарні в Цинциннаті у містера і місіс Гаріссон Кембелів IV від сурогатної матері народився спадкоємець, поки щасливі батьки відпочивали у Перу. Доктор Горацій Квокенбаш, професор мистецтва дозволив у Йельській Божественній школі, висунув хвилюючу пропозицію щодо повернення до віри і розвитку духовної культури; у футбольній команді «Вест Пойнт» через укладання пари за участі половини постійних професійних спортсменів виник скандал; у Торонто, через ймовірну емоційну нестабільність, тимчасово відсторонили трьох хіміків, що займалися бактеріальною зброєю, – і всі троє заявили, що в разі потреби передадуть свої справи у Вищий Суд Федерації. Вищий Суд порушив роботу Верховного Суду Сполучених Штатів через право голосувати у справі «Рейнсберг проти штату Міссурі» у попередніх виборах, включно з членами Асамблеї Федерації.

Його ясновельможність, найпочесніший Джозеф Е. Дуглас, Генеральний Секретар Світової Федерації Вільних Штатів, обрав собі на сніданок омлет і буркотів щось про те, чому зараз людина не може отримати чашку пристойної кави. Перед ним була ранкова газета, яку підготувала нічна зміна його персоналу з інформації; газета рухалася перед його очима на передавально-виконавчому сканері, який Сперрі створив на замовлення з найоптимальнішою для читання швидкістю. Слова плавно рухались, поки він на них дивився; коли ж читач відвертався, пристрій це помічав і одразу ж зупинявся.

Він спостерігав за тим, як рядки рухались екраном, але насправді не читав їх, а просто уникав погляду свого боса, що сидів навпроти. Місіс Дуглас не читала газет: у неї були інші способи діставати потрібну інформацію.

– Джозефе...

Він підняв погляд, і пристрій зупинився.

– Так, моя люба?

– Тебе щось непокоїть.

– Що? Що змусило тебе це сказати, моя люба?

– Джозефе! Я спостерігала, доглядала, штопала твої шкарпетки й оберігала тебе від неприємностей впродовж тридцяти п'яти років не просто так. І знаю, коли тебе щось непокоїть.

Якимось чином, зрозумів він, вона знає. Він подивився на неї й замислився над тим, чому колись дозволив їй зобов'язати себе безтерміновим контрактом. Спочатку вона була простою секретаркою, у старі часи (він вважав їх «старими добрими часами»), коли він був державним службовцем і гадки не мав, що буде балотуватися. Свій перший контракт про звичайне співмешкання на дев'яносто днів вони уклали, щоб зекономити й без того обмежений бюджет кампанії за рахунок скорочення витрат на готель. Тоді вони погодилися, що це просто зручно, а «співмешкання» розглядалося як життя під одним дахом... і вона не штопала його шкарпетки, навіть тоді!

Він спробував згадати, як і коли саме ситуація змінилась. Офіційна біографія місіс Дуглас «Тінь величі: історія однієї жінки» стверджувала, що він зробив їй пропозицію, коли вони підраховували голоси на його перших виборах і, щоб задовольнити бажання романтики, він наполіг, щоб це було старомодне, поки-смерть-не-розлучить-нас весілля.

Що ж, він пам'ятав усе не так – проте не було сенсу сперечатися з офіційною версією.

– Джозефе! Відповідай!

– Що? Нічого страшного, моя люба. У мене була безсонна ніч.

– Я знаю. Вони розбудили тебе посеред ночі. Думаєш, я цього не знала?

Він подумав, що її кімната в добрих п'ятдесяти ярдах від його.

– Як ти про це дізналась, моя люба?

– Що? Звісно ж, це жіноча інтуїція. Про що тобі повідомив Бредлі?

– Будь ласка, моя люба, я маю покінчити з ранковими новинами до зустрічі Ради.

– Джозеф Едгертон Дуглас, не намагайся мене перехитрити.

Він зітхнув.

– Річ у тому, що ми втратили з поля зору того нахабу Сміта.

– Сміта? Ти про Людину з Марса? Що означає «втратили з поля зору»? Це смішно.

– Але так і є, моя люба: він зник. Випарувався зі своєї палати вчора ввечері.

– Абсурдно! Як він міг це зробити?

- Напевно, він переодягнувся у медсестру. Ми не впевнені.
 - Але... Не зважай. Він зник, це головне. Який дурнуватий план ти використаєш, щоб повернути його?
 - Що ж, у нас є кілька людей, які шукають його. Довірених, звісно ж. Берквіст...
 - Берквіст! Ота продажна шкура! Замість наказати шукати його кожному поліціянту – від спецслужб до їх підлеглих, лінивих офіцерів – ти відправив Берквіста!
 - Але, моя люба, ти не бачиш усієї картини. Ми не можемо вчинити інакше. Офіційно він узагалі не зникав. Бачиш, тут є... ну, інший хлопець. М-м-м... «офіційний» Людина з Марса.
 - Ох... – Вона барабанила пальцями по столі. – Я говорила, що твій дурнуватий план втягне нас у неприємності.
 - Але, моя люба, ти ж сама його запропонувала.
 - Ні. І не сперечайся зі мною. Гм... відправ за Берквістом. Я мушу зараз же з ним поговорити.
 - О, Берквіст йде по сліду. Він іще не доповідав.
 - Що? Напевно, він зараз вже на півдорозі до Занзібару. Берквіст зрадив нас. Ніколи не довіряла цьому чоловіку. Коли ти його наймав, я казала тобі, що...
 - Коли я наймав його?
 - Не перебивай... що будь-хто, хто отримує гроші двома способами, дуже швидко знайде й третій шлях. – Вона спохмурніла.
 - Джозефе, за всім цим стоїть Східна Коаліція. Це логічно. Можеш очікувати, що ще до вечора в Асамблеї буде проголошений вотум недовіри.
 - Що? Не розумію чому. Про це ніхто не знає.
 - О, заради Бога! Усі дізнаються про це: Східна Коаліція розкаже. А зараз помовч і дай мені подумати.
- Дуглас закрив рота й повернувся до газети. Він читав про те, що Рада Міського графства у Лос-Анджелесі підтримала петицію до Федерації про допомогу у вирішенні їхньої проблеми зі смогом – на основі того, що Міністерство Здор'я провалило забезпечення чогось там, не важливо чого саме, але допомогти їм варто, тому що Чарлі готувався до важких часів переобрання, а фостеріти висунули власного кандидата, і йому потрібен був Чарлі. Акції «Лунар Ентерпрайзес» подешевшали на два пункти до закриття, можливо, вирішив він, тому що...
- Джозефе!
 - Так, моя люба?
 - Наш «Людина з Марса» один-єдиний; той, кого виставить Східна Коаліція, – фальшивка. Ось як все буде.
 - Але, моя люба, ми не можемо обдурити їх.

- Не можемо? Що ти маеш на увазі? Ми вже вплутались у це, тож маємо обдурити.

- Але ми не можемо. Науковці одразу ж помітять підміну. Я продав душу дияволу, щоб тримати їх подалі весь цей час.

- Науковці!

- Але вони можуть, ти ж знаєш.

- Нічого я не знаю, на відміну від науковців! Їхні праці - це наполовину припущення, наполовину заобов'язки. Їх треба заарештувати. Заборонити законом. Джозефе, я постійно тобі повторюю, що єдина справжня наука - це астрологія.

- Ну, я не знаю, моя люба. Нагадаю тобі, що я не дуже-то орієнтуюся в астрології...

- І не треба. Врешті-решт, для тебе все вже зроблено.

- ...але я вважаю, що деякі з цих наукових професорів - справжні акули. Один з них казав мені якось, що існує зірка, яка важить у шість тисяч разів більше, ніж свинець. Чи, може, у шістдесят тисяч? Дай згадати...

- Маячня! Як вони взагалі можуть таке знати? Не висовуйся, Джозефе, поки я не закінчу цю справу. Вони нічого не помітять. Їхня людина - фальшивка. Але зараз ми використаємо Спеціальну службу, схопимо і приведемо його назад, якщо це можливо - до того як Східна Коаліція викрие нас. Якщо виникне потреба, ми вживатимемо надзвичайних заходів. А якщо під час арешту Сміта підстрелять чи щось іще - то йому ж гірше. Але це, звісно, у крайньому разі - хоча його навряд чи довго оплакуватимуть. Він сам на сам зі своїми проблемами.

- Агнес! Ти розумієш, що пропонуєш?

- Я нічого не пропоную. Люди вмирають щодня. Джозефе, це розуміють усі. Результат виправдовує засоби - ти ж так любиш це повторювати.

- Але я не хочу, щоб цей хлопець помер.

- Хто говорив щось про те, щоб нашкодити йому? Але ти маєш діяти рішуче, Джозефе: це твій обов'язок. Історія виправдає тебе. Що важливіше: вирішити все заради п'яти мільярдів людей чи розм'якнуту і сумувати за чоловіком, який навіть не громадянином твоєї країни?

Дуглас не відповів. Місіс Дуглас встала.

- Що ж, я не можу витрачати решту ранку на суперечки з тобою, Джозефе; зараз я мушу поговорити з мадам Везант, щоб замовити новий гороскоп, складений саме для цієї справи. Але ось що я можу тобі сказати: я віддала кращі роки свого життя, щоб ти опинився там, де ти є, не для того, щоб ти зараз усе втратив через м'якотілість. Не осоромся.

Вона розвернулася й вийшла. Головний чиновник планети випив іще дві порції кави і лише після цього зміг зібратися на сили, щоб вирушити до Палати Ради. Нешасна стара Агнес! Така амбітна. Він думав, що трохи розчарував її... і, без сумніву, майбутні зміни не будуть для неї легкими. Що ж, вона хоча б віддана до кінчиків пальців... І в усіх нас є вади. Вона ж, очевидно, була так само хвора ним, як він - нею!

Він виструнчився. Одне він знав точно: що не дозволить їм бути грубими з хлопчиною Смітом. Сміт був і проблемою, і даром, але також іще й милим хлопцем, привабливим у своїй безпорадності та придуркуватості.

Агнес мусила б побачити, як легко його налякати; після цього вона б так не говорила. Сміт пробудив би у ній материнський інстинкт. Але питання в тім, чи є взагалі у Агнес материнський інстинкт. Коли вона так говорить, важко повірити, що є. Маячня: його мають усі жінки, це науково доведено. Хоча – чи не могли вчені помилятися?

Прокляття, він у жодному разі не збирався дозволяти їй помикати ним. Вона продовжувала нагадувати йому, що саме завдяки їй він опинився на верхівці; але він краще знав... і відповідальність була його і тільки його. Він встав, розправив плечі, виструнчився і пішов до Кімнати Ради.

Впродовж усього – тривалого – засідання він очікував на те, що хтось завершить почате. Цього не сталося, а помічник не приніс жодних повідомлень. Дуглас був змушений зробити висновок, що про зникнення Сміта, хоч як важко в це було повірити, насправді знають лише його підлеглі.

Генеральний Секретар дуже хотів заплющити очі, сподіваючись на те, що жахливий безлад вирішиться сам собою, однак події не дозволяли йому цього. І дружина так само.

Агнес Дуглас обрала Евіту Перон кумиром для наслідування, бо вважала, що дуже схожа на неї. Це був її власний образ: для світу вона надягала маску помічниці та супутниці великої людини, яку мала за честь називати своїм чоловіком. Вона носила цю маску навіть на самоті – щоб мати корисну здатність Червоної Королеви вірити в те, у що їй хотілося вірити. Тим не менше вона ніколи не говорила відкрито про свою власну політичну філософію – тому що була переконана, що світом повинні правити чоловіки, а жінки повинні керувати чоловіками.

Їй ніколи не спадало на думку, що всі її переконання та дії мали під собою сліпу злість на долю, що зробила її жінкою... Вона досі вірила, що між її поведінкою, бажанням батька мати сина і тим, що вона заздрила матері, не було жодного зв'язку... Такі злі думки ніколи не приходили їй в голову. Вона любила батьків і приносила свіжі квіти на їхні могили за кожної слушної нагоди; кохала чоловіка і часто казала це привселюдно; пишалася своєю жіночністю і говорила про це на загал майже так само часто, а іноді й поєднувала обидва твердження.

Агнес Дуглас не чекала, доки чоловік почне щось робити зі зникненням Людини з Марса. Весь особистий персонал її чоловіка підкорявся їй так само, як і йому... А іноді навіть більше, ніж йому. Вона викликала головного виконавчого помічника з публічної інформації – так містер Дуглас називав прес-агента, – а потім перемкнула увагу на більш нагальні справи, як-от складання свіжого гороскопу. В її кімнаті в Палаці була приватна секретна лінія до студії мадам Везант; на екрані майже одразу з'явилося округле невиразне обличчя з проникливим поглядом.

– Агнес? Що сталося, любя? У мене зараз клієнт.

– Твоя лінія захищена?

– Звісно.

– Позбудься його, зараз же. Це терміново.

Мадам Олександра Везант прикусила губу, але вираз її обличчя не змінився, а в голосі не було роздратування.

– Звісно. Хвилинку.

Її риси розтанули на екрані, а замість них з'явився сигнал «утримання». Чоловік, що зайшов до кімнати, чекав біля столу місіс Дуглас; вона озирнулася і побачила, що це Джеймс Сенфорт, прес-агент, якого вона викликала.

– Є якісь звістки від Берквіста? – без преамбул, вимогливо запитала вона.

– М-м-м... Я не займаюся цією справою. Це справа Мак-Крері.

Вона не звернула уваги на його зауваження.

– Ти дискредитуєш його до того, як він заговорить.

– Що? Думаєте, Берквіст зрадив нас?

– Не будь наївним. Тобі варто було порадитися зі мною перед тим, як використовувати його.

– Але це не я. Це робота Мак-Крері.

– Ти повинен знати, що відбувається довкола. Я...

На екрані знову з'явилося обличчя мадам Везант.

– Посидь-но ось там, – сказала місіс Дуглас до Сенфорта. – Почекай.

Вона повернулася до екрана.

– Еллі, дорогенька, мені потрібен свіжий гороскоп для мене та Джозефа. Тільки швидко – так швидко, як тільки зможеш їх скласти.

– Дуже добре, – астролог вагалась, – я буду значно корисніша для тебе, люба, якщо ти скажеш, звідки така терміновість.

Місіс Дуглас барабанила пальцями по столу.

– Тобі ж не обов'язково це знати, правда?

– Звісно ж, ні. Будь хто, хто має необхідну ретельну підготовку, математичні навички та знання зірок, може скласти гороскоп, не знаючи нічого, крім місця та часу народження людини. Тобі про це відомо, дорогенька. Ти б могла навчитись робити це самостійно, якби не була надзвичайно зайнята. Пам'ятай: зірки радять, але не примушують. У тебе є вибір. Але якщо я маю підготувати для тебе надзвичайно детальний та складний аналіз, щоб допомогти, то мушу знати, у який сектор дивитися. Ми зосередимось на впливі Венери? Чи, можливо, Марса? Чи, може...

Місіс Дуглас вирішила.

– Марс, – перебила вона. – Еллі, я хочу щоб ти склала третій гороскоп.

– Дуже добре. Чий?

– М-м... Еллі, я можу тобі довіряти?

Здається, це образило мадам Везант.

– Агнес, якщо ти мені не довіряєш, то краще взагалі не консультуватися зі мною. Є багато інших людей, які можуть дати тобі наукові пояснення. Я не єдиний носій давнього знання. Припускаю, у професора ван Краузмейера гарна репутація, навіть попри те, що інколи він схильний до... – Вона замовкла.

– Будь ласка, будь ласка! Звісно, я довіряю тобі. Не думала, що ти дозволиш комусь іще виконувати для мене розрахунки. Слухай уважно. Тебе ніхто не чує?

– Звичайно ж, ні, люба.

– Я хочу, щоб ти склала гороскоп для Валентина Майкла Сміта.

– Валентина Май... Людини з Марса?

– Так, так, Еллі. Його викрали. Ми повинні знайти його.

Через дві години мадам Олександра Везант відкинулась на крісло біля столу і зітхнула. Вона доручила секретареві скасувати всі зустрічі і справді зробила все, що могла: кілька аркушів паперу, вкриті діаграмами та фігурами, та потертий довідник перед нею свідчили про її зусилля. Олександра Везант відрізнялася від інших астрологів-практиків тим, що і справді намагалась обрахувати «впливи» небесних тіл за допомогою книги в м'якій обкладинці під назвою «Наука арканів ведичної астрології та Соломонів камінь», яку вона отримала від свого останнього чоловіка, професора Саймона Магуса, відомого телепата, гіпнотизера, ілюзіоніста та учня таємних мистецтв.

Вона довіряла книзі, бо довіряла йому: ніхто не вмів складати гороскопи так, як Саймон, коли був тверезий. У більшості випадків він навіть не підглядав у книгу – так добре її знав. Вона розуміла, що ніколи не досягне його майстерності, тож завжди користувалася книгою та практичним довідником. Часом її розрахунки були трохи незрозумілі; з тієї самої причини в її чековій книжці інколи щось не сходилося, тому що Беккі Вессі (як її називали в дитинстві) так і не опанувала таблиці множення і часто плутала сімки з дев'ятками.

Тим не менше вона складала гарні гороскопи: місіс Дуглас була не єдиною її відомою клієнткою.

Проте цього разу, коли дружина Генерального Секретаря зажадала, щоб вона склала гороскоп для Людини з Марса, Беккі майже панікувала. Схоже відчуття в неї з'явилося тоді, коли якийсь нав'язливий дурень з аудиторії напівіг на тому, щоб перед тим, як професор почне ставити запитання, їй зав'язали очі. Ще у дитинстві вона зрозуміла, що має вроджені акторські здібності, а також здатність знаходити правильні відповіді, тому подолала паніку і продовжила роботу. Зараз вона вимагала від Агнеси точний час, дату та місце народження Людини з Марса, свято переконана в тому, що такої інформації ні в кого немає.

Але таку інформацію їй надали, а після короткої паузи вона отримала ще точніші цифри з журналу «Посланниці». З того моменту вона вже не панікувала, а просто прийняла інформацію та пообіцяла передзвонити, щойно гороскоп буде готовий.

Але зараз, після двох годин складних підрахунків, попри те що вона закінчила нові гороскопи для містера та місіс Дугласів, зі Смітовим вона

так і не зрушила з мертвої точки. Проблема була дуже проста... і непереборна. Сміт народився не на Землі.

У її астрологічній біблій не припускалося навіть думки про те, що людська істота може бути народжена десь іще. Анонімний автор жив і помер іще до того, як на Місяць відправили першу ракету. Вона намагалася знайти логічний шлях вирішення цієї дилеми, припускаючи, що всі принципи вже є в її довіднику, і єдине, що слід зробити, – це знайти, як правильно виконати бокове зміщення. Але вона зрозуміла, що заплуталася у купі незнайомих їй співвідношень, і коли нарешті розібралася з ними усіма, то усвідомила, що навіть не впевнена в тім, чи однакові знаки Зодіаку на Марсі та на Землі... І що взагалі можна зробити без знаку Зодіаку?

З таким самим успіхом вона могла б спробувати визначити кубічний корінь: це було для неї так складно, що колись змусило покинути школу.

З нижньої шухляди вона витягнула тоник, який тримала для складних випадків. Швидко випила келих і налила ще один, думаючи про те, що Саймон, напевно, легко впорався б із цим. Через деякий час вона почула його рівний, розмірений голос: «Впевненість, крихітко, впевненість! Будь впевнена у собі, і селюки тобі довіряться. Цим ти зобов'язана саме їм».

Почуваючись значно краще, вона почала виписувати результати двох гороскопів для Дугласів. Коли це було зроблено, мадам Везант повернулася до написання гороскопу для Сміта і виявила, як завжди, що слова на папері доводять себе самі: всі вони були так чарівливо правдиві! Вона саме закінчувала текст, коли знову зателефонувала Агнес Дуглас.

– Еллі? Ти ще не закінчила?

– Щойно, – самовпевнено відповіла мадам Везант.

– Ти, звісно ж, розумієш, що гороскоп молодого Сміта наразі – дуже незвичайне та складне для Науки питання. Для народженого, як він, на іншій планеті, потрібно перерахувати кожний аспект та співвідношення планет. Вплив Сонця менший, а вплив Венери майже цілковито відсутній. Тоді як Юпітер має новий – мушу сказати, можливо, навіть «унікальний» – вияв, і я впевнена, що ти це побачиш. Необхідні розрахунки...

– Еллі! Не треба цього. Ти знаєш рішення?

– Ну звісно ж.

– О, дякувати Богу! Я вже було подумала, що ти намагаєшся сказати, що тобі це не по зубах.

Це і справді зачепило гордість мадам Везант.

– Моя люба, Наука ніколи не змінюється: змінюються лише її форми. Методи, які передбачили точний момент та місце народження Христа, за допомогою яких Юлій Цезар дізнався, коли і як помре... Як можна помилитися зараз? Правда є Правда, і вона незмінна.

– Так, звісно.

– Ти готова їх почути?

– Дай мені перемкнутись на «запис». Починай.

– Дуже добре. Агнесо, це найбільш кризовий період твого життя. Лише двічі до цього небесні тіла збиралися у такій сильній позиції. Тому ти повинна

лишатись спокійною, не поспішати і обмірковувати це все. Усі знаки на твою користь... Тож раджу тобі не йти проти них, уникаючи необачних рішень. Не дозволяй, щоб через зовнішній вигляд страждав твій розум...

Вона продовжила, даючи хороші поради. Беккі Віззі завжди давала гарні поради, причому робила це завжди дуже впевнено, бо сама в них вірила. У Саймона вона навчилася того, що навіть коли зорі здаються безнадійними, завжди є спосіб пом'якшити удар – щось, що зможе зробити клієнта щасливішим... Якщо вона знайде це і вкаже на це щось.

Напружене обличчя на екрані навпроти неї заспокоїлось, і місіс Дуглас кивала на знак згоди, коли вона на чомусь наголошувала.

– Тож ти бачиш, – підбила підсумки мадам Везант, – що лише тимчасова відсутність молодого Сміта – це не проблема, а необхідність, що доводить поєднання впливів ваших трьох гороскопів. Не засмучуйся і не бійся: він повернеться, або ж уже зовсім скоро ти отримаєш про нього звістку. До того часу важливо не робити ніяких радикальних чи невідворотних вчинків. Зберігай спокій.

– Так, я розумію.

– І ще одне. Вплив Венери на Марсі найсильніший і потенційно домінантний. У цій справі Венера, без сумніву, символізує тебе, але Марс – і твого чоловіка, і Сміта, зважаючи на унікальні обставини його народження. Тому на твоїх плечах – подвійний тягар, але ти маєш прийняти цей виклик; ти повинна продемонструвати мудрий спокій і стриманість, притаманні лише жінкам. Ти мусиш підтримати свого чоловіка, провести його через кризу і заспокоїти. Черпай спокій та мудрість з джерел матінки-землі. Це твій особливий дар. І зараз саме час ним скористатися.

Місіс Дуглас зітхнула.

– Еллі, ти просто неперевершена! Не знаю, як тобі і дякувати.

– Дякуй не мені. Дякуй Давнім Володарям, моїм вчителям.

– Я не можу подякувати їм, тож дякую тобі. І твоя платня цього не окупить, Еллі. Чекай на подарунок.

– Не варто, Агнес. Я вважаю за честь допомагати тобі.

– А я маю за честь високо цінувати твою допомогу. Ні, Еллі, більше ані слова!

Мадам Везант дозволила собі ще трохи послухати вмовляння, а потім вимкнулась, сповнена теплих відчуттів від того, що її поради були доречними (а це вона знала напевне). Бідна Агнес... У душі вона така добра жінка... Але її так і розривають суперечливі бажання. Це була честь – трохи звільнити її шлях, полегшити тягар, який та несла. Мадам Везант стало краще від того, що вона допомогла Агнес.

Їй стало краще ще й тому, що дружина Генерального Секретаря ставилася до неї майже як до рівної, хоча й не розуміла цього до кінця, тому що в душі була геть не чванькувата. Молода Беккі Віззі була така непомітна, що член комісії торговельного центру не зміг запам'ятати навіть її імені, попри те що звернув увагу на об'єм її грудей. Беккі Віззі це не образило: Беккі любила людей. Зараз їй подобалась Агнес Дуглас.

Беккі Віззі любила всіх.

Вона ще трохи посиділа, насолоджуючись м'яким теплом і перепочинком від пережитого тиску. Просто потягувала тонік, поки її практичний та кмітливий мозок складав до купи зібрані крихти та шматочки. Потім, без усіякого свідомого рішення, зателефонувала своєму акційному брокеру і дала йому інструкції продати акції «Лунар Ентерпрайзес».

Він фиркнув.

– Еллі, ти збожеволіла. Та низькокалорійна дієта ослабила твій розум.

– Послухай мене, Еде. Коли вони подешевшають на десять одиниць, продавай, навіть якщо вони зараз й досі на плаву. Зачекай, поки вони зміняться. Коли відновляться на три пункти, знову придбай... А потім, коли повернуться до сьогоднішньої ціни, продавай.

Після тривалого мовчання Ед лише дивився на неї.

– Еллі, ти знаєш щось. Розкажи дядькові Еду.

– Зірки сказали мені, Еде.

Ед вважав пропозицію астрономічно неможливою. Він додав:

– Добре; якщо не скажеш, то не скажеш. Гм... Я ніколи не надавав цьому достатнього значення, щоб залишатись осторонь нечесної гри. Ти не проти, якщо я піду на це з тобою, Еллі?

– Зовсім ні, Еде, до того часу, поки ти не знахабнієш до такої міри, щоб це вплигло на поверхню. Це делікатна й особлива ситуація. Сатурн просто балансує між Дівою та Левом.

– Як скажеш, Еллі.

Щаслива від того, що Еллі підтвердила всі її припущення, місіс Дуглас одразу взялася до справ. Після того як вона отримала та переглянула досье зниклого Берквіста, наказала зробити все, щоб знищити його репутацію. Потім порадила з Твітчеллом – керівником закону Спеціальної служби, який вийшов від неї глибоко нещасним і відразу ж зробив життя своїх виконавчих офіцерів нестерпним. Місіс Дуглас доручила Сенфорту організувати ще один випуск «Людини з Марса» по стерео і додати до них плітки про те, що «з прихованого джерела в правлінні» стало відомо, що Сміта переводять, щоб забезпечити йому клімат для одужання, якомога більше схожий на марсіанський, чи, можливо, вже перевели, в санаторій високо в Андах. Потім вона відкинулася у кріслі і подумала, як спонукати Пакистан голосувати за Джозефа.

Зараз вона піклувалася про нього, вмовляючи підтримати пакистанські вимоги лівової частини Кашмірового торію. Оскільки він від початку хотів це зробити, але й досі не зробив, вона зрозуміла, що це необхідно. Вмовити Джозефа було неважко: попри його незначну впертість вона припускала, що він погодиться. З цим рішенням вона залишила звернення щодо «Материнства у Новому Світі» для Дочок Другої Революції.

Поки місіс Дуглас надто вільно говорила про те, на чому вона дуже погано зналася, Джубал Е. Гаршоу, бакалавр юридичних наук, магістр, доктор наук, людина, що жила в своє задоволення, гурман, сибарит, популярний автор незвичайної неопесимістичної філософії, сидів вдома, у Поконосі, у власному басейні, перебирав густе сиве волосся на грудях і спостерігав, як бавляться у воді три його секретарки. Всі трое були надзвичайно вродливі, а крім цього, були ще й надзвичайно хорошими секретарками. На думку Гаршоу, згідно з принципом найменшої дії потрібно було поєднати користь і красу. Блондинка Анна, руденька Міріам та темноволоса Дорказ – у кожній природний колір. Їх добирали відповідно, від приємної повноти до смачної худоби. Різниця у віці між ними була більше від п'ятнадцяти років, проте важко було сказати одразу, котра з них найстарша. Без сумніву, вони мали прізвиська, але в домі Гаршоу не надто цікавилися їхніми іменами. Пліткували, що одна з них – онучка самого Гаршоу, але думки з цього приводу розділилися.

Гаршоу працював так само важко, як і завжди. Більша частина його мозку займалася тим, що спостерігала, як гарненькі дівчата бавляться у воді під сонцем; одне мале, закрите, звуконепроникне відділення займалося творчістю. Він стверджував, що його метод літературної творчості полягав у тому, щоб поставити його гонади паралельно з таламусом і повністю відімкнути мозок; його звички додавали цій теорії певної вірогідності.

Під час роботи мікрофон, що стояв праворуч від нього на столі, був налаштований на запис голосу, але він використовував його лише для нотаток. Коли він був готовий писати, то користувався послугами стенографістки й спостерігав за тим, як вона реагує. Зараз він був готовий.

– Сюди! – вигукнув він.

– Черга Анни, – відповіла Дорказ. – Але працюватиму я. Отой сплеск – це була Анна.

– Пірни та приведи її. Я не можу чекати.

Маленька брюнетка розсікла воду, і кількома хвилинами пізніше Анна вийшла з басейну, вбралась у махровий халат, витерла об нього руки та сіла поруч, з іншого боку столу. Вона нічого не говорила, так само, як і не робила ніяких приготувань. Анна мала абсолютну пам'ять і ніколи не переймалася записувальним приладдям.

Гаршоу підняв склянку з кубиками льоду, поверх яких налив бренді, і зробив глибокий ковток.

– Анна, я придумав щось дійсно сльозливе. Це історія про маленьке кошеня, яке у різдвяний вечір забрело до церкви, щоб зігрітися. Крім того, що воно помирало з голоду, замерзло і загубилося, у кошеняти була – один Бог знає чому – пошкоджена лапка. Отже, почнімо: «Сніг падав, відколи...»

– Який псевдонім?

– М-м-м... Краще знову використай «Моллі Водзворт». Ця справді примітивна. І заголовок – «Інші ясла». Почни спочатку.

Він говорив, розглядаючи її зблизька. Коли з її заплющених очей потекли сльози, він злегка посміхнувся і теж заплющив очі. До того часу, поки він закінчив, сльози текли по його щокам так само, як і по її. Обое скупались у катарсисі сентиментальності.

- Тридцять, - оголосив він. - Можеш висякатися. Надішли це і, заради Бога, не показуй мені, бо я його порву.

- Джубале, тобі колись бувало соромно?

- Ні.

- Колись за таке я точно тобі вріжу просто у товсте черевце.

- Я знаю. Але не можу обманювати своїх сестер: по-перше, вони були б надто старі, а по-друге, у мене ніколи не було жодної. А тепер забори свій задок в дім і займися цим оповіданням до того, як я передумаю.

- Так, бос.

Проходячи повз його крісло, вона поцілувала його в лисину.

Гаршоу знову вигукнув:

- Сюди! - і перед ним з'явилась Міріам.

Але гучномовець, встановлений на будинку позад нього, ожив:

- Бос!

Гаршоу видав лише одне слово, і Міріам з докором фиркнула над ним. Він додав:

- Так, Ларрі?

Доповідач відповів:

- Тут внизу біля воріт дама, яка хоче вас побачити. І вона притягла з собою труп.

Гаршоу на хвилину замислився.

- Вона гарненька? - сказав він у мікрофон.

- Гм... Так.

- Тоді чому ти тягнеш kota за хвіст? Впусти її. - І Гаршоу відкинувся на спинку крісла. - Починай, - сказав він. - Зйомка у місті, у кадрі двоє людей у кімнаті. На прямому стільці сидить коп. Він без головного убору, комір розстебнутий, обличчя вкрите потом. Ми бачимо лише спину іншої постаті, що стоїть між нами та копом. Ця людина піднімає руку і відводить її назад, майже за межі кадру. Вона б'є копа з важким, глухим звуком... - Гаршоу підняв очі і сказав: - Пізніше продовжимо звідси.

Автомобіль скочувався з пагорба до будинку. За кермом була Джилл; поруч з нею сидів молодик. Коли авто зупинилося біля Гаршоу, чоловік одразу ж вистрибнув, наче зрадив можливості опинитися якнайдалі від її вмісту.

- Ось вона, Джубале.

- Я бачу. Доброго ранку, дівчинко. Ларрі, де цей труп?

- На задньому сидінні, бос. Під ковдрою.

- Але це не труп, - запротестувала Джилл. - Це... Бен говорив, що ви... Я хочу сказати... - Вона втратила самоконтроль і розридалась.

- Годі, моя люба, - м'яко сказав Гаршоу. - Дуже мало трупів цього варті. Дорказ, Міріам, попіклуйтеся про неї. Дайте їй води та вмийте.

Він глянув на задне сидіння, почав піднімати ковдру. Джилл відкинула руку Міріам, яку та їй подала, і різко сказала:

- Ви маєте вислухати! Він не мертвий. Щонайменше, я на це сподіваюсь. Він... о Боже! - Вона знову заплакала. - Я така брудна... і така налякана!

- На вигляд труп, - задумливо промовив Гаршоу. - Мушу визнати, що температура тіла така ж, як і температура повітря. Оціпеніння не типово. Як давно він помер?

- Але він не помер! Можете витягти його звідти? Поки я довезла його сюди... Це було жакливо.

- Звісно. Ларрі, дай мені руку. Ларрі, та ти аж позеленів. Якщо тебе змудить, сам і прибиратимеш.

Вони витягли Валентина Майкла Сміта з заднього сидіння і поклали на траву біля басейну. Тіло досі залишалось негнучким і скрученим. Без нагадування Дорказ принесла стетоскоп лікаря Гаршоу; вона встановила його поряд зі Смітом, ввікнула й підвищила напругу.

Гаршоу вставив заглушки у вуха й прислухався до його серцебиття.

- Боюсь, ви помиляєтесь, - м'яко сказав він Джилл, - я не зможу йому допомогти. Хто він?

Джилл зітхнула. Її обличчя нічого не відображало, і вона втомлено відповіла:

- Він був Людиною з Марса. Я так старалася.

- Ви впевнені, що це Людина з Марса?

- Так. Бен... Бен Кекстон сказав, що ви один з тих, до кого можна звернутися.

- Бен Кекстон, так? Я високо ціную впевн... тихо! - Гаршоу підняв руку, вимагаючи, щоб всі замовкли, а сам хмурився і слухав. Спершу він виглядав загнаним у кут; потім на його обличчі вибухнуло здивування. - Серцебиття! Не зійти мені з цього місця. Дорказ, нагору! Клініка - третя шухляда знизу у замкненій частині холодильника; пароль - «солодкі сни». Принеси всю шухляду і візьми кубик гіпосульфїту зі стерилізатора.

- Зараз!

- Лікарю, не треба стимуляторів!

Гаршоу повернувся до Джилл.

- Що?

- Вибачте, сер... Я просто медсестра... але цей випадок відрізняється. Я знаю.

- М-м-м... зараз він мій пацієнт, сестро. Але десь років сорок тому я зрозумів, що я не Бог, і через десять років після цього усвідомив, що я - навіть не Ескулап. Що ви хочете спробувати?

- Я просто хочу спробувати розбудити його. Якщо з ним нічого не робити, він іще більше заглибиться у цей стан.

- Що ж... Вперед. Доки ви не вирішите використати сокиру. Потім ми спробуємо мої методи.

- Так, сер.

Джилл сіла на коліна біля Сміта, м'яко намагаючись випрямити його кінцівки. Брови Гаршоу поповзли вгору, коли він побачив, що їй це вдалося. Джилл поклала голову хлопця собі на коліна і обережно колихала його у руках.

- Будь ласка, прокинься, - тихо промовила вона. - Це Джилл... Твій водний брат.

Тіло ворухнулось. Дуже повільно піднялись груди. Потім Сміт зробив довгий хриплий вдих і розплющив очі. Він глянув на Джилл і посміхнувся дитячою посмішкою. Джилл посміхнулася у відповідь. Потім він роззирнувся довкола, і посмішка зникла.

- Все добре, - швидко сказала Джилл. - Вони всі друзі.

- Всі друзі?

- Правильно. Всі вони - твої друзі. Не хвилюйся і не йди знову. Все добре.

Він не відповів, але широко розплющив очі, роздивляючись усе та всіх присутніх. Він був схожий на kota на природі.

Через двадцять п'ять хвилин Гаршоу вклав обох своїх пацієнтів у ліжку. До того як подіяла пігулка, яку він їй дав, Джилл змогла розповісти достатньо, щоб Гаршоу зрозумів, що ризикує головою. Бен Кекстон зник, він мав спробувати з'ясувати, як це вирішити, а молодий Сміт був гарячий як вогонь... Хоча він мав би здогадатися про це, коли почув, хто він. Ну що ж, життя інколи вміє бути кумедним; це тимчасово відкине сіру нудьгу, що завжди чекає за рогом.

Він глянув на маленький автомобіль, яким приїхала Джилл. Написи на боках повідомляли: «Прокат Рідінг - фарбувальне наземне обладнання усіх видів» і «Працюйте з голландцем!»

- Ларрі, огорожа під напругою?

- Ні.

- Увімкни її. Потім - іще до того, як стемніє, - витри кожен найменший відбиток пальця з цієї таратайки. Присмерком відвези її на інший бік Рідінга, а краще - аж до Ланкастера, і залиш в кюветі. Потім їдь у Філадельфію, спіймай шатл на Скрентон - і повертайся додому вже зі Скрентона.

- Звісно, Джубале. Скажіть, він що, справді Людина з Марса?

- Тобі б краще сподіватися, щоб це було не так. Тому що коли це він і вони спіймають тебе до того, як ти викинеш той непотріб і візьмуть тебе з

ним, то, очевидно, допитуватимуть з ударним ліхтариком. Але я думаю, що це таки він.

– Я перевірю. Мені потрібно пограбувати кілька банків на зворотному шляху?

– Напевно, це найбезпечніше з того, що ти можеш зробити.

– Добре, бос... – Ларі завагався. – А ви не заперечуєте, якщо я затримаюсь у Філі на ніч?

– Що, в ім'я Господа, чоловік може робити у Філадельфії уночі?

– Багато чого, якщо знати, куди дивитися.

– Як тобі зручно. – Гаршоу розвернувся. – Сюди!

Джилл прокинулась незадовго до вечері, яка у цьому будинку зазвичай була десь о восьмій. Вона відчувала, що відпочила, але її не полишало відчуття тривоги – такої сильної, що вона втягнула повітря з вентиляції над її головою і припустила, що лікар приспав її гіпнотично, та ще й додав заспокійливе. Поки вона спала, хтось забрав брудний порваний вуличний одяг, у якому вона приїхала й залишив просту білу вечірню сукню і босоніжки. Одяг чудово їй підійшов, і Джилл вирішила, що він, напевно, належить тій, кого лікар назвав Міріам. Вона прийняла ванну, зробила макіяж, розчесала волосся і спустилась вниз, до великої вітальні, почуваячись іншою людиною.

Дорказ вишивала, скрутившись у великому кріслі; вона підняла погляд, дружньо їй кивнула – так, наче Джилл завжди була частиною цього дому, – і повернулася до свого захопливого заняття. Гаршоу стояв, обережно помішуючи якусь суміш у високому холодному графіні.

– Вип'єте? – сказав він.

– Гм... Так, дякую.

Він наповнив по вінця два великі коктейльні келихи і передав один їй.

– Що це? – запитала вона.

– Мій власний рецепт: кометний коктейль. Третина горілки, третина соляної кислоти, третина води, дві дрібки солі, плюс додайте маринованих жуків.

– Краще віскі з содовою, – порадила Дорказ.

Джилл помітила, що біля неї стояв такий самий келих.

– Займайся своїми справами, – спокійно порадив Гаршоу. – Гідрохлоридна кислота корисна для травлення, а жуки додають вітамінів і протеїнів.

Він підніс склянку Джилл і замислено промовив:

– Ласкаво просимо до наших благородностей! Нас тут залишалось небагато. – Він майже спорожнив келих, знову наповнивши його, перед тим як сісти.

Джилл зробила обережний ковток, а потім іще один, значно більший. Які б там не були справжні складники, напій, здавалось, був саме тим, що їй

потрібно. Тепла хвиля гарного самопочуття м'яко поширювалося від живота до кінцівок. Вона випила десь половину, дозволивши Гаршоу долити ще.

– Дивилися на нашого пацієнта? – запитав він.

– Ні, сер. Я не знала, де він.

– Я перевіряв його кілька хвилин тому. Спить як дитина. Думаю, що я дам йому інше ім'я – Лазар. Як думаєте, він захоче спуститись на вечерю?

Джилл задумалась.

– Докторе, я й справді не знаю.

– Що ж, якщо він прокинеться, я запитаю. Потім він може приєднатися до нас чи замовити їжу у кімнату, як забажає. Це Дім Свободи, моя люба. Кожен робить лише те, що йому подобається... А коли зробить щось, що не сподобається мені, то я просто викину його звідси. До речі, ви мені нагадали: я не люблю, коли мене називають «доктор».

– Сер?

– О, я не образився. Але коли вони починають прирівнювати лікарську справу до народних танців або до сучасного флай-фішингу, я відчуваю, що ще не готовий пишатися цим титулом. Я не хочу пити розбавлений віскі – і я не пишатимуся розбавленими науковими ступенями. Називай мене Джубалом.

– О... Але ступені в медицині не були... розбавлені, як ви це називаєте.

– Ні. Але зараз – епоха, в якій вони означають уже дещо інше. Тож я не хочу підмінити ступінь доктора з посадою наглядача дитячого майданчика. Не звертай уваги. Дівчинко, просто скажи, чому ти так переживаєш за цього пацієнта?

– Що? Я казала вам, Докт... Джубале.

– Ви розповіли мені, що сталося, але не сказали, чому це сталося. Джилл, я бачу, як ви дивитесь на нього і говорите з ним. Вам не здається, що ви закохались у цього хлопця?

Джилл була налякана. Вона глянула на Дорказ: та, здавалось, не чула розмови.

– Боже, це абсурдно!

– Я не бачу в цьому нічого абсурдного. Ви дівчинка, він хлопчик – це звичайне миле поєднання.

– Але... Ні, Джубале, зовсім ні. Я... Що ж, я думала, що його утримували як в'язня, і думала... Чи Бен думав, що йому може загрожувати небезпека. Я хотіла відстояти його права.

– Гм... Люба моя, я завжди з підозрою ставився до безстороннього інтересу. Здається, з гормонами у тебе все в порядку, тому це сталося або завдяки Вену, або через цього бідолаху з Марса, або завдяки їм обом. Краще зізнатись собі у власних мотивах та проаналізувати їх. Тоді ти зможеш краще зрозуміти, куди прямуєш. А зараз скажи, чого ти хочеш від мене?

На таке неочікуване запитання Джилл відповісти не змогла. Чого вона хотіла? Чого очікувала? З того моменту, як перетнула свій Рубікон, вона

не думала ні про що, окрім втечі і того, як дістатися будинку Гаршоу. У неї не було планів.

– Я не знаю.

– Не думаю. Ти розказала мені достатньо, щоб я зрозумів, що ти самовільно пішла з лікарні. Тож припустимо, що ти, напевно, захочеш зберегти ліцензію. Тому, поки ти спала, я дозволив собі відправити повідомлення твоїй старшій медсестрі з Монреаля. Ти попросила про термінову двотижневу відпустку через раптову хворобу родички. Добре? Ти зможеш дізнатися деталі пізніше.

Джилл відчула раптову хвилю полегшення. Через свій характер вона поховала всі переживання щодо власного благополуччя тієї миті, коли прийняла рішення; тим не менше десь глибоко всередині вона відчувала якийсь тягар – через те, як вчинила зі своєю бездоганною професійною репутацією.

– О, Джубале, дякую! – сказала вона, а потім додала: – Не думаю, що зможу зараз когось доглядати: сьогодні в мене вихідний.

– Добре. Тоді ти в укритті. Чим бажаєш зайнятися?

– У мене не було часу подумати... Гадаю, потрібно зв'язатися з банком, щоб отримати трохи грошей... – Вона замовкла, намагаючись згадати свій баланс. Він ніколи не був великим, і вона інколи забувала цифри...

Джубал відволік її:

– Якщо ти вийдеш на зв'язок з банком, то негайно отримаєш копів на порозі. Чи не краще залишитись тут, поки вся ця історія трохи стихне?

– О, Джубале, я б не хотіла обтяжувати тебе.

– Ти вже обтяжила мене. Не хвилюйся про це, дитинко. Тут завжди є гості – одні приходять, інші йдуть... Одна родина жила тут сімнадцять місяців. Але ніхто не обтяжує мене проти моєї волі, тож розслабся. Якщо ти будеш така ж корисна, як і гарна, то можеш залишатися тут вічно. А зараз про нашого пацієнта: ти сказала, що хочеш відстояти його права. Припускаю, ти очікуєш, що я можу в цьому допомогти?

– Ну, я... Бен казав... Здається, Бен думав, що ви допоможете.

– Мені подобається Бен, але він не говорить від мого імені. Мені взагалі нецікаво, отримає він свої права чи ні: я не підтримую цю дурню про «Справжнього принца». Його права на Марс – головний біль юристів, і я, як юрист, не зобов'язаний поважати їх. Що ж до багатства, то, думаю, він його отримає: ця ситуація залежить від кипіння пристрастей інших людей, а також від наших дивних племінних звичаїв; він сам не заробив жодної копійки. Гадаю, йому пощастить, якщо вони не обдеруть його як липку, але я не шукатиму у газетах повідомлень про те, чим все закінчиться. Якщо Бен очікував, що я буду відстоювати права Сміта, то ти прийшла не туди.

– Що ж... – Джилл відчула раптову самотність, – думаю, мені краще поміркувати про те, щоб його перевезти звідси.

– О ні! Хіба що ти дійсно цього хочеш.

– Але я думала... Ви сказали...

– Я сказав, що не зацікавлений у павутинні юридичних вигадок. Але пацієнт і гість під моїм дахом – це зовсім інша справа. Він може залишитись, якщо

схоче. Я просто хотів пояснити, що не маю наміру втручатися в політику, щоб втілити якісь романтичні ідеї, що могли виникнути у тебе чи у Бена Кекстона. Моя люба, я завжди думав, що працюю для людства... І мені було приємно так думати. Потім я виявив, що людство не хоче, щоб я працював для нього; інакше кажучи – що воно відкидає будь-які спроби допомагати йому. Тож зараз я роблю те, що подобається Джубалу Гаршоу.

І він повернувся до Дорказ так, наче тема була вичерпана.

– Час вечеряти – чи не так, Дорказ? Хтось цим займається?

– Міріам. – Вона відклала вишивку та встала.

– Я ніколи не міг зрозуміти, як саме ці дівчата розподіляють між собою роботу.

– Бос, як би ви про це дізнались? Ви ж ніколи нічого не робите. – Дорказ поляскала його по животі. – Але й ніколи не пропускаєте смачненького.

Почувся звук гонгу, і вони пішли їсти. Якщо вечерю готувала рудоволоса Міріам, то, очевидно, вона робила це, користуючись усіма сучасними благами, – і вже сиділа за столом, свіжа та вродлива. Окрім трьох секретарок тут був молодий чоловік, трохи старший від Ларрі, до якого зверталися «Дюк» і який втягнув Джилл у розмову так, ніби вона завжди жила там. Було присутнє також подружжя середнього віку, яких не представили взагалі; вони їли так, наче були в ресторані, і вийшли з-за столу, щойно скінчили трапезу, не сказавши ані слова.

Розмова за столом була жива та ненав'язлива. Обслуговування забезпечувалось машинами не-андроїдами, якими з-за столу керувала Міріам. Їжа була чудовою; наскільки могла визначити Джилл – жодного синте.

Але не схоже було, що це задовольняло Гаршоу. Він скаржився, що чи його ніж тупий, чи м'ясо жорстке, чи і те і те разом; звинуватив Міріам в тім, що вона подала на стіл недоїдки. Його, здавалося, ніхто не чув; але, коли Анна поклала ніж з виделкою, Джилл почала непокоїтись за Міріам.

– Він згадував, що готувала його мати, – холодно зазначила Анна.

– Він починає думати, що знову став босом, – погодилась Дорказ.

– Як довго це триває?

– Десять днів.

– Надто довго. – Анна презирнулася з Дорказ і Міріам; усі вони встали.

Дюк продовжував їсти.

Гаршоу поспіхом сказав:

– Погляньте-но сюди, дівчата, не на їжу. Почекайте, поки...

Але вони не звертали уваги на його заперечення. Вони підійшли впритул; машина обслуговування швидко звільнила їм шлях. Тоді Анна взяла його за ноги, дві інші – за руки; розсувні двері розчинились, і вони винесли волаючого Гаршоу з кімнати.

Через кілька хвилин почувся сплеск, після чого крики стихли.

Три жінки відразу ж повернулися – навіть не надто розтріпані. Міріам сіла і звернулася до Джилл:

– Ще салату?

Гаршоу повернувся кількома хвилинами пізніше, вбраний у піжаму та халат замість вечірнього піджака, який був на ньому до того. Одна з машин прибрала його тарілку, щойно його винесли з-за столу; зараз же її знову поставили на місце, і він продовжив їсти.

– Я казав, – зазначив він, – що жінка, яка не вміє готувати, – це бездарність. Якщо не почнете хоч трохи тут господарювати, я заміню вас усіх на собаку, а потім застрелю її. Що на десерт, Міріам?

– Полуничний пиріг.

– О, це вже щось. Ви всі помилувані до середи.

Джилл переконалась, що їй не обов'язково розуміти, як саме працює домашнє господарство Джубала Гаршоу: вона могла робити все, що хотіла, і нікому не було до цього діла. Після вечері вона пішла у вітальню, маючи намір переглянути вечірній випуск новин по стерео – непокоїлась через те, що може згадуватися у ньому. Але вона не змогла знайти жодного стереоприймача. Добре подумавши, вона не змогла згадати, чи бачила хоча б один такий пристрій у будинку. Тут не було і газет – попри величезну кількість книг та журналів.

Ніхто не приєднався до неї. Через певний час її зацікавило, котра зараз година. Вона залишила свій годинник нагорі, у сумочці, тож озирнулась, шукаючи довкола годинник. Але не побачила жодного, – і потім, порпаючись у чудовій пам'яті, так і не згадала, чи бачила хоча б один у якійсь із кімнат цього будинку.

Але вона вирішила, що краще піде спати, – немає значення, котра тепер година. Одна зі стін була заповнена книгами – як на полицях, так і на підставках для катушок. Вона знайшла катушку з Кіплінговою «Простою історією» і радісно піднялась з нею нагору.

Тут на неї чекала ще одна маленька несподіванка. Ліжко у кімнаті, що їй виділили, було сучаснішим від наступного тижня: з функцією автоматичного масажу, кавоваркою, клімат-контролем, читальною машиною і так далі; але будильника в ньому не було: на його місці розташовувалася лише пласка кришка. Джилл знизала плечима і вирішила, що, напевно, однаково не засне. Вона вповзла на ліжко, вставила катушку у читальну машину, лягла і почала переглядати рядки, що рухались дошкою. Досить скоро контроль швидкості висковзнув з її розслаблених пальців, світло згасло, і Джилл заснула.

Джубал Гаршоу не заснув так легко: він злився на себе. Його внутрішній інтерес до ситуації охолонув, і, зрозуміло, почалася реакція. Що ж, понад півстоліття тому він гарячково присягнувся, що ніколи більше не підбиратиме покинутих кошенят, а зараз, о численні груди Матері-Венери, він примудрився підібрати одразу двох... Ні, трьох – якщо рахувати й Вена Кекстона.

Той факт, що він порушував свою обітницю більше разів, ніж років, протягом яких брав інтерв'ю, не надто його хвилював – його мозок не переймався такими дрібницями, як логічність чи послідовність. Не більше, ніж присутністю двох в'язнів, що спали під його дахом та іли за його столом. Він був не з тих, хто рахував кожну копійку. За останнє століття

свого бурхливого життя він кілька разів біднів, а також бував навіть багатшим, ніж зараз, однак ставився до цього, як до зміни погоди, і ніколи не звертав уваги на подібні речі.

Але дурнуватий галас, який, як він знав, обов'язково підніметься, коли детективи вистежать цих дітей, передчасно псував йому настрої. Джубал вважав, що вони точно попадуться: таке наївне дитя, як Джилл, залишило за собою слід, гідний клишоногої корови! Годі було й очікувати чогось іншого.

Після того як люди приходять до його святилища, ставлять дурні запитання й висувають дурні вимоги, він, Джубал Гаршоу, мусить приймати рішення й діяти. Хоча відколи він дійшов філософського висновку щодо того, що всі дії марні, плани на майбутнє дратували його.

Він не очікував розсудливої поведінки від людських істот, бо вважав більшість з них гарними кандидатами для захисного утримання та вологого обгортання. Він просто широко хотів, щоб вони дали йому спокій! Всі, крім тих, кого він сам обрав собі у партнери по грі. Джубал був свято впевнений, що, якби його залишили самого, він би вже давно досяг нірвани... Пірнув би на своє дно і зник би з очей, як ті індійські факіри. Ну чому вони не можуть залишити людину на самоті?

Близько опівночі він втомлено витягнув свою двадцять сьому сигарету і сів; у кімнаті увімкнулось світло.

– Сюди! – крикнув він у мікрофон біля ліжка.

Вже скоро зайшла Дорказ, одягнена у халат і капці. Вона широко позіхнула і сказала:

– Так, бос?

– Дорказ, останні двадцять чи тридцять років я був жалюгідним, марним, нікчемним паразитом.

Вона, знову позіхаючи, кивнула.

– Всі це знають.

– Навіть не думай підлещуватися. У житті кожної людини настає такий момент, коли вона має припинити мислити розумно, встати і почати діяти: нанести удар за свободу та перемогти негідників.

– Гм...

– Тож досить позіхати, час настав.

Вона глянула на себе.

– Напевно, мені краще одягнутися.

– Так. І розбуди інших дівчат: на нас чекає багато справ. Вилий відро холодної води на Дюка і скажи, щоб протер базикалку від пилу і притяг її сюди для вивчення. Мені потрібні новини – усі.

Дорказ здавалася втомленою і досі сонною.

– Ти хочеш, щоб Дюк приніс стерео?

- Ти мене почула. Передай йому: якщо це неможливо, хай він обере потрібний напрямок і йде собі. А зараз зберися: у нас купа справ на всю ніч.

- Добре, - із сумнівом погодилась Дорказ. - Але я от думаю, чи не потрібно спочатку перевірити, чи немає у вас жару.

- Тихо, жінко!

Дюк приніс стереоприймач для Джубала Гаршоу саме вчасно - щоб той зміг подивитися останній повтор другого телефонного інтерв'ю з «Людиною з Марса». У коментарях йшлося й про чутки, що Сміт переїхав в Анди. Джубал додав два і два, отримав двадцять два, після чого весь ранок комусь телефонував. На світанку Дорказ принесла сніданок: шість сирих яєць, збитих з бренді. Поки він їх пив, думав про те, що однією з переваг довгого та насиченого життя є те, що він знайомий з усіма більш-менш важливими людьми - і за потреби може усім їм подзвонити.

Гаршоу підготував бомбу з часовим механізмом, але вирішив не натискати на спусковий гачок, аж доки обставини не змусять його це зробити. Він одразу зрозумів, що уряд може знову ув'язнити Сміта, мотивувавши це тим, що той не може дбати про себе самостійно, - і з цим Гаршоу був згодний. Несподівано йому спало на думку, що Сміт водночас божевільний з юридичної точки зору за всіма її нормами; що він страждає на неврологічний розлад з медичної - як жертва подвійних ситуаційних психозів, унікальних та величезних за масштабом: адже, по-перше, його виростили не люди, а по-друге, його несподівано кинули в абсолютно інопланетне для нього суспільство.

Тим не менше він взяв до уваги той факт, що як юридичне розуміння здорового глузду, так і медичне поняття психозу не пасує для цього випадку. Тут була людська істота, яка повністю, з очевидним успіхом пристосувалася до інопланетного суспільства... як слухняна дитина. Чи зможе той же суб'єкт, вже як дорослий зі сформованими звичками та направленим мисленням, пристосуватися знову - і чи буде це значно важче для дорослого, дитини? Доктор Гаршоу мав намір все це з'ясувати. Вперше за десятиліття він справді зацікавився медичною практикою.

Крім цього, він захопився думкою подразнити тих, хто нині був при владі. У ньому було більше жорсткої анархії, що була політичним правом кожного американця від народження; протистояння сам на сам із планетарним урядом давало йому більше гострих відчуттів, ніж він відчував за усе своє життя.

Розділ 11

Навколо невеликої зірки класу G, досить далеко від межі галактики середнього розміру, під впливом трохи модифікованого зворотно квадратичного закону, що формував простір навколо них, планети оберталися як завжди, як і мільярди років до цього. Три з них були достатньо великими, щоб їх помітили; решта, розміром не більші від гальки, ховалися у вогняних кільцях великих планет або губилися у темному просторі космосу. Всі вони, як буває зазвичай у таких випадках, були заражені примхою викривленої ентропії, яку називали життям; на третій та четвертій планетах температура поверхні змінювалася циклами, залежно від замерзання монооксиду гідрогену, внаслідок чого на них виникли розвинені форми

життя, досить схожі для того, щоб з'явилася можливість соціального контакту.

Давні марсіани з четвертої планети не вважали за потрібне турбувати себе контактами з Землею. Личинки їх раси весело стрибали поверхнею Марса, навчаючись жити, і вісім з дев'яти помирили в цьому процесі. Дорослі марсіани суттєво відрізнялися від личинок тілом та розумом. Вони досі збиралися у чарівних, казкових містах, де поводитися так само тихо, як личинки шумно, – й мали навіть більше справ, зайняті складним і багатим життям свідомості.

Життя дорослих не було цілковито вільне від праці у її людському розумінні; у них все ще була планета, про яку треба було дбати: рослинам слід було говорити, коли і де рости; личинок, котрі пройшли навчання й вижили, потрібно було зібрати, плекати, запилити, а отримані яйця доглядати й споглядати, щоб вони дозріли правильно; відпрацьованих личинок слід було переконати в тім, щоб ті покинули дитячі забави й перетворилися на дорослих. Все це треба було робити – але їх присутність у «житті» на Марсі можна було порівняти з вигулюванням собаки двічі на день людиною, яка між цими приємними прогулянками контролює роботу планетарної корпорації. Навіть якщо ти – Арктур III[17 – Найяскравіша зірка в сузір'ї Волопаса, червоний гігант, у 28 разів більший та у 100 разів яскравіший за Сонце.], ці щоденні прогулянки можуть справити враження найвизначніших занять магнатів – деś так, як людина здається рабинею собаки.

Марсіани і люди були свідомими формами життя, але вони розвивалися у абсолютно різних напрямках. Уся поведінка людей, уся мотивація, всі надії та страхи були рясно забарвлені та сильно керовані людським, трагічно та дивно прекрасним шаблоном відтворення. Це стосувалося й марсіан, але ніби в дзеркальному відбитку. На Марсі існував ефективний біполярний шаблон, звичний у цій галактиці, але у марсіан він так відрізнявся від терранського, що назвати його «статтю» могли лише біологи: людські психіатри наполягали б на тому, що це – не стать. Марсіанські личинки були жінками, а всі дорослі – чоловіками. Але в кожному випадку – лише за функцією, не за психологією. Полярність «чоловік – жінка», якій підлягало все людське життя, не могла існувати на Марсі. Тут не було можливості «одруження». Дорослі були величезні: першим людям, які їх побачили, вони нагадали криголами під вітрилом. Вони були пасивні фізично, але активні ментально. Личинки ж були товстими, пухнастими сферами, пружними та сповненими безглуздої енергії. Неможливо було провести паралель між людською та марсіанською психологічною основою. Людська біполярність була водночас і скріплюваною силою, і стимулом для людської поведінки: від сонетів до ядерних рівнянь. Якщо будь-яка істота вважає, що людські психологи перебільшують цей факт, – дозвольте їй пошукати у патентних конторах, бібліотеках і мистецьких галереях твори євнухів.

Марс, влаштований інакше, ніж Земля, звернув мало уваги на «Посланницю» та «Чемпіона». Дві події сталися надто недавно для того, щоб їх помітили, бо якби марсіани користувалися газетами, то одного випуску на терранське століття було б цілком досить. Контакт з іншими расами не був для марсіан чимось новим; таке траплялося раніше і трапляється знову. Коли ще одна нова раса була повністю грокнута, потім (через терранське тисячоліття чи деś так) приходив час діяти – якщо це було потрібно.

На Марсі сучасні важливі події були трохи іншими. Відділені Старійшини побіжно вирішили відправити людське пташеня грокнути все, що він міг, на третій планеті, а потім знову повернулися до серйозних справ. Незадовго до того, деś у терранські часи Цезаря Августа, марсіанський митець створив мистецький твір. Його можна було назвати, не згрішивши проти істини, віршем, музичною композицією чи філософським трактатом: це була

серія емоцій, впорядкованих у трагічній, логічній неминучості. Оскільки люди могли досягнути його так само, як сліпий від народження зрозуміти з пояснень, що таке захід сонця, то не мало значення, до якої саме категорії людської творчості його можна було б зарахувати. Важливо було те, що митець випадково відділився від тіла до того, як закінчив свій шедевр.

Неочікуване відділення завжди було рідкістю на Марсі. У таких справах марсіани надавали перевагу тому, щоб життя було замкненим колом з фізичною смертю, яка наступала у слушний, обраний момент. Проте цей митець так заглибився у власну роботу, що забув отямитися; коли ж його відсутність помітили, тіло вже не підходило для їжі. Сам він не помітив відділення і просто продовжував творити.

Марсіанське мистецтво чітко поділялося на дві категорії: створене живими дорослими, – сильне, часто навіть радикальне та грубе; мистецтво Старійшин – зазвичай консервативне, надзвичайно складне та очікувано зі значно вищим рівнем техніки виконання. Ці два види мистецтва оцінювали окремо.

За якими стандартами варто було оцінити цей твір? Він перекидав місток від загального до конкретного; повністю його завершив Старійшина. З іншого боку, творець, який через відчуженість усіх митців навіть не помітив зміни свого статусу, продовжив роботу так, наче все ще був цільним. Чи, може, це був новий вид мистецтва? Чи можна було завдяки несподіваному відділенню від тіла митців під час роботи створити такі витвори знову? Старійшини у пасивній згоді обговорювали захопливі можливості впродовж століть, і всі цільні марсіани з нетерпінням чекали їхнього вердикту.

Цим питанням так цікавилися тому, що це було не абстрактне, а надзвичайно емоційне та релігійне (у терранському розумінні) мистецтво: у ньому описувався контакт між марсіанською расою та жителями п'ятої планети. Ця подія трапилася дуже давно, проте залишалася важливою та викликала інтерес у марсіан так само, як у людей – смерть однієї істоти від розп'яття на хресті через два терранські тисячоліття. Марсіанська раса зіткнулася з жителями п'ятої планети, повністю їх грокнула – і вона діяла своєчасно: залишки астероїдів – це все, що залишилося і збереглося від цієї події, а марсіани продовжували плекати та шанувати знищений ними народ. Цей новий мистецький твір був однією з багатьох спроб цілковито грокнути всі частини прекрасного досвіду у всій його складності в одному творі. Але перед тим, як його оцінити, потрібно було грокнути, як це зробити.

А це була дуже складна проблема.

На третій планеті Валентин Майкл Сміт не переймався пекучими питаннями Марса; він ніколи не чув про них. Марсіанський вихователю та водні брати не переобтяжували його тим, чого він не зміг би досягнути. Сміт знав про знищення п'ятої планети та його емоційне значення так, як будь який школяр вивчає Трою чи Плімутську скелю[18 – Плімутська скеля – місце висадки переселенців-пуритан в Північній Америці у 1620 році.]; але йому не показували мистецтво, яке він не міг би грокнути. Його знання були унікальними – значно глибшими, ніж у пташенят з його гнізда, але значно меншими, ніж у дорослих; його вихователю та порадики вихователя серед Старійшин принагідно цікавилися тим, як багато й чого саме зможе навчитися це інопланетне пташеня. З результатів вони більше дізналися про потенціал людської раси, аніж сама ця раса знала про себе: Сміт із задоволенням грокав те, чого не знала раніше жодна інша людська істота.

Але саме зараз Сміт просто насолоджувався своєю безтурботністю, якої не відчував уже багато років. В особі Джубала він здобув нового водного брата; у нього з'явилося багато нових друзів, і він насолоджувався захопливим новим досвідом такої калейдоскопічної якості, що у нього не було часу їх прокнутити; він міг просто відкласти їх, щоб перезавантажити знову потім, на дозвіллі.

Брат Джубал запевнив його, що він швидше прокне це дивне та красиве місце, якщо навчиться читати, і витратив цілий день, щоб навчити його читати гарно та швидко, а Джилл показувала та вимовляла для нього слова. Це означало витримати без басейну цілий день, що було великою жертвою, оскільки плавання (якось він зрозумів, що це було фактично дозволено) було сповнене не тільки естетичного захвату, а й майже непереборного релігійного задоволення. Якби не Джилл та Джубал, то він би узагалі ніколи не вилазив з басейну.

Оскільки йому не дозволяли плавати вночі, то ночами він читав. Сміт ковтнув Британську енциклопедію і закусив медичними та юридичними довідниками Джубала на десерт. Брат Джубал побачив, як швидко він гортає одну з книг, зупинив його та запитав, що саме він запам'ятав. Сміт обережно відповів, тому що це було схоже на тести, які йому час від часу давали Старійшини. Відповіді, здавалося, трохи засмутили його водного брата, і Сміт обрав за необхідне зануритися у годинний розгляд цієї думки, щоб бути точно впевненим, що відповідав словами, написаними в книзі, – навіть тоді, коли ще не прокнав їх усі.

Але він віддавав перевагу не книгам, а басейну – особливо коли Джилл, Міріам, Ларрі, Анна та решта оббризкували одне одного. Він ще не навчився плавати так, як вони, але вперше усвідомив, що може робити щось, чого вони не вміють. Сміт просто пішов на дно і ліг там, занурившись у тихе блаженство – після чого його витягли з таким хвилюванням, що ледь не змусили зануритися в транс. Для нього не було очевидним те, що це пов'язано з його благополуччям.

Пізніше того ж дня він показав це вміння Джубалу, залишаючись на дні впродовж прекрасної години, і спробував навчити цьому свого брата Джилл. Але їй це так стурбувало, що він припинив. Це було перше чітке розуміння того, що існують речі, які він може робити, а його нові друзі – ні. Сміт про це довго розмірковував, намагаючись прокнутити повноту цієї думки.

Сміт був щасливий, а ось Гаршоу – не дуже. Він продовжував свої звичні будні безцільного байдикування, що вирізнялися лише випадковими та незапланованими оглядами його піддослідного кролика – Людини з Марса. Він не складав для Сміта ні розкладу, ні програми занять, ні регулярних фізичних перевірок, а просто дозволяв йому робити те, що подобалося: шалено бігати, як цуценя, що росте на ранчо. Оскільки Джубал скептично ставився до чоловіків, яких виховали жінки, то сердито стверджував, що того догляду, який Сміт отримував від Джилл, було більше ніж достатньо.

Проте Джилліан Бордмен робила трохи більше, ніж просто вчила Валентина Сміта основам людської соціальної поведінки, – а довго вчити його було і не потрібно. Тепер він ів за столом разом з іншими, самотійно одягався (щонайменше Джубал так думав; він подумки зробив собі примітку – запитати у Джилл, чи вона все ще йому допомагає); гарно пристосувався до дуже невимушених звичаїв у домі та, здавалося, був здатний впоратися з більшістю нових знань на рівні «мавпочка бачить, мавпочка робить». Вперше за столом Сміт почав їсти, використовуючи лише ложку, а м'ясо для нього порізала Джилл. До кінця вечері він намагався їсти так, як ідять інші. Наступного разу під час трапези його манери за столом точно копіювали манери Джилл, включно з надмірною манірністю.

Навіть подвійне відкриття того, що Сміт навчився читати зі швидкістю електронного сканування, повністю запам'ятовуючи все, що прочитав, не спокусили Гаршоу створити «програму» Сміта з контролем, обмеженнями та кривими прогресу. Гаршоу мав зухвалу покірність людини, яка знала так багато, що була впевнена в своєму незнанні. Тому він не бачив сенсу у «вимірюваннях» – якщо він не знав точно, що саме має вимірювати. Натомість він обмежився особистими записами, які робив без будь-якого наміру публікувати свої спостереження.

Проте поки Гаршоу насолоджувався спогляданням того, як ця унікальна тваринка перетворюється на імітацію копії людської істоти, ця розвага не приносила йому задоволення.

Як і Генеральний Секретар Дуглас, Гаршоу очікував неминучого.

Його напруженість зростала: він усвідомив, що змусив себе діяти, очікуючи, що проти нього виступить частина уряду. Його дратувало, навіть злило те, що й досі нічого не сталося. Прокляття! Та чи копи у Федерації такі тупі, що не змогли відстежити наївне дівчисько, яке протягло неприємного чоловіка через весь округ? Чи – і це було ймовірніше – вони вже прямують сюди? Чи, можливо, навіть уже встановлюють спостереження за його будинком? Останнє припущення розлютило Гаршоу; для нього думка про те, що уряд може шпигувати за його домом, його фортецею, з будь-чим – від біноклів до радарів – викликала таку ж відразу, як думка оприлюднити своє листування.

«А вони могли зробити і це також!» – похмуро нагадав він собі. Уряд! Три чверті паразитичних та одна чверть тупих нездар... О, він припускав, що людина, ця соціальна тварина, не могла обійтися без уряду – не більше, ніж окрема людина могла б уникнути довічного рабства свого кишківника.

Але Гаршоу не повинно було це подобатися. Просто тому, що коли зло було невідворотне, не було потреби називати його добром. Він хотів би, щоб той уряд кудись пішов і зник.

Але можливо (чи навіть ймовірно): урядовці знали, де переховується Людина з Марса? І вони самі вирішили залишити все так, як було, – поки готували... Що саме?

Якщо так, то як довго це триватиме? І як довго він зможе тримати свою захисну «бомбу з годинниковим механізмом» у бойовій готовності?

І де, в чорта, той безрозсудний молодий ідіот Бен Кекстон?

Джилл Бордмен витягла його з духовного байдикування:

– Джубале?

– Що? О, це ти, ясні оченята. Вибач, я замислився. Сідай. Вип'єш чогось?

– О, ні, дякую. Джубале, я хвилююся.

– Це нормально. А хто ні? Як же гарно, по-лебединому, ти пірнула. Погляньмо на це ще раз.

Джилл прикусила губу – так, наче їй було дванадцять.

– Джубале! Будь ласка, послухайте! Я жахливо хвилююся.

Він кивнув.

- У такому разі витрися. Вітер стає прохолодним.

- Мені не холодно. Джубале? Я можу залишити Людину з Марса тут? Ви ж подбаєте про нього?

Гаршоу заплющив очі.

- Звичайно, він може тут залишитися. Тобі це відомо. Дівчата доглянуть його... А я час від часу стежитиму за ними. Припустімо, що з цим не буде проблем. Ти ідеш?

Вона не дивилася йому в очі.

- Так.

- Гм... Тобі завжди тут раді. Але, звісно, ти можеш піти, якщо хочеш.

- Що? Але, Джубале, я не хочу йти!

- Тоді не йди.

- Та мушу!

- Краще поясни. Я не зрозумів.

- Хіба ви не бачите, Джубале? Мені тут подобається - ви надзвичайно гарно до нас ставилися! Але я не можу більше тут залишатися. Не тоді, коли Бен зник. Я повинна розшукати його.

Гаршоу сказав лише одне слово - емоційне, грубе та вульгарне. Потім додав:

- Як ти плануєш його шукати?

Вона спохмурніла:

- Не знаю. Але я більше не можу просто сидіти тут, байдикувати і плавати, коли він зник.

- Джилліан, я вже казав тобі раніше: Бен уже дорослий хлопчик. Ти йому не мати і не дружина. А я йому не сторож. Ніхто з нас не несе за нього відповідальності... І ніхто не вимагає, щоб ти його шукала. Правда ж?

Джилл опустила погляд і пальцем колупалася в траві.

- Ні, - визнала вона, - я не маю на Бена жодних прав. Я просто знаю... що якби зникла я... Бен би мене шукав, аж доки не знайшов. Тож я мушу шукати його!

Джубал подумки прокляв усіх давніх богів, що якимось чином були причетні до створення дивацтв людської раси, потім вголос сказав:

- Добре, добре. Якщо ти мусиш, то дозволь додати сюди логіки. Ти плануєш найняти професіоналів? Скажімо, приватну детективну фірму, яка займається зниклими людьми?

Вона здавалася нещасною.

- Думаю, так було б найкраще. О, я ніколи не наймала детективів. Це дорого?

- Достатньо.

Джилл зблідла.

- Як думаєте, вони дозволять мені платити... гм... частинами щомісяця? Чи якось іще?

- Готівка на сходах - їхній звичний спосіб. Припини так хмуритися, дитя; я сам планував зайнятися цим. Намагаючись знайти Бена, я вже найняв кращих із кращих у цій сфері, тож тобі не потрібно закладати своє майбутнє, щоб найняти гірших із кращих.

- Ви мені не говорили!

- Не було потреби.

- Але, Джубале! Що вони з'ясували?

- Нічого, - коротко відповів він. - Нічого вартого звіту. Тож і не було потреби наганяти на тебе ще більший смуток розповідями про це. - Джубал нахмурився. - Коли ти тут з'явилася, я думав, що не обов'язково хвилюватися про Бена, бо вважав, так само як і його помічник, той хлопець Кілгаллен, що Бен пішов якимсь новим слідом... І що коли він завершить свої справи, то зателефонує. Бен не з тих, хто сидить на місці: це його робота, - він зітхнув, - але тепер я так не думаю. Той тупоголовий Кілгаллен дійсно отримав повідомлення через статпринтер, - ймовірно, від Кекстона, - де йшлося про те, що Бена не буде кілька днів; моя людина не лише бачила його, а й сфотографувала та перевірила. Ніякої підробки: повідомлення дійсно відправили.

Джилл задумалася:

- Мене дивує, чому Бен у той же час не відправив повідомлення мені. Це на нього не схоже: він дуже уважний.

Джубал стримав важке зітхання:

- Скористайся головою, Джилліан. Лише те, що на пакеті написано «Цигарки», ще не означає, що у ньому дійсно цигарки. Ти прийшла сюди минулої п'ятниці. Кодування на повідомленні показує, що його заповнили у Філадельфії, на станції приземлення «Паолі Флет» - після десятої тридцять ранку, якщо бути точним, у четвер, о 10:34. Його переслали через кілька хвилин після того, як заповнили, - і одразу ж отримали: тому що в Беновому офісі є статпринтер. А зараз ти скажи мені: чому Бен надіслав друковане повідомлення у свій офіс, у робочий час - замість зателефонувати?

- Не думаю, що він робив так зазвичай. Щонайменше я б так не робила. Телефон - це нормальний...

- Але ти - не Бен. Я можу придумати з десяток причин для людини Бенової професії: щоб уникнути непорозумінь; щоб підстрахуватися друкованим записом у файлах «I.T.&T» з юридичної точки зору; щоб відстрочити відправлення повідомлення. Тобто причин безліч. Кілгаллен не побачив у цьому нічого дивного, і той простий факт, що Бен - чи синдикат, на який він працює, - встановив в офісі казна-який дорогий приватний статпринтер, доводить, що Бен постійно ним користувався. Проте детективи, яких я найняв, дуже підозріливі; якщо вірити тому повідомленню, то о десятий тридцять чотири у четвер Бен був на «Паолі Флет». Тож один з детективів поїхав туди. І ось, Джилл: те повідомлення відправили не звідти.

- Але...

- Один момент. Повідомлення було там заповнене, але не створене. Їх або набирають на стійці, або замовляють телефоном. Набране на стійці покупець може отримати надрукованим - чи попросити передачу факсиміле почерку та підпису... Але якщо воно заповнене телефонним шляхом, то до того, як його можна буде сфотографувати, його повинні надрукувати в офісі систематизації.

- Так, звісно.

- Хіба це нічого не дає, Джилл?

- Гм... Джубале, я така схвильована, що не можу міркувати розсудливо. Що це дає?

- Заспокойся; це б не дало нічого навіть мені. Але професіонали, які працюють на мене, дуже прискіпливі: один із них приїхав у Паолі з переконливим статпринтом, зробленим з фотографії, яку у Кілгаллена поцупили з-під носа, разом з візитками та посвідченням особи, що підтверджували, що він і є адресат - Озберт Кілгаллен. А потім - з його батьківськими манерами та відвертим обличчям - він витягнув з молоді леді, працівниці «I. T. & T», дещо з того, що, згідно з Конституцією, розголошувати не можна і що вона розповіла б в іншому разі хіба що перед судом. Так чи так, дівчина запам'ятала, як отримала й опрацювала те повідомлення. Зазвичай вона б не звернула уваги на одне із сотень повідомлень: вони влітають їй у вуха, вилітають з кінчиків пальців і зникають, збережені на заповнених мікропринтах. Але, на щастя, ця молода леді - одна з Бенових відданих прихильниць; вона читає його колонку «Вороняче гніздо» щовечора - і це жакхливий гандж. - Джубал замислено дивився кудись удалину.

- Сюди!

З'явилася Анна, з якої крапала вода.

- Нагадай мені, - сказав їй Джубал, - написати популярну статтю про постійне читання новин. Темою буде те, що більшість неврозів та деякі психози можуть бути викликані непотрібною та нездоровою звичкою щоденного занурення у проблеми та гріхи п'яти мільйонів незнайомців. Заголовок буде такий: «Необмежені плітки». Ні: краще «Плітки здичавіли».

- Босе, ви захворіли.

- Не я. Але будь-хто інший - так. Простеж за тим, щоб я написав її наступного тижня. А зараз зникни - я зайнятий.

Він знову звернувся до Джилліан:

- Вона помітила Бенове ім'я - тож запам'ятала і повідомлення, майже заінтригована ним, тому що їй вдалося поговорити з одним із своїх кумирів... Гадаю, це її роздратувало - тому що Бен не заплатив за зображення. Лише за звук. О, вона пам'ятає це... І ще вона пам'ятає, що послуга була оплачена готівкою з телефонної будки - розташованої у Вашингтоні.

- У Вашингтоні? - повторила Джилл. - Але чому б Бен дзвонив з...

- Звісно, звісно! - роздратовано погодився Джубал. - З телефонної будки він міг подзвонити особисто своєму помічникові, використавши і

зображення, і звук: це дешевше, простіше і швидше, ніж замовити відправлення статповідомлення назад у Вашингтон за майже дві сотні миль. Це безглуздо. Чи, швидше, це може означати лише одне: обман. Бен звик до обманів, як наречена – до поцілунків. Він не став би одним з найкращих вінчеллів у справі, якби відкривав усі карти одразу.

– Бен не вінчелл! Він ліппманн!

– Ти вибач, але я у цій справі не розрізняю кольорів. Тож поки помовч. Він міг подумати, що його телефон прослуховують, а статпринтер – ні. Чи він міг підозрювати, що прослуховують і те і те, – а я не сумніваюся, що так і було? Принаймні відтепер точно, якщо ще не тоді. І він використав цей трюк, щоб переконати тих, хто б його там не прослуховував, що й справді поїхав з Вашингтону і не повернеться впродовж кількох днів. – Джубал насупився. – В останньому випадку ми не покращимо ситуацію, якщо знайдемо його. Однак ми можемо поставити його життя під загрозу.

– Джубале! Ні!

– Джубале – так! – втомлено відповів він. – Цей хлопець підійшов надто близько до краю, – і він завжди так чинив. Завдяки своїй надзвичайній безстрашності він заслужив таку репутацію. Але кролик ніколи не робить більше двох стрибків до койота... а цього разу, можливо, вистачило й одного стрибка. Або взагалі – жодного, Джилл. Бен ніколи не брався за небезпечніше завдання. Якщо його зникнення насильницьке – а це можливо, – хіба ти захочеш ризикувати, погіршуючи ситуацію своїм аматорським, невмілим втручанням, привертаючи увагу до того, що він безслідно зник? Кілгаллен досі прикриває його – тому що колонка Бена виходить щодня. Зазвичай я її не читаю, але цього разу вніс це у свій розпорядок.

– «Консервовані колонки»! Містер Кілгаллен говорив мені про них.

– Звичайно. Деякі – з фонду Бенових вічних серій щодо корупційних кампаній. Ця тема така ж безпечна, як гарне ставлення до Різдва. Можливо, вони мають файли для таких непередбачуваних випадків; чи, можливо, Кілгаллен сам пише ці статті. У будь-якому разі, Бен Кекстон, завжди готовий Захисник Нещасних, офіційно перебуває, як і раніше, на своєму робочому місці. Можливо, він все це планував, моя люба – і саме тому, що зрозумів, що йому загрожує небезпека, він не посмів зв'язатися з тобою. Ну?

Джилліан з жахом озирнулася довкола – але краєвид залишався сільським: непереборно миролюбним і красивим, – а потім затулила обличчя руками:

– Джубале... Я не знаю, що робити!

– Не втручайся, – різко відповів він. – Не оплакуй Бена, – чи, принаймні, не в моїй присутності. Найгірше, що могло з ним трапитися, – це смерть... Так само як і з нами: якщо не сьогодні вранці, то через дні, тижні, щонайбільше – роки. Поговори про це зі своїм приятелем Майком, дізнайся його думку щодо «відділення від тіла»: він боїться цього менше, ніж того, що його сваритимуть, – і він також має рацію. Та навіть коли я скажу Майку, що ми збираємося засмажити його та подати на вечерю сьогодні ввечері, він подякує мені за таку честь.

– Я знаю, що він так і зробить, – тихо погодилася Джилл, – але мені не властиве його філософського ставлення до таких речей.

– Так само як і мені, – весело згодився Гаршоу, – та я починаю його розуміти, і, мушу сказати, що це звучить доволі втішно для людини мого віку. Здатність насолоджуватися неминучим – ось чому я вчився впродовж

усього життя... Але це дитя з Марса, достатньо доросле для того, щоб голосувати, і надто наївне, щоб триматися подалі від авто, переконало мене в тім, що у цьому надважливому завданні я доріс лише до дитячого садочка. Джилл, пам'ятаєш, ти запитувала, чи може Майк залишитися? Так ось: дитинко, він найбажаніший гість, який коли-небудь був у моєму домі. Я хочу, щоб цей хлопець був тут, аж доки я зрозумію те, що відомо йому, а мені – ні! Це, зокрема, «відділення від тіла». Адже це – я впевнений – не фройдівське кліше «бажання смерті»[19 – Підсвідоме бажання померти.]. Воно немає нічого спільного з нестерпністю життя. Це не щось із того непотребу в стилі «Навіть найширша річка», – це радше Стівенсонове «Я радо жив і з радістю помру, покійно ляжу за волею своєю!». Тільки я завжди підозрював, що Стівенсон або підбавлював себе, або, ймовірніше, насолоджувався ейфорією згасання. Але Майк майже переконав мене в тому, що справді знає, про що говорить.

– Не знаю, – вперто відповіла Джилл. – Я просто хвилююся про Бена.

– Так само як і я, – погодився Джубал. – Тож обговорімо Майка іншим разом. Джилл, я більше не думаю, що Бен просто переховується, як ось ти зараз.

– Але ви сказали...

– Вибач. Я не закінчив. Мої наймані працівники не обмежилися офісом Бена та «Паолі Флет». У четвер вранці Бен відвідав Медичний Центр Бетесди – разом зі своїм адвокатом та Справедливим Свідком, знаменитим Джеймсом Олівером Кавендішом, – кажу це на той випадок, якщо ти цікавишся такими темами.

– Боюся, що ні.

– То пусте. Той факт, що Бен запросив Кавендіша, показує серйозність його намірів; ти ж не будеш стріляти з гармат по горобцям. Їх трьох відвели до «Людини з Марса»...

Джилліан широко відкрила рота, а потім емоційно вигукнула:

– Це неможливо! Вони не могли пройти на мій поверх так, щоб я про це не дізналася!

– Охолонь, Джилл. Ти заперечуєш доповідь Справедливого Свідка... І не просто якогось там Справедливого Свідка, а самого Кавендіша. Якщо він так каже, це істинна правда.

– Мені не було б до цього діла, навіть якби він був там з усіма Дванадцятьма Апостолами. У четвер вранці на моєму поверсі його не було.

– Ти не дослухала. Я не сказав, що їх відвели побачити нашого друга Майка. Я сказав, що їх відвели побачити Людину з Марса. Фальшивого, очевидно, актора, якого вони показували по стерео.

– О, звичайно ж. І Бен вивів їх на чисту воду!

Джилл здавалася ображеною.

– Дівчинко, спробуй порахувати до десяти тисяч, поки я закінчу. Бен не виводив їх на чисту воду. Насправді навіть Справедливий Свідок містер Кавендіш цього не зробив – щонайменше не сказав про це. Ти ж знаєш, як поводяться Справедливі Свідки.

- Ну... ні. Не знаю. Я ніколи не мала жодних справ зі Справедливими Свідками.

- Правда? Можливо, тобі й не доведеться. Анно!

Анна сиділа на трампліні; вона повернула голову. Джубал вигукнув:

- Отой новий будинок на пагорбі, можеш роздивитися, якого він кольору?

Анна глянула, куди показував Джубал, і відповіла:

- З цього боку він білий.

Вона не поцікавилася, чому Джубал про це запитав, так само як і не зробила ніяких коментарів. Джубал спокійно продовжив:

- Бачиш? Анну так ретельно підготували, що їй навіть на думку не спаде, що інші сторони будинку, напевно, теж білі. Уся королівська рать не змусить її цього визнати... Якщо, звісно, вона сама не огляне кожний бік - і навіть тоді вона не припускати, що стіни залишаться такого самого кольору, коли вона піде... тому що хтось міг би перефарбувати їх, щойно вона відвернулася б.

- Анна - Справедливий Свідок?

- Випускниця. Необмежена ліцензія, що дає їй право свідчити перед Вищим Судом. Запитай її якимось, чому вона вирішила покінчити з громадською практикою. Але не плануй більше нічого на той день: дівчина розкаже правду, всю правду, і нічого, крім правди, - а на це знадобиться час. А поки що повернімося до містера Кавендіша: Бен запросив його для відкритого свідчення, - повного викриття, без заперечень щодо оприлюднення результатів. Тож, коли Кавендіша опитали, він відповів з усіма дріб'язковими та нудними деталями. У мене є запис нагорі. Але найцікавіше в його доповіді - це те, чого він не сказав. Він жодного разу не сказав, що чоловік, до якого їх привели, не був Людиною з Марса... Але Справедливий Свідок також і не зронив жодного слова про те, що погоджується з тим, що той, кого їм показали, насправді є Людиною з Марса. Якби ти знала Кавендіша, - а я його знаю, - цього було б достатньо. Якби Кавендіш побачив Майка хоч на кілька хвилин, то доповів би з такою ж впевненістю, як ті, хто знають Майка, як ти чи я, і стверджував би, що бачив саме його. Наприклад, Кавендіш доповів, використовуючи точну професійну термінологію, про форму вух цього експоната... І вони зовсім не схожі на форму вух Майка. Що й потрібно було довести; він не бачив Майка. Так само як і Бен. Вони показали їм фальшивку. І навіть більше за це: Кавендіш про це знає. Знає, попри те, що його професія не дозволяє йому висловлювати якісь думки чи робити висновки.

- Про це я і говорила. Вони не підіймалися на мій поверх.

- Так. Але це дає нам дещо більше. До того як ти організувала Майкові втечу, за словами Кавендіша, вони прибули до фальшивої «Людини з Марса» о 9:14 ранку, у четвер, тобто приблизно на вісім годин раніше. Це означає, що в той момент Майк все ще залишався під владою правління і перебував у тій самій будівлі. Вони могли показати його. Проте пішли на смертельний ризик і привели найвпливовішого Справедливого Свідка у Вашингтоні, та й у всій країні, до фальшивки. Чому?

Він чекав. Джилл повільно відповіла:

- Ви запитуєте мене? Не знаю. Бен говорив, що хотів запитати у Майка, чи захоче він залишити лікарню, - і допомогти йому це зробити, якщо він відповість «так».

- Що Бен і спробував зробити - але з фальшивкою.

- І що? Але, Джубале, вони не могли знати, що Бен має намір це зробити... І так чи інакше Майк би не пішов з Беном.

- Чому ні? Того ж дня він пішов з тобою.

- Так, але я вже була його «водним братом» - так само як і ви зараз. У нього ця божевільна марсіанська думка, що він може повністю довіряти всім, з ким розділив ковток води. З «водним братом» він цілковито слухняний... А з будь-ким іншим - впертий, як вісьлюк. Бен би не зрушив його з місця.

Вона додала:

- Щонайменше, так би було тиждень тому. Адже він надзвичайно швидко змінюється.

- Так, він змінюється аж надто швидко. Я ще не бачив, щоб м'язи розвивалися так стрімко - вибач, що не зважив його того дня, коли ти приїхала. Не звертай уваги... Тож повернімося до Бена. Кавендіш доповів, що Бен висадив його та власного адвоката, милого хлопчину на ім'я Фрізбі, о дев'ятій тридцять одна, а сам потім взяв таксі. Ми не знаємо, куди він поїхав потім. Але годиною пізніше він - чи, скажімо так, хтось, хто назвався Беном, - зателефонував і залишив повідомлення з «Паолі Флет».

- Думаєте, це був не Бен?

- Думаю, ні. Кавендіш доповів про ліцензійний номер таксі, і мої скаути спробували глянути на його щоденну плівку поїздок. Якщо Бен скористався кредиткою замість того, щоб годувати лічильник монетами, його рахунок повинен був записатися на плівці. Але навіть у тому разі, якщо він розплатився готівкою, на плівці повинна була залишитися інформація про те, куди це таксі вирушило потім.

- Ну і?

Гаршоу знизав плечима.

- У записі сказано, що це таксі перебувало у ремонтній майстерні і ним у четвер вранці ніхто не користувався. І тут ми маємо два варіанти: або Справедливий Свідок неправильно прочитав чи запам'ятав серійний номер таксі... Або хтось знищив записи. - Він втомлено додав: - Можливо, присяжні вирішать, що навіть Справедливий Свідок міг глянути на серійний номер таксі, неправильно його прочитавши, - особливо якщо його не просили це запам'ятовувати. Але я в це не вірю... Принаймні не тоді, коли Свідком є Джеймс Олівер Кавендіш. Якби він був не впевнений у тому серійному номері, то ніколи б не згадував його у звіті. - Гаршоу насупився і продовжив: - Джилл, ти змусила мене втрутитися, і мені це не подобається: я взагалі не люблю таких історій! Я згоден з тим, що Бен міг надіслати те повідомлення, - але малоймовірно, що він змінив щоденний запис у тому таксі... І ще менш вірогідно, що у нього для цього були якісь підстави. Ні, визнаймо: Бен кудись поїхав у тому таксі, і хтось, хто мав доступ до записів у громадському транспорті, гарно постарався, щоб приховати, куди саме. Той «хтось» надіслав фальшиве повідомлення - для того щоб ніхто не зрозумів, що Бен зник.

- Зник! Маєте на увазі, що його викрали!
- М'якше, Джилл. «Викрали» - брудне слово.
- Це єдино вірне слово для цього випадку! Джубале, як ви можете сидіти тут і нічого не робити, коли ви повинні кричати про це з...
- Припини, Джилл! Є інше слово. Замість того щоб викрасти, його могли вбити.

Джилліан сповзла додолу.

- Так, - пригнічено погодилася вона. - Це те, чого я насправді боюся.
- Я теж. Але ми вважаємо, що він живий, поки не побачимо його тіла. Одне з двох; тож припустимо, що його викрали. Джилл, що у викраденні найнебезпечніше? Ні, не забивай свою гарненьку голівку; я розкажу. Для жертви найбільша небезпека полягає у надмірному галасі: тому що коли викрадач наляканий, він майже завжди вбиває свою жертву. Ти про це не думала?

Джилліан здавалася вкрай нещасною і не відповідала. Гаршоу обережно продовжив:

- Мушу сказати, що ймовірність того, що Бен мертвий, досить велика: його немає надто довго. Але ми домовилися вважати, що він живий, аж поки не дізнаємось напевне, що з ним сталося. Зараз ти хочеш його побачити; але, Джилліан, ти можеш мені сказати, яким чином це зробити, не збільшуючи ризику того, що невідомі, які його викрали, «приберуть» Бена?
- Ох... Але ми знаємо, хто вони!
- Правда?
- Звісно, знаємо! Ті ж самі люди, що тримали Майка під замком. Це уряд.

Гаршоу похитав головою:

- Ми цього не знаємо. Це припущення ґрунтується на тому, що робив Бен, коли його бачили востаннє. Але це не точно. Завдяки своїй колонці Бен нажив собі безліч ворогів, і не всі вони причетні до уряду. Я можу пригадати декількох, хто б залюбки його позбувся, якби по тому міг вийти сухим з води. Проте, - Гаршоу спохмурнів, - твоє припущення - це все, що у нас є. Але не «уряд» - це надто широкий термін. «Уряд» - це кілька мільйонів людей; лише у Вашингтоні їх майже мільйон. Ми маємо запитати у себе: «Хто усім заправляє?» Яка особа? Чи особи? Не «уряд», а які його представники?

- Та це ж очевидно, Джубале. Я говорила вам те, що мені сказав Бен. Це особисто Генеральний Секретар.

- Ні, - заперечив Гаршоу, - якщо це й правда, ми не зможемо цим скористатися. Немає значення, хто і що зробив, якщо все грубо чи протизаконно, Генеральний Секретар не має до цього жодного стосунку - навіть у тому випадку, якщо це йому на руку. Ніхто й ніколи не зможе довести, що він хоча б знав про все це. Ймовірніше, що він про це і не знатиме, - принаймні не про темний бік справи. Ні, Джилл; нам потрібно з'ясувати, який саме замісник з численного персоналу Генерального Секретаря керував цією операцією. Проте мені здається, що ситуація все ще не така безнадійна. Коли Бена повели поглянути на фальшивого «Людину з Марса», один з виконавчих помічників містера Дугласа був там - і він

намагався відмовити Бена, а потім пішов разом із ним. І зараз виявляється, що той самий високопоставлений помічник також безслідно зник, причому саме у минулий четвер... Я не думаю, що це збіг обставин, – принаймні не тоді, коли він відповідав за фальшивого «Людину з Марса». Якщо ми його знайдемо, то, можливо, знайдемо й Бена. Його звуть Гілберт Берквіст, і у мене є причини...

– Берквіст?

– Так його звуть. І у мене є всі причини підозрювати, що... Джилл, що трапилося? Перестань! Не непритомній, або – повір мені на слово – я кину тебе в басейн!

– Це ім'я... Чи існує ще якийсь Берквіст?

– Що? Думаю, що так... Судячи з результатів моїх пошуків, не схоже, що він – байстрюк; мало ймовірно, що він – один-єдиний у своєму роді. Проте я говорю про саме того, з Виконавчого персоналу. А що? Ти з ним знайома?

– Ні. Але, якщо це той самий... Не думаю, що є сенс його шукати.

– Так... Говори, дівчино.

– Джубале... Вибач, мені дуже прикро, але я розповіла тобі не зовсім усе, що слід.

– Люди часто так роблять. Все нормально, розповідай.

Запинаючись, заїкаючись та бурмочучи собі під ніс, Джилліан таки спромоглася розповісти усе про тих двох чоловіків, яких раптово не стало. Джубал просто мовчки слухав.

– Ось і все, – сумно підбила підсумок вона. – Я закричала і налякала Майка... І він впав у той транс, в якому ви його бачили. А потім був той дійсно жакхливий час, поки я намагалася дістатися сюди... Але про це я вам вже розповідала.

– Гм... так, говорила. Хотів би я, щоб і ти розповіла і про це також.

Вона почервоніла.

– Я не думала, що мені хтось повірить. І я була налякана. Джубале, вони можуть щось зробити з нами?

– Що? – здавалося, Джубал здивувався. – Зробити що?

– Кинути нас у в'язницю чи щось подібне?

– Ох, люба моя, це ще не злочин; це лише диво. Не зроблять. Але ця справа має більше нюансів, аніж кіт – бліх. Тож помовч і дай мені подумати.

Джилл мовчала. Джубал сидів спокійно хвилин десять. Врешті він розплющив очі і сказав:

– Не бачу твоєї проблемної дитини. Він, напевно, знову лежить на дні басейну.

– Так і є.

– Тож пірни і витягни його звідти. Потім витри та приведи сюди. Я хочу з'ясувати, чи може він повторити цей трюк за бажанням... І не думаю, що нам

знадобляться глядачі. Хоча ні: нам потрібен один глядач. Скажи Анні, щоб вона вбралася у мантию Свідка і прийшла сюди, – і передай їй, що вона мені потрібна як представник своєї професії. А ще поклич Дюка.

– Так, Бос.

– Ти не можеш називати мене «бос», тому що я не сплачую за тебе податки.

– Так, Джубале.

– Так краще. Гм... Хотів би я мати тут когось, за ким би ми ніколи не сумували. На жаль, ми всі друзі. Як гадаєш, Майк може виконати той трюк з неживими предметами?

– Не знаю.

– Ми це з'ясуємо. Ну, чого ти тут стоїш? Витягни того хлопця з води і розбуди його. – Джубал замислено примружився. – Як можна схилити... ні, не спокуюся. Побачимося нагорі, дівчинко.

Розділ 12

Кількома хвилинами пізніше Джилл розповіла про експеримент Джубала. Анна була там: сиділа, загорнута у довгу білу мантию свого союзу; вона глянула на Джилл, але нічого не сказала. Джилл знайшла стілець і мовчки сіла поряд, оскільки Джубал був зайнятий: він щось надиктовував Дорказ. Не схоже було, що він помітив, як увійшла Джилл, бо диктував:

– ...з-під розкинутого тіла, змочивши один кутик килима і поступово просочуючись під нього, перед каміном розтікалася темно-червона калюжа, що привернула увагу двох лінивих мух. Міс Сімпсон прикрила рота рукою. «Господи! – промовила вона тихо і тривожно. – Улюблений килим татка!... І сам татко теж, як я бачу...» Кінець розділу, Дорказ, і кінець першої частини. Відправ це. І йди.

Дорказ встала, кивнула та всміхнулася до Джилл, взяла стенографічну машинку і вийшла. Джубал запитав:

– Де Майк?

– У своїй кімнаті, – відповіла Джилліан, – одягається. Скоро прийде.

– Одягається? – буркотливо повторив Джубал. – Я не говорив, що вечірка буде офіційною.

– Але він повинен одягтися.

– Навіщо? Для мене немає значення, чи твоя дитина гола, чи вбрана у вовняне пальто. До того ж сьогодні тепло. Приведи його сюди.

– Будь ласка, Джубале. Він повинен навчитися правильно поводитися. Я так стараюся, щоб навчити його.

– Пфф! Ти намагаєшся нав'язати йому свою власну вузько направлену мораль середнього класу з територій Біблійного поясу[20 – Біблійний пояс – територія США (більшою мірою Південь та Середній Захід), де дуже сильні

релігійні традиції та домінує протестантський фундаменталізм.]. Не думай, що я цього не бачу.

- Неправда! Я не маю жодного стосунку до його моралі; я просто навчаю його необхідних звичаїв.

- Звичаї, мораль - чи є якась різниця? Жінко, ти розумієш, що робиш? Тут, волею Бога чи випадку, ми маємо особистість, не зіпсовану психічними заборонами нашого племені, а ти хочеш перетворити його на карбовану копію кожного четвертого конформіста на цій заляканій землі! Чому б тобі не довести це до кінця? Дай йому портфель і змусь носити його, куди б він не йшов; примусь його відчувати сором, якщо він й досі не знає, що це таке.

- Я не роблю нічого такого! Я просто намагаюся вберегти його від неприємностей. Це для його ж добра.

Джубал гмикнув.

- Цим вони виправдовуються перед котом за мить до операції.

- О! - Джилл зупинилася; потім продовжила, полічивши до десяти, офіційно і холодно: - Це ваш будинок, докторе Гаршоу, і ми - ваші боржники. Якщо дозволите, я зараз же сходжу за Майклом. - Вона встала, щоб вийти.

- Зачекай, Джилл.

- Сер?

- Сядь - і, заради Бога, не намагайся бути такою ж норовливою, як я: у тебе немає моїх років практики. А зараз дозволь мені дещо тобі пояснити: ти не в боргу переді мною. І не можеш бути моєю боржницею. Це неможливо, тому що я ніколи не роблю того, чого не хочу. Як і будь-хто, але я завжди цього дотримуюся. Тож не вигадуй борг, якого не існує, - бо, навіть не помітивши цього, ти почнеш відчувати вдячність. А це - перший крок до цілковитої моральної деградації. Грокнула? Чи ні?

Джилл прикусила губу, а потім посміхнулася:

- Не впевнена, що знаю, що означає «грокати».

- Я теж. Але маю намір вчитися у Майка, поки можу. Проте я говорив абсолютно серйозно. «Вдячність» - це евфемізм образи. Я не зважаю на образи більшості людей, але мені неприємно чути таке від гарненьких юних дівчаток.

- Годі вам, Джубале. Я не ображаюся на вас, бо це безглуздо.

- Сподіваюся, що ні... Але точно ображатимешся, якщо не викинеш з голови помилкове враження, що ти переді мною в боргу. Японці мають п'ять різних способів говорити «дякую», і кожен із них літературно перекладається як образа різного ступеню. Якби ж англійська мала таку ж вроджену чесність! Натомість англійською можна точно визначити сентиментальність, яку нервова система нормальної людини сприйняти просто не здатна. Ось «вдячність», наприклад.

- Джубале, ви старий цинік. Я вдячна вам - і надалі теж буду вдячна.

- А ти - сентиментальна маленька дівчинка. І це перетворює нас на ідеальну пару... Гм... Тож злітаймо на вихідні у Атлантик-Сіті для недозволених розваг - тільки ми двоє.

- Годі вам, Джубале!

- Бачиш глибину твоєї вдячності тепер - коли я спробував зіграти на ній?

- О, я готова. Як скоро вилітаємо?

- Пф-ф! Нам потрібно було вилетіти сорок років тому, - тож помовч. І ще одне: я хочу зробити так, щоб з тобою було все добре; а хлопець дійсно повинен вивчити людські звичаї. Його потрібно навчити знімати взуття в мечеті; надягати капелюх у синагозі; прикривати свою наготу, коли цього вимагатимуть заборони, - інакше шамани нашого племені сплять його за відхилення від норм. Але, дитинко, закликаю тебе міріадами оманливих втілень Арімана[21 - Аріман - у зороастризмі: втілення зла.] - не промивай йому мізки у процесі. Спершу переконайся, що він ставиться до всього цього достатньо цинічно.

- Гм... Я не впевнена, що зможу це зробити. Джубале, щось не схоже, щоб Майкові взагалі був притаманний цинізм.

- Невже? Так? Ну, то я докладу до цього руку. Чому він затримується? Хіба Майк вже не повинен був одягтися?

- Я перевірю.

- За хвилину, Джилл, я поясню тобі, чому не переймаюся тим, щоб звинуватити когось у викраденні Бена... Звіти, котрі я отримую, відколи найняв детективів, підтверджують, що це - тактично правильне рішення. Якщо Бена заарештували незаконно, то ми хоча б не повинні давати їм привід знищувати докази та позбавлятися Бена. Якщо він живий, то сам скористається шансом вижити. Але у першу ніч, коли ти приїхала, я зробив дещо інше. Знаєш Біблію?

- Ну, не дуже добре.

- Вона заслуговує на вивчення: в ній містяться дуже практичні поради для більшості надзвичайних ситуацій, ось наприклад: «Хто робить зло, ненавидить світло...» Це Євангеліє від Іоана чи ще від когось, те місце, де Ісус звертається до Никодима. Я очікував на спроби забрати у нас Майка у будь-який момент; адже не схоже, щоб ти потурбувалася ідеально замести сліди. А якщо вони спробують? Що ж, це віддалене місце, і у нас немає важкої артилерії. Але є одна зброя, що затримає їх: це світло. Рекламний прожектор, що приверне увагу. Тож я зробив кілька дзвінків і домовився про те, що будь-який шум тут стане публічним. Не просто трохи публічності, яку правління зможе приховати, ні - але великі плювки публічності, на весь світ одразу. Деталі не мають значення: де і як встановлені камери, які лінії прямої трансляції залучено. Я хочу сказати, що коли тут розіграється бій, то це покажуть одразу три мережі, а численні відстрочені для показу повідомлення будуть доставлені V.I.P. по всьому світу - зразу всім. І цього вистачить для того, щоб впіймати нашого Ясновельможного Генерального Секретаря на гарячому. - Гаршоу спохмурнів. - Я не можу утримувати цей захист безкінечно - у цьому слабкість мого плану. Якщо чесно, то, коли я його встановлював, переймався тим, як зробити це якнайшвидше, - тому що очікував, що щось точно має статися впродовж двадцяти чотирьох годин. А зараз я переймаюся протилежним. Тому гадаю, що нам потрібно швидко спровокувати якусь дію, поки я можу утримувати прожектор, скерований просто на нас.

- Яку дію, Джубале?

- Не знаю. Я думаю над цим впродовж останніх трьох днів, - так, що навіть не можу отримувати задоволення від їжі. Проте коли ти розповіла ту

неймовірну історію, що трапилася, коли вони намагалися схопити вас двох у квартирі Бена, мене осяяла нова ідея.

– Пробачте, що не розповіла раніше, Джубале. Проте я не думала, що мені хтось повірить, – і мушу сказати, що мені б стало краще, якби ви мені не повірили.

– Я не сказав, що повірив тобі.

– Що? Але ви...

– Я думаю, що ти казала правду. Сон – це теж своєрідний досвід, так само, як і гіпнотична ілюзія. Але те, що станеться у цій кімнаті впродовж наступних тридцяти хвилин, засвідчить Справедливий Свідок і камери, які... – він нахилився вперед та натиснув кнопку, – почали записувати прямо зараз. Не думаю, що Анну можна загіпнотизувати, коли вона виконує свої обов'язки, – і так мені здається, що камери теж. Ми повинні з'ясувати, з яким типом правди маємо справу, після чого мусимо вирішити, як нам бути зі стимуляцією сили, що повинна розставити всі крапки над «і». А можливо, що й водночас придумати, як допомогти Бенові. Приведи Майка.

Майк затримався не через загадкову, але точно через дуже набридливу для нього обставину. Сміт примудрився зв'язати лівий шнурок із правим, потім встав, спіткнувся, впав, а коли сильніше сіпнувся, то майже безнадійно затагнув вузли. Решту часу він провів, аналізуючи своє важке становище, і, дійшовши правильного висновку щодо причин, через які впав, він повільно-повільно, дуже повільно розплутав вузли й правильно зав'язав шнурки – один бантик на кожному окремому черевуку. Він не розумів, що процес одягання тривав надто довго, лише непокоївся, що не зміг правильно повторити те, чого Джилл вже його навчила. Він принижено зізнався їй у своїй невдачі – навіть попри те, що, до того як вона прийшла, щоб забрати його, з усім розібрався сам.

Вона втішила й заспокоїла його, розчесала йому волосся та повела побачитися з Джубалом. Гаршоу підняв погляд.

– Привіт, синку. Сідай.

– Привіт, Джубале, – зосереджено відповів Валентин Майкл Сміт і сів, очікуючи розвитку подій.

Джилл хотіла позбутися враження, що Сміт низько вклонився – коли насправді не повинен був навіть кивати.

Гаршоу не став тягти kota за хвіст і одразу ж запитав:

– Що ж, хлопче, чого ти навчився сьогодні?

Сміт щасливо посміхнувся і, як завжди, після незначної паузи відповів:

– Сьогодні я навчився роботи гейнер у півтора розвороти. Це коли пірнаєш, щоб увійти у воду...

– Я знаю – бачив, як ти це робив. Але ти плюхнувся. Тримай пальці направлено, коліна прямо, а ноги разом.

Сміт здавався засмученим.

– Я зробив неправильно?

- Ти все дуже правильно зробив - для першого разу. Подивися, як це робить Дорказ: майже без кіл на воді.

Сміт повільно це обдумав.

- Вода грокає Дорказ. Вона пестить його.

- «ĭi». Дорказ це «ii», а не «його».

- «ĭi», - виправився Сміт. - Тоді я говорив неправильно? Я читав «Новий міжнародний словник англійської мови» Вебстера, третє видання, надруковане в Спрінгфілді, Массачусетс; там сказано, що у розмовній мові чоловічий рід включає й жіночий. У «Законі про контракти» Гагворта, п'яте видання, Чикаго, Іллінойс, 1978, на сторінці 1012 сказано..

- Зачекай, - поспішно сказав Гаршоу, - проблема в англійській мові, а не в тобі. Чоловічі розмовні форми включають жіночі, коли ти говориш загальною - а не тоді, коли йдеться про конкретну особу. Дорказ завжди - «вона» чи «ii», ніколи «він» чи «його». Запам'ятай це.

- Я запам'ятаю.

- Тобі краще запам'ятати це, або ти можеш спровокувати Дорказ довести, як сильно вона є жінкою, - Гаршоу задумливо примружився. - Джилл, хлопчина спить з тобою? Чи з однією з вас?

Вона відверто вагалася, потім рішуче відповіла:

- Наскільки мені відомо, Майк не спить узагалі.

- Ти ухилилася від мого запитання.

- Тоді, можливо, вам краще припустити, що я хотіла ухилитися від нього. Хоча зі мною він не спить.

- Гм... Прокляття, мій інтерес - суто науковий. Проте ми досліджуємо дещо інше. Майку, чого ти ще сьогодні навчився?

- Я навчився зав'язувати черевики двома способами. Перший спосіб гарний для того, щоб лягти. Інший - гарний для того, щоб іти. Ще я мав вивчити відмінювання: «я був, вона була, воно було, вони були, я буду, вона буде, вони будуть...»

- Добре, цього достатньо. Що ще?

Майк у захваті посміхнувся:

- Вчора я вчився керувати трактором. Це радісно, радісно і прекрасно.

- Що? - Джубал повернувся до Джилл. - Коли це сталося?

- Вчора вдень, поки ви дрімали, Джубале. Все добре. Дюк був дуже обережний, щоб Майк не поранився.

- Гм... Що ж, те, що він не поранився, очевидно. Майку, ти читав?

- Так, Джубале.

- Що?

– Я читав, – Майк обережно перерахував, – ще три томи Енциклопедії: від «Меріб» до «Муше», від «Мушр» до «Озон», від «П» до «Планті». Ти казав не читати надто багато Енциклопедії за один раз, тож потім я зупинився. Тоді читав трагедію «Ромео і Джульєтта» видатного Вільяма Шекспіра. Потім читав «Memoirs of Jacques Casanova de Seingalt»[22 – Мемуари Казанови.] у перекладі на англійську Артура Мачена. Згодом прочитав «Мистецтво перехресного огляду» Френсіса Веллмана. Потім спробував грокнути все, що прочитав, – аж доки Джилл не сказала мені, що треба йти на сніданок.

– І ти це грокнув?

Сміт здавався занепокоєним.

– Джубале, не знаю.

– Щось непокоїть тебе, Майку?

– Я не грокнув усієї повноти того, що прочитав. Ця історія, написана видатним Вільямом Шекспіром, – мені здалося, вона сповнена радості через смерть Ромео. Потім я її перечитав і зрозумів, що він від'єднався від тіла надто рано, – чи, принаймні, так я думав, коли грокнув. Чому?

– Бо він був балакучим молодим ідіотом.

– Перепрошую?

– Я не знаю, Майку.

Сміт обдумав це. Потім він промимрив щось марсіанською та додав:

– Я просто яйце.

– Що? Ти зазвичай так кажеш, коли хочеш попросити про послугу, Майку. Що цього разу? Кажи.

Сміт вагався, а потім вигукнув:

– Джубале, брате мій, чи не міг би ти запитати у Ромео, чому він відділився від тіла? Я не можу запитати у нього – я просто яйце. Але ти можеш; і потім ти міг би навчити мене, як це грокнути.

Наступні кілька хвилин розмова страшенно заплуталась. Джубал зрозумів, що Майк вірив у те, що Ромео Монтеккі був живою, реальною особою, – і без особливого потрясіння власного світобачення усвідомив, що Майк очікує, що він якимось чином зможе викликати привид Ромео і зажадати від нього пояснень щодо його поведінки, коли той був іще живим.

Пояснити Майкові той факт, що ніхто з Капулетті та Монтеккі ніколи не мав жодного вияву тілесного існування, було складно. У Майковому досвіді не було поняття «вигадка»; не було нічого, на що він міг би покластися. Тому емоційні Джубалові спроби пояснити цю ідею так сильно засмутили Майка, що Джилл побоювалася, що він зараз може скрутитися й заглибитися в себе.

Але Майк і сам побачив, як небезпечно близько він підійшов до цієї необхідності й уже усвідомив, що не повинен користуватися цим прихистком у присутності друзів, позаяк (за винятком його брата, лікаря Нельсона) це завжди спричиняє їх емоційні зворушення. Тож він доклав чимало зусиль, сповільнив серцебиття, заспокоїв емоції та посміхнувся:

– Я почекаю, поки грокання прийде саме собою.

- Так краще, - погодився Джубал. - Проте на майбутнє: перед тим як читати що-небудь, запитай мене, чи Джилл, чи будь кого іншого, чи це не художня література. Я не хочу, щоб ти заплутався.

- Я запитаю, Джубале. - Майк вирішив, що коли він грюкне цю дивну ідею, то має доповісти про всю її повноту Старійшинам... І раптом зрозумів, що йому невідомо, чи знають Старійшини про «вигадки». Цілковито неймовірна думка про те, що могло існувати щось, що було б таким ж дивним для Старійшин, як і для нього, виявилася значно революційнішою (навіть еретичною), ніж досить-таки дивне уявлення про вигадку. Тому Майк поспішно відкинув її, щоб охолодити і зберегти для майбутнього глибокого вивчення.

- ...але я покликав тебе сюди, - говорив його брат Джубал, - не для обговорення літературних форм. Майку, пам'ятаєш день, коли Джилл забрала тебе з лікарні?

- Лікарня? - повторив Майк.

- Не впевнена, Джубале, - перебила Джилл, - що Майк коли-небудь знав, що був у лікарні. Щонайменше я ніколи йому про це не говорила. Дозволь мені спробувати.

- Вперед.

- Майку, пам'ятаєш місце, де ти був - де ти жив у кімнаті сам до того, як я одягла тебе і забрала звідти?

- Так, Джилл.

- Потім ми пішли в інше місце, я роздягла тебе та вимила.

Сміт посміхнувся від приємних спогадів.

- Так. Це була велика радість.

- Тоді я висушила тебе, а потім прийшли двоє чоловіків.

Посмішка Сміта зникла. Він згадав критичну точку перетину кривих і свій жах від усвідомлення того, що якимось чином обрав неправильну дію, що нею завдав болю своєму водному брату.

Він почав тремтіти і скручуватися.

Джилл голосно вигукнула:

- Майку! Припини! Припини зараз же! Ти не посмієш піти!

Майк взяв контроль над своїм буттям і зробив те, чого від нього вимагав водний брат.

- Так, Джилл, - погодився він.

- Послухай, Майку. Я хочу, щоб згадав той момент, але ти не повинен засмучуватися чи йти. Просто згадай. Там було двоє чоловіків. Один з них витягнув тебе у кімнату з травою на підлозі, а я намагалася зупинити його. Він мене вдарив. Потім його не стало. Пам'ятаєш?

- Ти не гніваєшся?

- Що? Ні, ні; зовсім ні. Але я злякалася. Один чоловік зник; тоді інший направив на мене пістолет, а потім він теж зник. Я дуже злякалася, але я не гніваюся.

- Зараз ти на мене не гніваєшся?

- Майку, любий, я ніколи не гнівалася на тебе. Але інколи мені буває страшно. Тоді я злякалася, але зараз не гніваюся. Ми з Джубалом хочемо дізнатися, що сталося. Ті двоє чоловіків були там, у тій кімнаті, поряд з нами. А потім ти щось зробив... І їх не стало. Ти зробив це двічі. Що ти зробив? Можеш нам розказати?

- Так, я розкажу. Чоловік... Великий чоловік... Вдарив тебе... І мені теж стало страшно. Тож я... - Він сказав щось марсіанською, потім спантеличено глянув на них: - Я не знаю слів.

Джубал промовив:

- Майку, можеш використати безліч інших слів і пояснити це зараз - хоча б частково?

- Я спробую, Джубале. Щось є ось тут, переді мною. Це неправильно, його тут бути не повинно. Я мушу йти. Тож я протягну руку і... - Він знову зупинився, виглядаючи розгубленим. - Це так просто, так легко. Будь-хто це може. Зав'язувати шнурки набагато важче. Але для цього немає слів. Мені дуже шкода. Я вивчу більше слів. - Він замислився. - Можливо, ці слова є у томах від «Плант» до «Райм», чи від «Райм» до «Сарр», чи від «Сарз» до «Сорк». Я прочитаю їх сьогодні ввечері, а потім скажу вам за сніданком.

- Можливо, - погодився Джубал, - але, Майку, зачекай-но хвилинку.

Він встав з-за столу, пішов у куток і повернувся з великою коробкою, в якій до цього було дванадцять п'ятих[23 - 1/5 галона, приблизно 750 мл.] бренді.

- Можеш змусити це зникнути?

- Це неправильна річ, тому її тут бути не повинно?

- Ну, припустимо, що так.

- Але, Джубале, я мушу знати, що це неправильна річ. Це коробка. Я не грокаю, чому її існування - неправильне.

- Гм... Я розумію. Здається, розумію. Припустимо, я підніму цю коробку і кину її у голову Джилл? Сильно кину - так, що це їй зашкодить?

Сміт відповів з легким смутком:

- Джубале, ти не зробиш цього з Джилл.

- Гм... Прокляття, так - думаю, що не зроблю. Джилл, кинеш коробку в мене? Гарно і сильно. Наслідки - щонайменше розбита голова, тобто якщо Майк не зможе захистити мене.

- Джубале, не думаю, що ця ідея краща за попередню.

- О, припини! Задля наукового інтересу... і Бена Кекстона.

– Але... – Раптом Джилл підстрибнула, схопила коробку і кинула її просто в голову Джубала.

Джубал мав намір стояти і прийняти її, але інстинкт та звичка перемогли, і він ухилився.

– Промазала, – сказав він, – але де коробка? – Джубал озирнувся. – Прокляття, я не бачив, як це сталось. Я маю на увазі – я дивився прямо на неї. – Він подивився на Сміта: – Майку, це те, що... Що трапилося, хлопче?

Людина з Марса тремтів і здавався дуже нещасним. Джилл поспішила до нього й обняла за плечі:

– Годі, годі! Все гаразд, любий! Ти зробив все чудово, – щоб це не було. Вона навіть не доторкнулася до Джубала. Просто зникла.

– Думаю, так і було, – погодився Джубал, оглядаючи кімнату і покусуючи пальця. – Анно, ти бачила?

Кінець ознайомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22778229&lfm=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

Одна із рідковживаних назв Марса.

2

Космічна радість (англ. Space happy) – неофіційний термін, який використовують для позначення незвичайної поведінки, спричиненої довготривалими місіями у космосі.

3

Very Important Person – дуже важлива особа.

4

Сестра милосердя та громадський діяч Великої Британії.

5

Частина жіночого вбрання, схожа на подушечку, яку підкладали під сукню нижче талії, щоб зробити фігуру пишнішою.

6

Волтер Вінчел – американський журналіст і коментатор, спеціаліст із пліток та вторгнення в приватне життя громадських діячів.

7

Волтер Ліппман – впливовий американський політичний журналіст, який увів в обіг термін «холодна війна».

8

Нехай живуть відмінності!

9

Habeas Corpus Act – законодавчий акт, прийнятий парламентом Англії у 1679 році, складова частина конституції Великобританії, визначає правила арешту і притягнення до судової відповідальності обвинуваченого у

злочинах, надає суду право контролювати законність затримання і арешту громадян, а громадянам – вимагати початку такої процедури.

10

Плюор – тонкий папір, покритий з одного боку шаром клею; використовується у літографії.

11

Фактично.

12

Юридично.

13

Гімн Федерації.

14

«What's Hecuba to him, or he to Hecuba?» – крилатий вислів з трагедії Вільяма Шекспіра «Гамлет». Принц Гамлет каже про майстерність актора, який щойно прочитав уривок з монологу Енея, що описував страждання Гекуби, дружини вбитого троянського царя Пріама.

15

Методологічний принцип, що отримав назву від імені монаха-францисканця, філософа-номіналіста Вільяма Оккама. Скорочено: «Не варто примножувати суще без потреби».

16

Карфаген має бути зруйнований (лат.).

17

Найяскравіша зірка в сузір'ї Волопаса, червоний гігант, у 28 разів більший та у 100 разів яскравіший за Сонце.

18

Плімутська скеля – місце висадки переселенців-пуритан в Північній Америці у 1620 році.

19

Підсвідоме бажання померти.

20

Біблійний пояс – територія США (більшою мірою Південь та Середній Захід), де дуже сильні релігійні традиції та домінує протестантський фундаменталізм.

21

Аріман – у зороастризмі: втілення зла.

22

Мемуари Казанови.

23

1/5 галона, приблизительно 750 мл.